

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Epistolarvm Innocentii III. Romani Pontificis Libri Vndecim

Innozenz <III., Papst>

Parisiis, 1682

Epistolarvm Sive Regestorvm Innocentii III. Romani Pontificis Liber
Qvintvs. Episcopo Pistoriensi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-20006

EPISTOLARVM
SIVE
REGESTORVM
INNOCENTII III.
ROMANI PONTIFICIS
LIBER QVINTVS.

EPISCOPO PISTORIENSI.

Epist. 1.
De monialibus
excommunicatis
absolvendis
per Episcopum
propriam.
Cap. De mo-
nialibus. De
sua. excom.

De monialibus à nobis tua fraternitas requisivit, per quem eis absolutionis sit beneficium impendendum si vel in se invicem, vel conversos aut conversas suas, aut Clericos etiam in suis monasteriis servientes, manus injece- rint temerè violentas. Super hoc igitur consultationi tuæ taliter respondemus, ut auctoritate nostra per Episcopum in cujus diocesi eorum monasteria fuerint absol- vantur. Datum Laterani III. Kalend. Martij.

*Ademaro Priori Grandimontensi, ejusque fra-
tribus tam presentibus quam futuris
regulariter substituendis.*

Epist. 2.
De confirma-
tione privile-
giorum.

Immaculata ordinis vestri religio, quæ tanquam vitis abundans palmites suos latius propagavit, & velut lucerna non absconsa sub modio, sed in Grandimonte tanquam supra candelabrum posita perlucida radios claritatis ostendit, apostolicæ sedis fastigium ad honestas concessiones inclinat, ut vitis cultori suo desideratum fructum reddat in tempore, ac lucernæ succensæ oleum non deficiat caritatis, sed

magis ac magis superabundet ac crescat, ut qui ingrediuntur, lumen videant, & in vestris operibus glorificetur altissimus, qui est in secula benedictus. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis petitionibus clementer annuentes, ad exem- plar fel. rec. Urbani, Clementis, & Celestini prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum apostolica auctoritate decernimus ut qui relicto seculo ad ordi- nem vestrum confugiunt, Priori qui pro tempore fuerit & successoribus ejus catho- licis, vel Capitulo, si Prior non fuerit, obedientiam & reverentiam absolutè promittant. Fratribus autem singulis in his quæ ad commodum & honorem domus pertinent, fraternæ caritatis officium & auxilium debitæ subventionis impendant, minores se invicem secundum Apostolum arbitantes; quatinus juxta evangelicam apostolicamque doctrinam se invicem honore præveniant, & qui fortè major est meritis, non erubescat amore Domini fieri minor omnibus. Paci vestræ præterea providentes statuimus ut ad recipiendum alterius religionis hominem nemo vos cogat invito; ne dum instituta relicti ordi-

nis, qui ad vos confugerit, amulatur, à vestra observantia disciplinæ animos simpliciorum avertat, & aliis vos contingat injuriosos & molestos existere, si professos eorum volueritis retinere. Priori autem tam in spiritualibus quàm in temporalibus plenam concedimus auctoritate apostolica potestatem, ita ut uni converforum, qui magis idoneus fuerit, in cellis vestris temporalia disponenda committat, qui de ipsius Prioris mandato eleemosynas depositaque recipiat, & eas in pios usus ac necessitatem domus provida consideratione convertat. Cura verò spiritualium liberè de mandato Prioris circa Clericos ipsos resideat, ita quòd nullus laicorum fratrum in confessionibus, pœnitentiis, divinis officii celebrandis, corrigendis excessibus Clericorum, ullam sibi auctoritatem usurpet, sed hæc omnia per Priorem jam dictum, vel de mandato ipsius per Clericos impleantur. Sanè laborum vestrorum &c. *usque* præsumat. Liceat quoque vobis laicos vel Clericos &c. *usque* retinere. Prohibemus insuper ut nulli fratrum vestrorum post &c. *usque* retinere. Quòd si quis fortè retinere &c. *usque* in ipsos Clericos vel converfos proferre sententiam regularem. Licitum præterea sit vobis in causis propriis &c. *usque* valeat deperire. Pro consecrationibus verò altarium vel Ecclesiarum &c. *usque* impendat. Alioqui liceat vobis à quocunque malueritis &c. *usque* vobis quòd postulatur impendere non postponat. Porrò si Episcopi vel alij Ecclesiarum rectoris in Ecclesia vestra &c. *usque* irritandam. Sanè cùm locus vester longè sit ab hominum habitatione semotus, vobis de sedis apostolicæ benignitate concedimus ut cùm generale terræ fuerit interdictum, liceat vobis unius campanæ pulsatione competentibus horis fratres vestros de laboribus ad Ecclesiam convocare. Hoc autem & in aliis locis vestris ad instar fel. mem. prædecessorum nostrorum Alexandri & Urbani concedimus observari, quæ à civitatibus, castris, ac vicis adeo separantur ut in eis sonus campanæ vestræ minimè audiatur. Ad hoc, ut instar prædictorum prædecessorum nostrorum Alexandri, Urbani, Clementis, Celestini, & fel. rec. Lucij Romani Pontificis, omnibus regulam vestram servantibus, sicut in vestro ordine continetur, laborem loco pœnitentiæ & in peccatorum suorum remissionem injungimus, quam in ipsa observantia patiuntur. Institutionem quo-

que quæ ad castigationem vestram post confirmationem fel. rec. Adriani Papæ prædecessoris nostri salubriter adhibetur, auctoritate apostolica confirmamus, ac perpetuis decernimus temporibus valituram, statuentes ut liberum sit vobis secundum regulam vestram & instituta ordinis absque aliquorum gravaminibus vel molestiis Domino famulari. Præterea domum & loca vestra, cum omnibus quæ in presentiarum justè ac pacificè possidetis, vel in futurum concessione Pontificum &c. *usque* poteritis adipisci, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus &c. *usque* communimus, statuentes ut ea firma vobis vestrique successoribus & illibata permaneant. Obeunte verò te ejusdem loci Priore &c. *usque* præponatur, sed juxta regulam vestram statutum sex Clerici & sex laici eligantur, qui, sicut in eadem regula continetur, electionem secundum Dei timorem faciant. Volumus tamen ut, sicut in electione Prioris vestri ordinis noscitur hæctenus observatum, præfati sex Clerici per laicos, & sex Laici per Clericos electores eligantur. Præterea Priori vestro, qui pro tempore fuerit, si tamen sit Presbyter, tonsurandi fratres vestros Clericos, & pannos eorum benedicendi licentiam indulgemus. Præsenti insuper decreto sancimus ut si quis eo voto, quòd secundum canones teneat, se & sua Grandimontensi Ecclesiæ voverit, ac bona sua piè ac rationabiliter in ultima legaverit voluntate, ipsum ad votum Domino & ad legatum reddendum Ecclesiæ dioecesanus Episcopus ecclesiastica censura compellat, districtiùs inhiibentes ne aliquis Clericus ordinis vestri, nisi Prior fuerit, vel hoc fecerit de mandato Prioris, fratres suos excommunicare præsumat. Decernimus ergo &c. *usque* profutura. Salva in omnibus apost. sedis auctoritate. Si qua igitur &c. *usque* in finem. Datum Laterani per manum Blasij sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subscriptoris & Notarij III. Kalendas Martij, Indictione V.

Priori & fratribus Grandimontensibus.

Officium exigit pij patris ut discordantium filiorum ad concordiam revocet, & de his quæ dissensionis materiam pariunt inter eos sic providè ac consultè disponat ut cessent lites & jurgia sopiantur, nec repullulent denuo in germen contentionis antiquæ. Sanè cùm in lege Domini die ac nocte vos deceat meditari & in chordis & organo psallere coram

co,

*Epist. 5.
Concordiam
revocat in or-
dine Grandi-
montensi.
Vide infra lib.
14. epist. 144.*

eo, ne psalterium vestrum non consonet, si dissociaverint corda vestra, reducenda sunt chorda dissona ad consonantiam harmonia, ut consonanter tunc psallatis, cum vobis fuerit cor unum & anima una. Vnde cum olim fuisset apostolatus nostro suggestum quod inimico homine supereminante zizania, dissensionis inter vos materia fuisset exorta, & in multis Clerici ac laici gravarentur, tibi, fili Prior, dedimus in mandatis ut taliter talia corrigeres per te ipsum cum consilio sapientum quod aures nostras super his denuo querimonia non pulsaret. Verum quoniam quibusdam impediens litera nostrae tibi non fuerant praesentatae, moti replicata querela, venerabilibus fratribus nostris Bituricensi Archiepiscopo, Parisiensi & Lemovicensi Episcopis dedimus in mandatis ut ad locum vestrum personaliter accedentes, inquirerent tam de his quae proposita fuerant coram nobis quam de aliis super statu domus, religionis observantia, & omnibus de quibus inquirendum foret, diligentius veritatem, & corrigerent appellatione remota quae regulariter corrigenda viderent, & statuerent quod secundum Deum cognoscerent statuendum; cogentes tam Clericos quam Conversos per censuras Ecclesiae, si crederent expedire, perhibere testimonium veritati, si quid autem arduum appareret quod per eorum sollicitudinem expediri non posset, ad nos facta inquisitione referrent, ut per eorum relationem instructi, consulti in hoc procedere valeremus. Qui cum nobis quae gesta fuerant rescripissent, quoniam quibusdam occasionibus emergentibus nec ad reformationem nec ad inquisitionem etiam processerunt, dilectis filiis P. & Hel. Presbyteris & V. Diacono pro parte Clericorum, & dilectis filiis RR. & G. Presbyteris, P. B. Hel. VV. & G. Conversis pro te, fili Prior, ex alia parte in nostra praesentia constitutis, attendentes quod boni iudicis est litem minuere, non augere, & quod servum Dei litigare non decet, coepimus inter eos de pacis reformatione tractare; sicque factum est, Domino concedente, quod tam capitula quae olim in litem deducta fuerant, & per praedecessores nostros decisa, sed denuo suscitata, quam quae de novo exorta fuerant, sopiremus. Clerici siquidem querebantur in primis, quod cum Conversi ad collationem pulsandi sibi vendicarent officium, quod tutum vocatis, usque adeo differendo pul-

Tom. I.

sationem eos interea expectare cogebant ut de nocte cogentur completorium decantare. Conversi vero taliter respondebant quod cum olim super huiusmodi pulsatione controversia mota fuisset, per bonae mem. C. Papam praedecessorem nostrum eis fuit huiusmodi adjudicatum officium, & certa hora constituta, in qua ad collationem diebus singulis pulsaretur, licet interdum fratres redeuntes ab operibus suis aliquantulum expectarent. Nos igitur & praefati praedecessoris nostri sententiam observare volentes & dissensionis materiam amputare, de consilio fratrum nostrorum statuimus ut semper hora statuta pulsetur, ita ut si frater Conversus, qui ad hoc officium fuerit deputatus, vel alius, neglexerit, si forsan ille defuerit illa hora pulsare, frater Clericus, cui hoc a te, fili Prior, vel successoribus tuis injunctum fuerit, vel alius Clericus loco ejus, ei ut pulset jungat, & ille pulsare ad denuntiationem ipsius sine omni contradictione ac disceptatione festinet. Pari modo si Clericus ipse super hoc exhiberet se forsan negligentem, Conversus pulset nihilominus hora praefata. Quisquis autem eorum, sive Clericus, sive Conversus, contra praesumpserit, tanquam inobediens regulariter puniatur. Praeterea, quia Clerici querebantur quod Conversi coram eis de receptis & expensis nolebant reddere rationem, attendentes quod tu, fili Prior, duos Visitatores, unum Clericum, & alterum Conversum, consuevisti ac debes annis singulis per cellas singulas destinare, praesentium auctoritate decernimus ut de cetero in praesentia Visitorum illorum in singulis cellulis coram Clericis & Conversis, vel si omnes propter multitudinem non deceat interesse, quibusdam de iis praesentibus, reddant de receptis & expensis omnibus rationem, eo modo quo tu, fili Prior, consuevisti computationes audire. Conquerebantur praeterea Clerici memorati quod in quibusdam Ecclesiis paucissimi Clerici ponebantur, cum tamen in eis esset Conversorum plurima multitudo. Vnde statuimus ut in nulla cella de cetero unus tantummodo frater Clericus collocetur, sed ea potius in hoc adhibeatur discretio ut ubi sex Conversi fuerint, tres Clerici, ubi octo Conversi, quatuor Clerici, ubi decem Conversi, quinque Clerici, ubi duodecim Conversi, sex ad minus Clerici stantur. Vbi vero duodenarium numerus

H H h

excefferit Conuersorum, in arbitrio tuo, fili Prior, & tuorum successorum existat multiplicare Clericos & Conuersos, prout visum fuerit expedire. Hoc autem dicimus si in ordine vestro tot poterunt Clerici reperiri. Si verò Clericis exeundum fuerit ad laborem, exeant cum Conuersis, & cum eis pariter revertantur. Semper tamen hebdomadarius in cella remaneat, ne desit aliquo modo Sacerdos. Quòd si forsan Clericus contra regulare statutum excefferit exeundo, contra eum vel à Clerico vel Conuerso in Capitulo proclametur, ubi tamen non iudicetur per laicum, sed per hebdomadarium Presbyterum regulariter corrigatur. Prohibemus insuper ne Clerici à cellis in quibus fuerint ad cellas alias sine causa transferantur honesta. Et hoc ipsum, cum fuerit faciendum, fiat provide à Priore, sine præiudicio auctoritatis ipsius, cum discretorum consilio Clericorum. Si quando verò ex iusta causa fuerint transferendi, nec librum nec scripturam nec aliquid penitus secum ferant, nisi quantum eis fuerit de tua, fili Prior, vel successorum tuorum concessione permissum, cum nihil proprium debeant vendicare. Nulli ergo &c. Datum Laterani III. Kal. Martij.

Potestati, Consiliariis, & populo Pisanis.

*Epist. 4.
Ne Pisani fo-
veant Mar-
cualdum.*

Recepimus literas quas nobis vestra devotio destinavit benignitate qua decuit, & responsionum vestrarum tenorem notavimus diligenter. Gratum autem gerimus & acceptum, quòd devotionis obsequia, quæ civitas vestra exhibuit apostolicæ sedi, per vestras nobis literas replicatis, & in eorum delectamur auditu, credentes quòd & vos ad devotionem nostram inducamini per pia progenitorum vestrorum exempla, & sicut eorum servitia, sic prædecessorum nostrorum beneficia memoriter teneatis, cum noveritis quòd Ecclesia Romana non fuerit servitiorum vestrorum ingrata, sed ea beneficiorum multitudine compensarit, quæ ad præsens referre nolumus, tanquam nota. Licet autem per literas vestras satis respondisse videamini humiliter & devotè, minùs tamen sufficienter & plenè, sicut credimus, respondistis. Præmissis etenim quòd communitatis nomine præstitissetis auxilium Marcualdo, nec proposuissetis ulteriùs etiam exhibere, vel permittere quòd ei à Pisanis subveniretur in personis aut rebus, protinus subdidistis quòd cum Pisani ex diversis partibus in Siciliam de

consuetudine mercationis causâ confluxerint, qui tibi, fili Potestas, juramenti vinculo non tenentur, eos non potestis ad propria revocare, præsertim sine periculo personarum & rerum illorum qui in Sicilia commorantur. Præterea, fili Potestas, asseruisti juramento regiminis te teneri universos salvare Pisanos, & nullum eorum sine decreto civilis lædere rationis. Verùm nos, sicut indemnitati Regis & regni cavere volumus per Pisanos, sic immunitati præcavere disponimus Pisanorum, ut de damnis ultimis quæ in regno incurrisse dicuntur, de quibus tamen nihil ipsi scripsistis, (licet nec de mandato nostro nec regio fuerint spoliati, unde contra nos vel Regem non debuerant commoveri) re-compensationem possint regiam obtinere. Monemus igitur universitatem vestram & exhortamur attentè, & per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus sicut de gratia nostra confiditis, & nos de vestra devotione speramus, ne vel vos servitia Ecclesiæ Romanæ à prædecessoribus vestris impensâ perdatis, vel nos amittamus beneficia quæ tam Ecclesiæ quam civitati Pisanæ prædecessores nostri Romani Pontifices impenderunt, sed utrinque servata maneat hæcenus gratitudo, Pisanos qui in Sicilia commorantur à præfati Marcualdi auxilio, favore, ac obsequio revocetis, quem saltem ex eo quòd cum omnibus fautoribus & participibus suis communicationis est vinculo innodatus, si Christianos se, sicut concedet, recognoscunt, debuerant evitare. Caveas quoque nobis tu, fili Potestas, saltem juratoria cautione, quòd Pisanos ipsos bona fide, quantum fieri poterit, revocabis, nec permittes Marcualdo à Pisanis juxta posse suum in personis vel rebus de cetero subveniri. Sanè non debetis vobis injuriosum aliquatenus reputare si Romano Pontifici hujusmodi præstiteritis cautionem, ut vos de gratia nostra & nos de vestra simus devotione securi. Alioquin, quia juxta sanctorum patrum canonicas sanctiones negligere, cum possis perturbare, perverfos, nihil est aliud quàm fovere, nec carer scrupulo societatis occultæ qui manifesto facinori definit obviare, nec apostolica sedes æquanimiter valeat tolerare ut quacunque occasione per eos tam nobili patrimonio, videlicet regno Siciliæ, spoliatur, quod ad eam specialiter noscitur pertinere, & quod nos hoc tempore tenemur specialiter defendere, in vos, juxta quod signifi-

*Dist. 85. cap.
Errat.*

cavimus per alias literas, procedemus. Malleimus autem ut progenitorum vestrorum sequentes exempla, & in devotione sedis apostolicæ persistentes, nos, licet voluntarios, cogeretis prædecessorum nostrorum vestigiis inhærere, quorum propositum in honorificentia tam Ecclesiæ quàm civitatis Pisanæ, nisi forsân per vos stare, libentissimè sequeremur. Eligatis igitur, sicut viri providi & discreti, acquiescere monitis apostolicæ sedis; cum longè sit durius expressam aliis literis nostris pœnam incurere quàm præstare hujusmodi cautionem. Datum Laterani IIII. Nonas Martij.

Ignatio Priori & Clericis sancti Gregorij Spoletani.

*Epist. 5.
Dehauritur
controversiæ
que erant inter
Episcopum
Spoletanum &
Priorem &
Clericos S.
Gregorij.*

Cum inter vos ex una parte, & venerabilem fratrem nostrum B. Episcopum Spoletanum ex altera plures vertentur ad invicem quæstiones, & de eis dilectus filius noster L. sanctæ Lucie ad septa solis Diaconus Cardinalis ex delegatione nostra plenius cognovisset, motæ coram eodem Cardinali controversiæ, ipso referente, ad nostram audientiam pervenerunt. Nos autem diligenter intelleximus universa, & investigavimus proposita & probata, ea postmodum de consilio fratrum nostrorum calculo sententiæ terminantes. Primò enim contra vos Episcopus proponebat quòd vos quatuor solidos Papiensis monetæ annis singulis sibi & Ecclesiæ suæ canonis nomine solvere debebatis, & quòd per octo annos in solutione cessaveratis. Vnde præteriti temporis canonem sibi restitui super hoc iudicium possessorium intentabat. Nos verò probationes Episcopi attendentes, considerantes nihil ad possessionem pertinens per testes ab ipso inductos fuisse probatum, vos ab impetitione Episcopi super restitutione petita duximus absolvendos, quæstione tamen super proprietate, si eam movere voluerit, eidem Episcopo reservata. Secundò verò contra vosidem Episcopus proponebat vos mandatum paschale sibi debere persolvere, videlicet in tertia feria post Pascha annis singulis quatuor agnos vivos, quatuor latera porcorum, centum panes, centum ova, quatuor brocas vini, dimidiam libram piperis, unum fascem porrorum. Et hæc dicebat à vobis, jam est triennium, non fuisse soluta. Quare dictarum rerum restitutionem triennij postulabat. In hoc autem articulo intellectis pro-

Tom. I.

positis, & quæ probata fuerant attendentes, vos duximus condemnandos ad prædictarum rerum restitutionem triennij jam transacti, salva vobis super jure proprietatis nihilominus quæstione. In tertia siquidem quæstione proponebat Episcopus vos quinque vel sex salvas frumenti una vice, & octo vel novem alia de decimis parochiæ sancti Angeli de Egio suis officialibus per violentiam abstulisse, quas cum instantia sibi restitui postulabat. quod per testes inductos videbatur efficacissimè comprobatum. E contrario assereratis vos nihil officialibus abstulisse, sed quod vobis debitum fuerat de illis decimis, ratione prædictæ capellæ ad vos pertinentis, volentes jura vestræ Ecclesiæ conferre. Dicebatis etiam quòd etsi ab Episcopo proposita vera essent, hujusmodi tamen petitione se fecit indignum, cum vos fecerit super hoc ad seculare iudicium evocari. unde videbatur à jure sibi debito cecidisse. In hac autem quæstione licet Episcopus factam à vobis violentiam comprobasset, quia tamen vos ad examen veritum contra jura tam civilia quàm canonica trahere minime formidavit, sicut per testes inductos evidentissimè probabatur, vos decernimus à petitione Episcopi absolvendos; cum etsi rem petitam Episcopus possideret, eum ad restitutionem damnare propter illicitæ petitionis vitium deberemus. Quarto equidem loco conquerebatur idem Episcopus de te, fili Prior, qui non petita confirmatione in Ecclesia sancti Gregorij Prioris officium exercebas, quam sibi dicebat competere, super hoc allegans jura communia, quæ dicunt confirmationes Prælatorum ad Episcopum in sua diocesi pertinere. Vos verò proponebatis contra Episcopum hoc sibi minime de jure competere, cum Ecclesia sancti Gregorij per Romanos Pontifices sit exempta. quod nitebamini per quendam librum cameræ nostræ, qui vocatur Breviarium, comprobare. Nos verò attendentes non esse probatum Ecclesiam sancti Gregorij exemptam ab Ecclesia Spoletana, decernimus Priores sancti Gregorij per Episcopos confirmandos, & te Priorem volumus ab ipso Episcopo postulare, ipsique præcipimus ut te confirmare procuret. In quinto verò articulo contra vos Episcopus proponebat quòd super perceptione mortuorum vallis Bonzanin. sibi infertis molestiam & gravamen, postulans ut ab ipsorum perceptione vos pe-

H H h ij

nitus arceremus, cum ipse ea longo temporis spatio possedisset. Vos autem è contrario dicebatis ea de jure vos debere percipere, eò quòd ea vobis concesserant Episcopi Spoletani, & eorum concessio per Romanum Pontificem fuerat confirmata, & quia possessio Episcopi fuerat interrupta, quæ tam per testes inductos quàm per instrumenta exhibita probabatur. Nos itaque in hac quæstione considerantes proposita & probata, vos à petitione Episcopi duximus absolvendos. Sextam autem illud sibi vendicat quæstionem, quòd Episcopus repetebat à vobis omnia jura episcopalia quæ vos percepistis ex quo fuit Episcopus in plebato sancti Gregorij, quæ sibi dicebat competere tam de jure communi, scilicet cum plebatus in sua sit diocesi constitutus, quàm ratione possessionis longævæ, quòd vos denegabatis, dicentes jura episcopalia vobis per Spoletanos Episcopos de ipso plebato fuisse concessa, & ipsorum concessionem esse per Romanum Pontificem confirmatam, quòd evidentissimè per instrumenta Episcoporum exhibita ex parte vestra probabatur. Nos verò in hoc articulo intellectis probatis, vos & Ecclesiam sancti Gregorij ab impetitione Episcopi super jure episcopali plebatus sancti Gregorij duximus absolvendos, eidem Episcopo super his perpetuum silentium imponentes. Septimo loco Episcopus Ecclesiam sancti Savini in civitate sitam repetebat à vobis. Super qua petitione per probationes ex parte vestra exhibitas Episcopum condemnamus. E contrario postulabatis quicquid percipiebat de Egio Episcopus supradictus, quòd idem Episcopus denegabat, dicens se ipsius villæ decimas longo tempore possedisse. Sed probatum fuit possessionem ipsam fuisse aliquando interruptam, & Ecclesiam sancti Angeli in ipsa villa sitam per privilegia Spoletanorum Episcoporum pertinere ad Ecclesiam sancti Gregorij constitit manifestè. Quia verò secundum statuta canonica rationabiliter esse noscitur institutum de decimis quatuor fieri portiones, quarum una Clericis, secunda Episcopo, tertia fabricæ, quarta verò pauperibus conferatur, unam quartam illius decimæ Clericis debitam vobis nomine capellæ sancti Angeli de Egio, quæ vobis est subdita, per sententiam judicamus, quartam alteram Episcopo decernentes. Alias verò duas quartas, quarum una fabricæ, & alia pauperibus debet dari juxta

canonicas sanctiones, dispositioni Episcopi reservamus; ita tamen ut eas secundum approbatam consuetudinem diocesis Spoletanæ debeat fideliter dispensare, quoniam ex illis rationem est in divino examine redditurus. Proponebatis etiam mortuaria de Ecclesia sancti Savini extra civitatem posita ad vos de jure spectare, quòd Episcopus denegabat, super quo vos decrevimus condemnandos. Synodaticum tamen vobis duximus decernendum, quòd ex concessione pontificali ad vos dinoscitur pertinere. Repetebatis etiam ab Episcopo duos calices argenteos, quos vos prædecessori suo M. nomine commodastis, quòd Episcopus denegabat, asserens unum calicem prædecessori suo pro cujusdam causæ salario à vobis fuisse donatum. Quia verò probatur à vobis alter calix Episcopo commodatus, alter verò sine patena pro salario Episcopo fuisse collatus per probationes exhibitas apparebat, ipsum Episcopum in restitutione unius calicis commodati duximus condemnandum, eum super petitione alterius absolventes. Impetebatis insuper Episcopum super quinque modiolis terræ in podio sitæ, quam dicebatis ad vestram Ecclesiam sancti Gregorij pertinere. Sed quia vos nihil ad proprietatem pertinens probabatis, cum fuisset petitorum intentatum, Episcopum à petitione vestra decrevimus absolvendum. Nulli ergo &c. Datum Laterani V. I. Non. Martij.

Ravennatensi Archiepiscopo.

CASSATA quondam tam postulatione tua, quia fuerat in discordia multa facta, quàm electione dilecti filij nostri S. tituli sanctæ Præxedis Presbyteri Cardinalis, quia eum magis Ecclesiæ Romanæ quàm Ecclesiæ Ravennatensi dileximus, non admissa, dilecti filij Ravennatenses Canonici, quorum quidam in te, quidam in Cardinalem eundem prius contulerant vota sua, juxta formam mandati nostri convenientes in unum, ut super electione tractantes Ecclesiæ consulerent viduata, post deliberationem diuturnam, in te unanimiter convenerunt à sede apostolica postulandum. Cumque postulationem eorum dilectus filius Io. de Curviaco, & P. Io. Canonici Ravennat. & L. Abbas sancti Severi & nobiles viri P. Traversarius Potestas Ravennas & Comes Malvicinus tam per se quàm per illorum literas nobis humiliter præsentassent, petierunt

*Epist. 6.
De translatione
Episcopi Imolen-
sis ad Ecclesiam
Ravennatensem.*

Suppliciter ut postulationem eandem approbare de solita sedis apostolicae mansuetudine dignemur, & largiri tibi licentiam transeundi. Nos igitur attendentes quod Ecclesia Ravennas quasi primogenita filia sit apostolicae sedis, & eadem ordinationem & formam Ecclesiae ferè praeteris imitetur, postulationem eandem de consilio fratrum nostrorum admisimus, tibi licentiam concedentes ab Ecclesia Imolensi ad Ravennatensem metropolim transeundi. Ceterum nuntij memorati gratiam ex gratia vel post gratiam potius humiliter requirentes, propter multiplices necessitates Ecclesiae Ravennatensis, quae pluribus est debitis aggravata, cum instantia petierunt ut fraternitati tuae palleum, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officij, mitteremus. Licet autem praedecessores tui vel confirmationis munere, vel gratia consecrationis, vel ornatu pallei consueverint apostolicam sedem personaliter visitare, propter necessitatem tamen oppressionis quam patitur Ecclesia memorata, & sterilitatem temporis, quam non urbs solummodo, sed & magna pars orbis cum urbe deplorat, per dilectum filium R. Subdiaconum & Capellanum nostrum, nobis & fratribus nostris merito suae prohibitatis acceptum, palleum tibi de multa gratia destinamus, per nuntium ipsum juxta formam nostram, quam sub bulla nostra dirigimus, conferendum. Ne autem ex gratia quam tibi & Ecclesiae Ravennatensi causa necessitatis impendimus, antiqua consuetudo vacillet, & in te, quod absit, exceptionem inveniatur quod in praedecessoribus tuis generaliter dicitur haecenus observatum, fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus atque praecipimus quatinus usque ad annum post susceptionem pallei nostro te conspectui representes, ut quod de fidelitate apostolicae sedi servanda in praesentia nuntij nostri firmaveris juramento, profitearis apud sedem apostolicam viva voce. Tu ergo taliter eidem Ecclesiae praesse studeas & prodesse quod per tuae sollicitudinis studium tam in spiritualibus quam temporalibus auctore Deo suscipiat incrementum. Datum Laterani VI. Idus Martij.

Scriptum est in eundem ferè modum suffraganeis Ecclesiae Ravennatensis usque viva voce. Monemus igitur universitatem vestram & exhortamur attentius, & per apostolica scripta mandamus quatenus eidem Archiepiscopo tanquam Metropolitanò ve-

stro debitam exhibeatis reverentiam & honorem, & taliter assistatis eidem quod & ipse in vobis experiatur filialis devotio- nis affectum, & vos sentiat in eo pater- na viscera pietatis. Datum ut supra.

Scriptum est in eundem ferè modum Capitulo & universo Clero Ecclesiae Ravennatensis usque reverentiam & honorem, & salubria monita & mandata ipsius recipiatis humiliter, & inviolabiliter observetis. Datum ut supra.

In eundem ferè modum Potestati & populo Ravennatensi.

Magistro Simoni de Melu Canonico Herfordensi.

T Va nos duxit discretio consulendos an natus ante compaternitatem filiolarum patris sui vel matris procedente tempore sibi possit matrimonialiter copulare, & si cum ea contraxerit & pluribus annis simul permanerint, an postea debeant separari. Quaesivisti etiam an conscij talis matrimonij teneantur illud in publico accusare. Super quo discretioni tuae taliter duximus respondendum, quod hujusmodi personarum matrimonium non possunt contrahere, & si contraxerint, de rigore juris possunt ab invicem separari; & qui contractum sciverint, debent illud Ecclesiae nuntiare. Datum Laterani XV. Kal. Aprilis.

Prænestino Episcopo apostolicae sedis Legato.

P Er tuas nobis literas intimasti quod cum N. Magdeburgensem Archiepiscopum ad tuam praesentiam evocasses, ipse per nuntium suum proprii corporis infirmitatem allegans, se a labore itineris excusavit, & iterum evocatus hostilitatis impedimenta praetendit, & sic nec primò nec secundò ad te vocatus accessit. Tu verò ipsius honori volens & honestati deferre, ut apud Corbeiam, quae non multum distabat, tibi occurreret, per tuas ei literas mandavisti. Cumque spe de ipsius adventu concepta, Corbeiam accessisses, ipse, sicut semel & iterum, sic tertio etiam in tua noluit praesentia comparere. Propter quod in eum, utpote contumacem, excommunicationis sententiam promulgasti, quam ipse nullatenus observavit. Verum Archiepiscopus idem per suas nobis literas intimavit quod cum propter praedictas causas se semel & iterum excusasset, & tu ei tandem ut Corbeiam accederet mandavisses, quia locus ipse ad jurisdictionem hostium pertinebat,

H H h h iij

Epist. 7.

Filij duorum compatrum non possunt jungi per matrimonium.

Cap. 7. de cognat. spirit.

* In tertia collectione & apud Gregor. 9. legitur: filiam compatris vel commatris.

Epist. 8.

Mandat ei ut Archiepiscopus Magdeburgensem absolvar ad cautelam.

vel saltem hostes erant potentiores in eo, non ex contumacia, sed necessitate potius, videlicet causa metus, ad te illuc accedere non est ausus. Et licet tuas ei postmodum literas direxeris, ipse tamen priusquam literas aperiret, Magdeburgensibus Clericis convocatis ad sedem apostolicam appellavit, & postmodum, ut tuo deferret honori, literas ipsas legit. Cum igitur nobis de excommunicatione constiterit, sed utrum appellatio præcessisset, aut etiam utrum legitima fuisset, non constat, cum & apostolica sedes tales absolvere consueverit ad cautelam, volentes tam tibi quam ipsi deferre, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus vel per te ipsum, si Archiepiscopus securè tuo se poterit conspectui præsentare, vel per nuntium providum & discretum, ab eo quod mandatis nostris super eis pro quibus excommunicatus est pareat, juratoriam recipiens cautionem, beneficium ei absolutionis impendas; ita tamen quod si post appellationem ad nos legitime interpositam aut etiam alias minus justè, quod tamen vix credimus, excommunicatum eum fuisse constiterit, mandatum ipsi non fiat, cum nolimus eum occasione hujusmodi, alioquin super faciendo mandato nostræ expectetur beneplacitum voluntatis. Datum Laterani XII. Kal. Aprilis.

Vvaltero Præposito S. Petri de Monte-Sereno, ejusque fratribus tam præsentibus quam futuris.

*Epist. 9.
De confirmatione privilegiorum.*

Religiosam vitam eligentibus &c. *usque* Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris & dilecti filij nostri junioris Marchionis orientalis precibus inclinati, Ecclesiam B. Petri de Monte-Sereno, in qua divino mancipati estis obsequio, ad exemplar fel. record. Honorij Papæ prædecessoris nostri, in jus & proprietatem Ecclesiæ Romanæ recipimus, & præsentis scripti privilegio communimus. In primis siquidem statuentes ut ordo canonicus, qui secundum Deum & beati Augustini regulam in eodem loco institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus observetur. Præterea quascunque possessiones, quæcunque bona, Iudita & Coradus Marchio fundator ejusdem Ecclesiæ, & Otto, Theodoricus, & Dedo Marchiones ejus filij eidem Ecclesiæ contulerunt, cum ceteris quæ in præsentiarum rationaliter possidet, aut in futurum concessio- ne Pontificum &c. in quibus hæc propriis

duximus exprimenda vocabulis. Locum ipsum in quo præfata Ecclesia sita est, cum omnibus pertinentiis, Ecclesias in Turbech, in Oimstrovve, in Vlbirch, in Numech, Lubechun, Welpered, Wiltu, in Wilzum & Sconovve, vineas & molendinum in Witin, villas in Halez, Nobedis, Papedorp, Siliistorp, Braucorvius, Welpædhe, Wiltuim, Sconovve, Wilcium, Colzouve, Colhire, Rohdenbor, Pavedorp, Cordeneuvin, Grabuvvim, & Sorduvvim, cum omnibus pertinentiis suis, jus parochiale in tredecim villis, sicut bonæmem. Docherus Magdeburgensis Archiepiscopus veteri capellæ vestræ, quæ sita in aquilonali parte majoris Ecclesiæ, propria liberalitate concessit, statuens ut habitatores villarum ipsarum in eadem capella baptisma & sepulturam acciperent, & Præpositus vester, qui pro tempore fuerit, ipsius capellæ curam haberet, ita tamen ut unus Canonicorum de auctoritate Præpositi prædicaret populum, pueros baptizaret, visitaret infirmos, mortuos sepeliret, & alia quæ ad jus parochiale pertinent exerceret, cujus concessionem quatuor successores ipsius postmodum confirmarunt. Cum autem generale interdictum terræ fuerit, liceat vobis, exclusis excommunicatis & interdictis, clausis januis, non pulsatis campanis, submissa voce divinum officium celebrare. Chrisma verò, oleum sanctum &c. à diocesano accipietis Episcopo, siquidem gratiam &c. Alioquin liceat vobis quem malueritis &c. Sepulturam quoque &c. Salva &c. Baptismus autem tam in Ecclesia sancti Petri quam in capella prædicta, sicut à quadraginta annis hæctenus sine contradictione cujuslibet celebratus est, ita de cetero celebretur. Obeunte verò te, filii Præposite &c. Ad hæc præsentis privilegio prohibemus ne contra id quod fuit ab Ecclesiæ vestræ fundatore statutum, & ab ejusdem Ecclesiæ fundatore servatum, advocatia ejus in feudum cuiquam conferatur. Decernimus ergo &c. salva sedis apostolicæ auctoritate, & in parochialibus Ecclesiis quas habetis diocesani Episcopi canonica justitia. Ad indicium autem hujus perceptæ à sede apostolica libertatis bisantium auri vel ferrenem argenti nobis nostrisque successoribus per solvatis. Si quis igitur &c. *usque in finem.* Datum Laterani per manum Blasij S. R. Ecclesiæ Subdiaconi & Notarij XII. Kal. Aprilis, Indictione V.

Præposito & Conventui Montis-Sereni.

Epist. 10.
Indulgetur eis
ut carnes com-
medere possint.
Vide Chroni-
Montis-Sereni
pag. 70. & seq.

EXposuisti nobis, fili Præpositæ, in nostra præsentia constitutus quòd cum Ecclesia vestra sit in excelsi montis cacumine constituta, & distet non modicum à locis illis in quibus piscium conuenit abundantia inueniri, non potest vobis congruè in esu piscium provideri. Propter quod humiliter postulabas à nobis ut vobis infra septa Ecclesiæ vestræ vescendi carnis licentiam præberemus, cum necessitas postulet, & utilitas hoc requirat, quia sufficientiam piscium absque magnis expensis habere nequitis, & abstinere tam à piscibus quàm à carnibus gravissimum reputatis. Nos igitur ex hoc devotionem vestram in Domino commendantes, quòd sine speciali licentia nostra consuetudinem Ecclesiæ vestræ infringere nolueritis, præsentibus vobis pagina taliter respondemus, quòd cum regula beati Augustini, quam estis professi, vobis esum carnis non inhibeat, sed concedat, vos secundum tenorem regulæ, nisi voto vos astrinxeritis speciali ab esu carnis penitus abstinere, carnes certis & statutis diebus, dummodo sine scandalo fiat, de nostra licentia comedatis. Sic autem id moderatè fieri concedimus quòd & regularis ordo seruetur illæsus, & vos hoc videamini non ad saturitatem sed ad necessitatem potius postulasse. Datum Laterani XI. Kal. Aprilis.

Senonensi Archiepiscopo.

Epist. 11.
Pro absolutione
Nivernensis
Episcopi.

Non tam Petro quàm petra &c. pro absolutione Nivernensis Episcopi, usque ad satisfacere plenè volens, nuntium suum ad sedem apostolicam destinavit, per quem &c. usque supplicatur. Nos igitur eidem laborem itineris de consueta sedis apostolicæ mansuetudine relaxantes, fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus ab eo quod mandatis apostolicis pareat &c. usque suspendimus ad cautelam. Datum Laterani XVII. Kal. Aprilis.

Abbati sancti Dionysij, Priori sancti Martini de Campis, & I. Magistro scholarum Aurelianensium.

Epist. 12.
De recipienda
purgatione ca-
nonica Archi-
diaconi Carno-
tensis.
Cap. Cùm di-
lectus. De pur-
gatione canoni-
ca.

Cùm dilectus filius P. tituli sancti Marcelli Presbyter Cardinalis dudum in regno Franciæ legationis officio fungeretur, & Ecclesiæ Carnotensis, quæ inter Ecclesias Gallicanas multa consueverat religione florere, debitæ visitationis sola-

tium impendisset, sicut ex conscriptis & dictis ejus accepimus, domum Dei factam domum negotiationis & negotiatores assidue vendere in templo Dei columbas inuenit, & vineam Domini Sabaoth, quæ uvas facere consueverat, conversam in amaritudinem vitis alienæ germinare la-brucas. Sanè inter alia quæ ibidem sibi reprehensibilia occurrerunt, dilectum filium Henricum majorem Archidiaconum de suæ dignitatis emptione, multisque aliis, nec etiam nominandis, didicit publicè infamatum. Vnde, ut saltem de multis quæ ibi corrigenda erant, quoniam in agro illius Ecclesiæ pro frumento tribulus & spina pro hordeo nascebatur, animadvertissè aliqua videretur, eum suspensionis duxit sententiæ supponendum, venerabili fratri nostro Episcopo & dilectis filiis Abbati de Sarnaio & magistro G. de Duaco Canonico Parisiensi mandans & in virtute obedientiæ districtè præcipiens ut ipsam sententiæ, cum aliis quæ statuerat, infra quinque dies post susceptionem literarum suarum tam suspenso quàm aliis publicè intimarent, sicut ex rescripto Cardinalis ejusdem perpendimus eviderenter. Consequenter verò idem Archidiaconus ad præsentiam nostram accedens, super imposito sibi crimine simoniæ suam nitebatur innocentiam, canonicam super hoc purgationem coram nobis offerens, demonstrare, humiliter postulans, purgatione recepta, suspensionis per nos sententiæ relaxari, cui subjectus fuerat præter suorum exigentiam meritorum. Nos autem, ut hujusmodi purgatio, si præstita fuerit, debitum consecutus effectum, eam in partibus vestris fatius credimus exhibendam, quatinus ubi malum ortum fuerat, moriatur, & auferatur scandalum de cordibus aliorum quos fama vel infamia veriùs tanti mali reddiderat tristiores. Cùm igitur de prudentia & honestate vestra indubitatam fiduciam habeamus, vices nostras vobis in hac parte duximus committendas, per apostolica scripta mandantes quòd nisi post denuntiationem indicendæ purgationis publicè factam in Ecclesia Carnotensi legitimus accusator, vos ei purgationem canonicam indicatis ad minus tertia manu sui ordinis exhibendam, qua præstita, & suspensionis sententiæ relaxata, boni cum testimonij nuntietis, arctius inhiabentes ne quisquam ipsum super hoc deinceps molestare præsumat. Si verò indictam sibi purgatio-

nem præstare noluerit, vel defecerit forsitan in præstando, aut crimen ipsum rite probatum fuerit contra eum, per vos canonicam excipiat ultionem. Illud autem vos attendere volumus ac mandamus, ut tales personæ ad purgationem hujusmodi admittantur quæ vicinæ sint & honestæ. Quòd si non omnes &c. duo vestrum &c. Datum Laterani IX. Kal. Aprilis.

Scriptum est eisdem in eundem modum pro Ph. Archidiacono Pisciacensi. Datum ut supra.

Episcopo Prænestino apost. Sedis Legato, sancti Benedicti Cisterciensis ordinis & Belli-loci Abbatibus Viridunensis diocesis.

*Epist. 11.
De accusatione
contra Episcopum
Tullensem.
Vide Chronicon
Senoniense lib.
3. c. 1.*

Veniens ad apostolicam Sedem dilectus filius P. major Archidiaconus Tullensis coram nobis & fratribus nostris venerabilem fratrem nostrum M. Tullensem Episcopum super pluribus criminibus publicè ac solemniter accusabat, asserens ipsum esse simoniacum, dilapidatorem, perjurum, quæ omnia se probaturum instantissimè proponebat, & super eis vinculum inscriptionis arripiens, se ad pœnam canonicam, si in probando deficeret, obligabat. Verùm quoniam accusare absentem tam leges seculares quàm canonica prohibent instituta, libellum accusationis nobis porrectum in ejusdem Episcopi absentia nequaquam duximus admittendum. Sanè ne maleficia remaneant impunita, & crimina subjeutorum clausis videamur oculis pertransire, quia ex officij nostri debito corrigere volumus & debemus, ipsum Archidiaconum ad vos, de quorum discretionem honestatèque confidimus, duximus remittendum, per apostolica vobis scripta mandantes quatenus vocatis partibus, super prædictis criminibus appellatione postposita causam secundum formam canonum audiat, in ipso negotio usque ad definitivam sententiam, quam nobis reservari volumus, legitimè procedentes. Processum autem vestrum cum allegationibus & attestationibus sub sigillis vestris inclusum nobis fideliter remittere debeatis, partibus competentem terminum assignantes quo recepturæ sententiam nostro se conspectui repræsentent, nullis literis ob harum tenorem tacitum &c. Quòd si non omnes his &c. tu, frater Episcopo, cum eorum altero &c. Datum Laterani V. Kalend. Aprilis.

Canonicis Maguntinis.

Onæ memoria C. Archiepiscopo Maguntino Episcopo Sabinensi viam universæ carnis ingresso, cum vota vestra se in varia divisissent, quibusdam petentibus Warmatiensem Episcopum, quibusdam verò venerabilem fratrem nostrum nunc Archiepiscopum vestrum, tunc Præpositum S. Petri Maguntinensis, sibi eligentibus in pastorem, dilectus filius Magister P. Scholasticus cum quibusdam aliis, pro illis qui Warmatiensem Episcopum postularunt procurator ad apostolicam sedem accessit, pro aliis verò dilecti filij E. & R. Clerici Maguntini venerunt, quorum alter institutus fuerat procurator. Partibus igitur in nostra præsentia constitutis, & eis in consistorio nostro diligenter & sufficienter auditis, de fratrum nostrorum consilio venerabili fratri nostro Prænestino Episcopo apostolicæ sedis Legato dedimus in mandatis ut si eundem Episcopum quoad spiritualia vel temporalia recepisse constaret Ecclesiam Maguntinam, vel ministrasse in spiritualibus aut in temporalibus in eadem, prout objectum fuerat ex adverso, postulationem factam de ipso sublato cujuslibet appellationis obstaculo irritam nuntiaret, de gratia nostra concedens eidem ut Warmatiensem sibi Ecclesiam retineret. Nam de jure communi, quia præter auctoritatem nostram transire præsumpsit, utraque fuerat spoliandus, ut & ea careret quam concupivit avarè, ac ea quam superbe despexit. Quòd si parere contemneret, utraque ipsum Ecclesia denuntiaret auctoritate nostra privatum. Deinde inquireret de electione ipsius Archiepiscopi diligentius veritatem, & si ei de vi, quam ipse & sui metuebant, constaret, eo nonobstante quòd post appellationem ad nos interpositam in ipsius fuerat electione processum, cum alij, qui appellationi ad nos interpositæ non duxerant deferendum, uti contra ipsum hac exceptione non possent, quoniam frustra legis auxilium invocat qui committit in legem, (unde nec ab eis posse obici videbatur quòd idem esset à paucioribus secundum eorum assertionem electus, cum ipsi appellationem ad nos legitimè interpositam contemnerent, & præter licentiam nostram recipientes Episcopum memoratum, reddiderint se indignos) electionem Archiepiscopi, dummodo nihil obstaret de canonicis institutis, sublato appellationis obstaculo

*Epist. 14.
Electio Archiepiscopi
Maguntini
confirmatur.
Cap. Bonz. de
elect.*

obstaculo confirmaret. Quod si nec recepisse præfatam Ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia, nec in spiritualibus vel temporalibus ministrasse constaret Episcopum memoratum, idem Legatus audiret quæ super postulatione ipsius & electione Archiepiscopi proponerentur hinc inde, testes utrinque reciperet, & eorum depositionibus publicatis, usque ad calculum sententiæ diffinitivæ procedens, gesta omnia sub sigillo suo ad nostram præsentiam destinaret, statuens partibus terminum competentem quo apostolico se conspectui præsentarent sententiam recepturi. Licet autem essent notoria quæ fuerant contra dictum Warmatiensem Episcopum & ejus fautores objecta, prædictus tamen Legatus ad majorem cautelam multos & magnos testes recepit ex ipsius Archiepiscopi parte productos, qui super prædictis deposuere jurati. Unde ipse juxta tenorem mandati nostri procedens, postulationem factam de Warmatiensi cassavit, & electionem Archiepiscopi memorati curavit auctoritate apostolica confirmare, ipsumque ordinavit in Presbyterum, & tandem in Episcopum consecravit. Ipse autem humiliter ad præsentiam nostram accedens, suppliciter postulavit ut palleum sibi, videlicet in signe pontificalis officij, de consueta sedis apostolicæ benivolentia conferremus. Verum quidam simplex nuntius ab adversariis ejus ad sedem apostolicam destinatus, ex eorum parte apertas nobis cum pendente sigillo literas præsentavit, per quas iidem significabant Canonici quod prædictus Legatus corruptus pecunia iniquam sententiam protulisset. Addebant etiam quod Maguntini cives pariter juraverunt quod eum nunquam haberent Episcopum, & quod universi Clerici, paucis exceptis, suo favebant electo. Cum autem super his cœpissimus deliberare cum fratribus nostris, electioni ejusdem Archiepiscopi duo videbantur obstare, videlicet quod à paucissimis, & post interpositam à se ipso appellationem dicebatur electus. Nam cum postulatio Warmatiensis Episcopi fuerit præcedentis appellationis ratione cassata, Archiepiscopi electio debebat etiam ex eadem causa cassari. Sed è contrà, sicut superius est expressum, qui in appellationem deliquerant, appellationem contra eundem Archiepiscopum non poterant allegare. Poterat quoque dici quod etsi post appellationem, non tamen contra formam appellationis fuisset ele-

ctus Archiepiscopus sæpèdictus, cum appellaverit in hac forma, ne Canonici Maguntinæ residentes sine ipso ac sociis suis haberent in electione processum. Nec nocet quod posset ex altera parte replicari, quia nec ipse & socij sui debuerant procedere sine ipsis, quia ipsi appellationem ad nos interpositam contemnendo, reddiderant se indignos, & abusi fuerant jure suo. Unde cum in Lateranensi Concilio de his qui quasdam personas inhibitas eligant sit statutum ut eligendi tunc potestate privatos & ab ecclesiasticis beneficiis triennio noverint se suspensos, illis pro longè majori delicto tanquam indignis ab electionis potestate cadentibus, penes eundem ac socios suos tantum jus remanserit eligendi. Quare si multò pauciores in ipsum quam convenerint convenissent, intelligendum est tamen quod omnes qui tunc eligere poterant, elegerunt eundem. Contra Legati verò processum hoc facere videbatur quod dicebatur in loco suspecto, & non citatis Warmatiensi Episcopo & ejus fautoribus, processisse. Porro juxta canonicas sanctiones excessus notorius examinatione non indiget, & pro his quæ à judice sunt acta præsumitur quod omnia rite fuerint celebrata, quamvis & quod citati non fuerint non posset de facili comprobari, quia negantis factum secundum rerum naturam nulla esse probatio perhibetur, cum etsi quilibet de se posset asserere quod ad eum citatio minimè pervenisset, singuli tamen vestrum essent in suo testimonio singulares. Ad ipsum quoque Legatum securè, si voluissent, potuissent procuratorem idoneum destinare, sicut & nuntium destinarunt, quemadmodum ex ipsorum ad nos directis literis comprobatur, qui securè ad eundem Legatum accessit, & ad propria retinevit, cum & ipse Legatus paratus fuerit securitatem omnimodam providere. Nec obest quod idem nuntius dicitur appellasse, cum appellationi renuntiaverit, & in commissione nostra, quam pars reportavit utraque, obstaculum fuisset appellationis amotum. Sed nec apparebat etiam qui contra factum Legati quicquam posset obicere ac probare, cum non procurator sufficiens, sed simplex ad nos contra prædictum Archiepiscopum fuisset nuntius destinatus. Præterea si appareret, etiam non esset aliquatenus audiendus, cum adversarij ejus per præsumptionem, contemptum, & blasphemiam audientia

nostra reddiderint se indignos. Præsumptio enim fuit quòd virum pastorali prædium dignitate, alteri Ecclesiæ spirituali conjugio copulatum, præter auctoritatem nostram contra formam canonicam non solùm eligere sed recipere præsumperunt. Contemptus accessit ex eo quòd postquam procurator eorum nostras literas reportavit, in quibus mandabatur expressè quòd si Warmatiensis Episcopus Ecclesiam quoad spiritualia vel temporalia recepisset, vel in spiritualibus aut temporalibus ministrasset in ea, ipsius postulatione cassaretur, & eidem non veniret in dubium, sed potiùs manifestè constaret quòd Warmatiensis temporalia saltem receperat, & ministrarat in eis, ipsi postmodum tanquam electo suo, sicut literis ipsorum apparet, in quibus eum suum electum nominant, & ei se asserunt unanimi consensu favere, temerè paruerunt & consenserunt in ipsum, spirituale cum eo adulterium perpetrantes, cum & per nuntium ad nos ultimò destinatum electionem ipsius in publico consistorio postulaverint confirmari. Blasphemia verò in eo fuerat subsecuta, quòd ponentes in cælum os suum, Legatum nostrum, quiungebatur in illis partibus vice nostra, & qui priùs etiam quàm assumeretur ad officium pastorale, meritæ religionis extiterat, utpote qui in Cisterciensi ordine fuerat primò Abbas, quantum in eis extitit infamantes, eum corruptum fuisse pecunia sunt mentiti. Nos igitur etsi propter auctoritatem iudicariam præsumamus pro his quæ acta sunt à Legato, illi tamen plus innitimur rationi quòd adversarij Archiepiscopi ex tribus causis prædictis se usque adeo reddiderunt indignos quòd contra eum non debebant audiri. Vnde quod de ipso factum fuerat, non poterat impediri per vos. Quin etiam si electores ejusdem pariter deliquissent ut se reddidissent indignos, ad nos devoluta fuisset hac vice ordinatio Ecclesiæ Maguntinensis. Quare dictum Archiepiscopum sine juris injuria potuissimus eidem Ecclesiæ præficere in pastorem, præsertim cum per Legatum apostolicæ sedis fuisset in Maguntinum Episcopum consecratus. Super his ergo cum fratribus nostris habito diligenti tractatu, de ipsorum consilio cassationem postulationis factæ de Warmatiensi Episcopo ratam habemus, & electionem Archiepiscopi memorati auctoritate apostolica duximus confirmandam; & ne quid ad excutionem

archiepiscopalis officij sibi desit, palleum, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officij, ipsi duximus concedendum. Licet autem ex eo quòd Ecclesia Maguntina filia est sedis apostolicæ specialis, & in ejus semper devotione permanfit, de ipsius non turbari turbatione minimè valeamus, quia tamen exigente justitia, in qua sumus singulis debitores, super hoc aliud non potuimus diffinire, universitatem vestram monemus, exhortamur, atque per apostolica vobis scripta mandamus, & in virtute obedientiæ districtè præcipimus quòd eidem Archiepiscopo debitam exhibeat reverentiam & honorem, & ei tanquam patri & pastori vestro devotè ac reverenter intendere procuretis. Alioquin noveritis nos sæpedito Legato & venerabili fratri nostro Hildesemensi Episcopo & dilecto filio Præposito Bonnenfi per apostolica scripta mandasse ut vos ad id monitione præmissa per excommunicationis sententiam & si necesse fuerit, per subtractionem beneficiorum vestrorum appellatione remota compellant. Quòd si nec sic, quod non credimus, mandatis nostris volueritis obedire, depositionis sententiam poteritis non immeritò formidare. Sanè si vel Legatus noster errasset in hoc, vel nos etiam errassemus, debueratis tamen honori matris vestræ humiliter & devotè deferre, nec sic quod foret ejus opprobrium revelare, cum ex divinæ paginæ didiceritis lectione quòd Cham maledictionem incurrit, quia patris pudenda non texit. Multò magis ergo in eo nobis parere debetis in quo secundum conscientiam nostram, teste Deo, justè nos credimus judicasse. Voluimus etiam & discretioni vestræ præcipiendo mandamus quatenus Warmatiensem Episcopum moneatis ut Ecclesia Maguntina dimissa, Warmatiensi Ecclesia sit contentus, cui est adhuc spiritualis conjugij vinculo alligatus. Alioquin denuntietis eum illa etiam auctoritate nostra privatum, & si necesse fuerit, excommunicationis eum sententia feriatis, & excommunicatum singulis diebus dominicis & festivis, pulsatis campanis, & candelis accensis, publicè nuntietis, & mandetis ab omnibus arctiùs evitari. Quòd si nec sic recesserit ab Ecclesia Maguntina, à nobis se noverit deponendum. Præterea nobilem virum Philippum Ducem Sueviæ moneatis ut se prædicto Episcopo non opponat quòd minùs Maguntinam Ecclesiam tam in spiritualibus quàm temporalibus salubriter

valeat gubernare. Alioquin cum nullus Imperator, nullus Princeps, Episcoporum translationi se unquam præsumpserit immiscere, nos ecclesiasticam libertatem in hoc & sedis apostolicæ dignitatem, quæ à prædecessoribus nostris ad nos hæcenus emanavit, & à nobis ad successores nostros in finem seculi favente Domino protendetur, nullatenus pateremur infringi, quin pro ea potius, si necesse foret, animam poneremus. Datum Laterani X. Kal. Aprilis.

Scriptum est super hoc dicto Legato, Hildefesemensi Episcopo, & Præposito Bonnensi.

Siffrido Archiepiscopo Magantino &c. in eundem ferè modum usque cassationem postulacionis factæ de Warmaciensi Episcopo ratam habemus, & electionem tuam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti pagina communimus. Et ne quid ad executionem archiepiscopalis officij tibi desit, palleum, videlicet insigne plenitudinis pontificalis officij, fraternitati tuæ duximus concedendum. Nulli ergo &c. confirmationis &c. Datum Laterani XII. Kal. Aprilis.

Cabilonensi Episcopo & Abbati Cisterciensi.

Epist. 15. De absolutioe Abbatis S. Secuani.

Significantibus filiis dilectis G. Priore & conventu sancti Secani ad nostram noveritis audientiam pervenisse quod Abbas eorum, de quo spem certam conceperant quod ruinas monasterij refarciret, signum crucis de manibus dilecti filij nostri P. tituli S. Marcelli Presbyteri Cardinalis, tunc apostolicæ sedis Legati, suscepit & proposuit transfretare. Vnde quia ex ejus absentia paupertatem rerum temporalium, dissolutionem ordinis, & ædificiorum ruinam dicti Prior & monachi metuebant, postularunt à nobis ut vel eum absolveremus à voto peregrinationis emisso, vel faceremus illud in aliud commutari. Quare monasterio ipsi volentes paterna sollicitudine providere, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cum ex defectu senilis ætatis idem Abbas asseratur impotens ad eundem, ipsum auctoritate nostra suffulti à voto hujusmodi absolvatis, sic tamen ut juxta vestræ discretionis arbitrium & sui monasterij facultates subventionem idoneam dirigat in subsidium terræ sanctæ, ac vacet devotius operibus pietatis, & ferventius ad observantiam ordinis & monasterij sui restaurationem intendat. Datum Laterani V. Idus Aprilis.

Tom. I.

Capitulo Ragusino.

Qualiter Archiepiscopus vester temeritate propria recesserit ab Ecclesia Ragusina, nec jam ultra quadriennium expectatus redierit, & per literas nostras etiam revocatus, vestra universitas plenè novit, cum sæpius apud nos super hoc deposueritis de ipso querelas, & vobis concedi postulaveritis licentiam eligendi. Nos autem expectantes diutius duximus expectandum si forrè reverteretur ad cor, & ad Ecclesiam suam, quam taliter reliquerat, remearet. Nolentes igitur quod diutius Ecclesia ipsa pastoris maneat solatio destituta, discretionis vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus, nisi forsitan jam redierit, vos post mensem à receptione præsentium personam vobis idoneam in Archiepiscopum eligatis, & electionem vestram nobis curetis quam citius præsentare. Datum Laterani.

Epist. 16. Datur facultas eligendi propter diutinam absentiam Archiepiscopi. Cap. 9. De cler. non resid.

Regi Hungarorum.

Scientes serenitatem regiam in devotione sedis apostolicæ solidatam, de ipsius prosperitate gaudemus, & felices successus ipsius, proprios reputamus. Vnde cum nobis per dilectum filium N. nuntium suum intimasset sollicitudo regalis quod terram Meganipani ad suum dominium revocasset, gavisi sumus in Domino, & ei qui dispersa congregat, & congregata conservat, gratiarum exsolvimus actiones. Credimus autem serenitatem regiam meminisse qualiter etsi olim ad instantiam ejusdem Meganipani disposuerimus Legatum nostrum mittere in Sarniam, tandem voluntate tua plenius intellecta, à proposito desistentes, magnificentia tuæ duximus deferendum. Monemus igitur magnificentiam tuam & exhortamur in Domino quatenus sicut nos tibi & regno tuo in hac parte detulimus, sic celsitudo regalis curet nobis & apostolicæ sedi deferri, institutiones Ecclesiæ Romanæ in terra ipsa servari præcipiens, eam plenius ad obedientiam nostram reducens, ut fiat unum ovile & unus pastor, cum hoc ipsum tibi & regno tuo videatur plurimum expedire. Datum Laterani.

Epist. 17. Hortatur Regem ad devotionem apostolicæ sedis. Vide Rainaldum ad an. 1202. §. 9.

Electo Cameracensi.

EX parte tua fuit nostris auribus intimatum quod sæpe in diocesi Cameracensi contingit ut dum quempiam de ne-

Epist. 18. De supplenda negligentia Prelatorum.

Iiii ij

gligentia sua circa debitam Ecclesie sue providentiam &c. ut in illa que mittitur Metensi Archidiacono in regesto quarti anni Domini Innocentij usque in finem. Nulli ergo &c. nostre concessionis &c. Datum Laterani XI V. Kal. Aprilis.

Illustri Regi Anglorum.

*Epist. 19.
Inv tatur Rex
ad opera pietatis,*

*Boët. lib. 3. de
conf. philol.*

IN medio duorum hostium positus miser homo, dum caro adversus ipsum & adversus carnem spiritus concupiscit, dum corpus quod corrumpitur aggravat animam, vix potest in carne carnis sordes exuere & cum corruptibili non corrumpi, cum saepe Dalila praevaleat in Samsonem, & capiatur in amplexu virginis etiam unicornis. Sanè nulla pestis efficacior ad nocendum quam inimici hominis domestici ejus, quibus tanto minus resistitur quanto difficilius evitantur. Quis autem pugnam hujusmodi levem putet, quis eam valeat evitare, cum Apostolus etiam de se dicat, *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae & captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis*, nisi qui ejus exemplo castigaverit corpus suum & in servitutem redegerit, ut caro spiritui & rationi serviat sensualitas? Non enim in hoc conflictu finis est æquanimiter expectandus, aut tamquam tutius medium eligendum, ut vel neutri faveatur omnino, vel utrique pariter faveatur, sed juvandus est spiritus, & caro contraria subjuganda. Verum dum caro spiritum vel spiritus carnem culpat, immo, ut rectius dicamus, impugnat, nemo vivit absque peccato, quoniam si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et quia non tantum luisse in culpa est, sed non incidere quoque ludum, ad lamentum est poenitentiae recurrendum, ut sordes criminum confitentis abluantur lachrymis, & pulvis cogitationum poenitentis suspiriis exsuffletur, fiatque majus gaudium angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente quam super nonaginta novem justis qui noscuntur poenitentia non egere, gaudemus & tui propositi puritatem in Domino commendamus quod, sicut venerabilis frater noster Cantuariensis Archiepiscopus nobis intimare curavit, serenitas regia quae praediximus diligenter attendens, ei peccata sua, quae ab aetate ineunte commisit, humiliter est confessã, & juxta consilium ejus Deo satisfacere repromisit. Idem autem Archiepiscopus salutis tuae cupiens providere, inter alia tibi

diligenter consuluit ac prudenter injunxit ut centum milites dirigas in subsidium terrae sanctae in obsequio crucifixi per annum integrum moraturos, & monasterium instituas in quo conventus fratrum Cisterciensis ordinis statuatur. Monemus igitur serenitatem regiam & exhortamur in Domino quatenus posteriorum oblitus, ad anteriora jugiter te extendas, nec retrorsum respicias, sed de cetero vaces operibus pietatis, & sic satisfacias de commissis ut caveas cautius committenda. Speramus enim quod si te in operibus exercueris pietatis, & feceris quae sunt placita coram Deo, prosperabitur regnum tuum, & honor regius temporaliter etiam recipiet incrementum. Nos autem de misericordia Dei omnipotentis & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate confisi, ut satisfactionis effectus tibi ab Archiepiscopo eodem junctus, & sponte à tua devotione susceptus, in remissionem tibi proficiat peccatorum &c. Datum Laterani VI. Kal. Aprilis.

G. fratri militiae templi familiari nostro & nobili viro Lug. & M. de Potentia Magistris Camerarius Apuliae & terra Laboris & ducatus Amalphis.

AD nostram noveritis audientiam pervenisse quod W. de Plear. exhausto thesauro regio, ne quid remaneret intactum, terras, possessiones, tenimenta demanij & montij, molendina, & furnos, & macella, & alios redditus quibus voluit pro sua voluntate concessit, & concessionem suam sigillo regio, quod ipse tenuerat, confirmavit. Praeterea cum à quibusdam Ecclesiis, civibus, & mercatoribus pecuniam mutuo recepisset, & extorsisset ab aliis violenter, tandem ut laesos utrinque placaret, bajulationes concessit eisdem, & in dispendium Regis retorfit quod in suum & suorum commodum attentarat. Cum igitur tantum Regis dispendium nec debeamus nec velimus æquanimiter sustinere, discretioni vestrae per apostolica scripta mandamus quatenus & ea quae ipse concessit, non obstante appellatione vel contradictione cujuscunque, ad Regis dominium revocetis, & eos quibus bajulationes commisit, eisdem bajulationibus curetis auctoritate apostolica spoliare, nisi forsitan vobis per literas nostras ostendant quod eis fuerint per apostolicam sedem confirmata. Datum Laterani X. Kal. Maij.

*Epist. 20.
Irritantur que
à VV. de Plear
acta sunt.*

Archiepiscopi, Episcopi, Abbatibus, Prioribus & Universitatibus, Capitulis, Comitibus, Baronibus, Civibus, & aliis per Apuliam, & terram Laboris, & ducatum Amalphie constitutis.

Epist. 21.
Providetur gubernationi Apulie & terrae Laboris.

AD vestram volumus audientiam pervenire quod de dilecto filio G. fratris militiae templi familiaris nostri & nobilis viri Lug. & M. de Potentia legalitate ac prudentia consentientes, constituimus eos Magistros Camerarios Apulie & terrae Laboris, & justitiarius officium in demanio totius Apulie & terrae Laboris & ducatus Amalphie ipsis committimus exequendum. Monemus igitur universitatem vestram & exhortamur attentius, & per apostolica vobis scripta mandamus atque precipimus quatenus eis de omnibus praeteritis & praesentibus & futuris quae ad magistrerium camerariatus pertinent intendatis, & de his quae in demanio Regis ad justitiariam spectare noscuntur, curetis eisdem ad mandatum & Regis honorem & regni profectum humiliter intendere. Datum Anagnini X. Kal. Maij.

VVigorniensis Episcopo.

Epist. 22.
De facultate appellandi sedem apostolicam.
Cap. 47. de apostolice.

EX parte tua fuit propositum coram nobis quod cum inter Anglicos & Wallenses sint inimicitiae manifestae, & ad partes illas Anglicis periculosus sit transitus pro viarum periculis & guerra, quae inter gentes illas frequens esse dinoscitur vel continua, multi de causa sua meritis dissidentes te aliquando vel tuos auctoritate literarum nostrarum trahere satagunt ad iudices in Wallia constitutos, ut sic indefensas causas, etiam iustissimas, relinquas, vel compositionem subeatis injustam pariter & damnosam. Cum igitur causas quas committimus sic velimus sine debito terminari quod neutra partium contra justitiam aggravetur, fraternitati tuae praesenti pagina taliter respondemus, quod cum talis exculatio sit honesta, cum ad praesentiam delegatorum iudicum non potest securè venire citatus, tu vel tui, quotiens ad illos iudices vos evocari contigerit ad quorum praesentiam vobis periculosum est ire, liberè poteritis ad sedem apostolicam appellare, etiamsi in literis commissionis nostrae appellationis fuerit remedium interclusum, nisi iudices ipsi vobis assignent locum idoneum & securum. Datum Laterani X. Kal. Maij, pontificatus nostri anno quinto.

Eidem.

Licet appellationis obstaculum ad remedium inventum fuerit oppressorum, multi tamen oppressi indulto beneficio abutentes, illud in clypeum iniquae defensionis assumunt, ut & correctionem valeant effugere praelatorum, & liberius quae religionem non sapiunt exercere. Ad audientiam siquidem nostram te significante pervenit quod cum ad abbatias & alias domos conventuales tuae dioecesis, juxta quod officij tui sollicitudo deposcit, visitaturus accedis, ut errata corrigas, & edificanda aedifices, & destruenda destruas, Abbates, Priores, seu alij locorum eorundem rectores, ut canonicam correctionem evitent, appellationis obstaculum interponunt, ac sic tuum conantur propositum impedire, ut neque de intrinseca vel extrinseca correctione locorum ipsorum aliquid valeas ordinare. Volentes igitur & fraternitati tuae deferre & praesumptionibus occurrere malignantium, devotioni tuae auctoritate praesentium indulgemus ut quotiens te ad Ecclesias conventuales dioecesana tibi lege subjectas necessitas vel utilitas traxerit, non obstante appellationis objectu, si qua interposita fuerit in elusionem ecclesiasticae disciplinae, liberè de prudentum & religiosorum consilio in eis corrigenda corrigas & statuas quae secundum Deum fuerint statuenda. Datum Laterani VIII. Kal. Maij.

Epist. 23.
Interdum non esse deferendum appellationibus.

Decano & Capitulo Cathalaunensis.

Cum nuper Ecclesia vestra pastoris foret regimine destituta, vos convenientes in unum, super electione habuistis Pontificis substituendi tractatum, sed intelligentes quod vestra vota erant diversa, licet aliquos duxeritis nominandos, ad electionem tamen nullatenus processistis, sed ad sedem curastis potius apostolicam appellare. Cum ergo dilectus filius R. Archidiaconus & G. Canonicus vester ex una parte ad nostram praesentiam accessissent, postulabant a nobis dilectum filium Willelmum de Iovisvilla Ecclesiae vestrae Canonicum in Episcopum sibi dari. Verum dilectus filius Decanus Meldensis, qui pro parte altera missus fuerat procurator, licet proponeret dilectum filium I. majorem Archidiaconum Ecclesiae a parte pro qua venerat postulatum, petiit tamen ex adverso electionis vobis licentiam non auferri, sed remitti potius utramque pariter

Epist. 24.
De electione Episcopi Cathalaunensis.

ad Ecclesiam memoratam, ut illic vobis personam eligeretis idoneam in pastorem. Nolentes igitur vos eligendi potestate privare, & partes ad propria remittentes, universitati vestrae per apostolica scripta mandamus districtè præcipimusque quatenus infra mensem pro præsentationem literarum istarum personam idoneam de gremio ejusdem Ecclesiae, si talis in ea poterit reperiri, vobis canonicè in Episcopum eligatis, & si electio facta fuerit in concordia, ipsam venerabili fratri nostro W. Remensi Archiepiscopo sanctae Sabinae Presbytero Cardinali apostolicae sedis Legato repraesentare curetis; quam si canonicè factam repererit & de persona idonea celebratam, per eum mandavimus confirmandam, & electum in Episcopum consecrandum. Quòd si forsan non poteritis convenire, sed plures duxeritis eligendos, eidem Archiepiscopo & venerabili fratri Episcopo Parisiensi & dilecto filio Primicerio Metensi dedimus in mandatis ut omni gratia & timore postpositis, examinatis prudenter & studiis eligentium & meritis electorum, quem magis utilem Ecclesiae viderint, electionem ipsius, dummodo canonica reperitur, nullius contradictione vel appellatione obstante confirmet, reducentes in irritum si quid ante susceptionem praesentium literarum invenerint attentatum, alioquin utraque electione cassata personam vobis idoneam sublato appellationis obstaculo in Episcopum assignare procurent, ut vos ipsi tanquam Episcopo vestro debitam exhibeatis reverentiam & honorem, monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compellentes; si verò non omnes his exequendis valuerint aut noluerint interesse vel etiam convenire, praedictus Parisiensis Episcopus cum altero ea nihilominus exequatur. Datum Laterani V III. Kal. Maij.

Patriarchis, Archiepiscopis, Abbatibus, Prioribus, & universo clero in transmarinis partibus constitutis.

*Epist. 25.
De Legatis destinatis in terram sanctam.
Vide gesta Innocentij III. cap. 46.*

SI sub potenti manu Domini humiliasset se populus Christianus, nec praesumpisset contra stimulum calcitrare, sed flagellum quod ex justo judicantis judicio suae videbat imminere cervici, suis criminibus imputasset, ascendisset ad Dominum forsitan clamor noster, & ipse qui miserator & misericors est, tristitiam nostram in gaudium convertisset. Verum quia omnes

declinavimus, simul inutiles facti sumus, nec est qui faciat bonum etiam usque ad unum, nec placatus est haecenus Dominus nec pepercit, sed usque nunc manus ejus mansit ad flagellum extenta. Sanè si dissimulasset populus cismarinus crucis injuriam & opprobrium crucifixi, nec se flagellatum in occupatione terrae nativitatis dominicae credidisset, vos tamen, qui & strages vestrorum & victrices hostium acies è vicino vidistis, non debuistis profanationem civitatis Hierosolymitanæ, coinquinationem templi dominici, vincula & captivitates vestrorum, occisionem gentis nostrae, ac translationem salutiferæ crucis, in qua salus mundi pependit, siccis oculis intueri, qui debuerant potius deducere lacrymas per diem & noctem, ut sic saltem Dominum ad misericordiam provocarent, quatinus cum vos conversi fuissetis ad ipsum, & ipse converteretur ad vos, & propitius fieret peccatis vestris, & vestrae dignaretur miseriae misereri. Verum quia nec cismarini nec ultramarini haecenus, sicut debuerant, Dominum placaverunt, quasi frustra praedecessores nostri Romani Pontifices laborarunt, frustra laboravit etiam populus Christianus, nisi forsan quamplures, etsi Hierusalem terrenam recuperare nequiverint, caelestem tamen, ut credimus, palma martyrij adepti sunt. Cum ergo nos, praedecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes, fidelium populos ad subsidium terrae sanctae duxerimus commonendos, etiam eo favente qui actiones nostras aspirando praevenerit & prosequitur adjuvando, multi nobiles & potentes de regno Francorum, immo etiam multa de diversis partibus multitudo assumpserint signum crucis, & in subventionem vestram viriliter accingantur, ne, quod absit, inanis sit labor eorum, zizania inter eos superfeminante homine inimico, si angelus qui de ipsorum medio colligat omnia scandala non mittatur, dilectis filiis nostris S. tituli sanctae Praxedis & P. tituli sancti Marcelli Presbyteris Cardinalibus apostolicae sedis Legatis, viris providis & discretis, tam in opere quam sermone potentibus, laborem injunximus peregrinationis, ut uterque, vel alter eorum, exercitum Domini cum humilitate praecedat, & eum in concordia foveat, & ad pacem revocent impacatos. Verum ne in vacuum nos & ipsos laborare contingat, si ultra maligni populi demereantur merita quòd cismarini non de suis meritis sed divina potius misere-

ratione sperantes obtinere nitantur, universitatem vestram monemus & exhortamur attentius & per apostolica vobis scripta mandamus quatenus tales vos exhibere curetis & sic commissos vobis populos informetis ad opera pietatis ut cum vobis & nobis fuerit complacatus, exercitui suo vim tribuat, & inimicos crucis in eorum tradat manibus, & confundat hereditatem suam, heredibus Dei, coheredibus autem Christi restituens, ut inhabitent in ea qui diligunt nomen ejus. Volumus etiam & discretioni vestrae praecipiendo mandamus ut praedictos apostolicae sedis Legatos sicut personam nostram, immo nos in eis benignè recipere ac honorificè pertractare curetis, salubria monita & statuta ipsorum, quae per se vel nuntios aut literas suas duxerint facienda, suscipientes humiliter & inviolabiliter observantes, & convenientes ad vocationem ipsorum. Alioquin sententiam quam uterque vel alter eorum tulerit in rebelles, ratam haberi volumus & inviolabiliter observari. Nos enim eorum utriusque legationis officium duximus committendum, ut in terris suae legationi commissis evellant, destruant, disperdant, aedificent & plantent, prout quaeque sollicitudine sua cognoverint indigere, ac in illis, cum de paganorum manibus fuerint liberati, statum Christianitatis reforment, & statuam quae secundum Deum & fidem catholicam viderint statuenda. Ut autem nihil eis desit ex his quae ad plenitudinem legationis pertinent exequenda, plenariam illis concedimus facultatem ut cum necesse fuerit, vice nostra etiam illa exequantur quae nostro sunt speciali privilegio reservata, firmiter inhibentes ne quis eorum processum provocationis objectu audeat impedire. Quod autem scribimus communiter pro ambobus, specialiter etiam pro utroque mandamus, si forsan non poterunt convenire. Datum Laterani.

S. tituli S. Proceidis Presbytero Cardinali, apostolicae sedis Legato.

*Epist. 16.
Committeritur
ipsi legatio in
orientem.*

Cum aliquos ex fratribus nostris ex gentibus variis Ecclesiae necessitatibus ad varias provincias destinamus, sic debemus injuncta illis legationis onus jurisdictione auctoritatis ecclesiasticae compensare, ne ipsorum fiat labor inanis, si tenuis eis fuerit collata potestas, cum plerique ipsorum praesumant propositum impedire quos praesumptionem suam intellexerint non posse distractionis ecclesiasticae

gladio pio cohibere. Cum ergo te in ultramarinam provinciam de fratrum nostrorum consilio non tam Ecclesiae quam totius populi Christiani exigente necessitate a nostro latere destinemus, plenae legationis officium tuae discretionis committimus, ut cum dilecto filio P. tituli S. Marcelli Presbytero Cardinale apostolicae sedis Legato, quem ad partes destinamus eandem, vel etiam per te solum, evellas, destruas, dissipas, aedifices, & plantas juxta quod quodlibet sollicitudine tua cognoveris indigere. Ut autem nihil tibi desit ex illis quae ad plenitudinem legationis pertinent exequenda, plenariam tibi auctoritate praesentium concedimus facultatem ut cum necesse fuerit vice nostra illa etiam exequaris quae nostro sunt speciali privilegio reservata, firmiter inhibentes ne quis processum tuum provocationis objectu audeat impedire. Tu ergo, tanquam vir providus & discretus, sic deferas apostolicae sedis honori sicut tibi vides ab ipsa deferri, ut & nos consulas in quibus videris consulendos, & plenitudinem auctoritatis nostrae requires in quibus eam cognoveris requirendam, & sic modeste procedas in omnibus & discretè ut & quae agenda sunt agas, & ab illis abstineas a quibus fuerit abstinendum, ac talem te omnibus exhibere procures ne cui merito possis esse suspectus. Datum ut supra.

Capitulo Andegavensi.

Cum olim Ecclesia vestra vacasset, & vos de praeficiendi vobis Pontificis electione tractantes convenire non potuissetis in unum, quidam vestrum dilectum filium W. Archidiaconum ejusdem Ecclesiae, quidam verò . . . Cantorem sancti Martini Turonensis, sicut dicitur, elegerunt. Cumque venerabili fratri nostro Octaviano Ostiensi Episcopo tunc apostolicae sedis Legato utraque fuisset electio praesentata, ipse auditis quae fuerant hinc inde proposita, utramque cassavit, sed utraque pars ad nostram duxit audientiam appellandum. Verum cum dilecti filij Robertus, Hugo, & Reginaldus canonici vestri ex una parte ad nostram praesentiam accessissent, postulabant a nobis memoratum Archidiaconum in Episcopum sibi dari, magister verò Petrus & Bricius Canonici ejusdem Ecclesiae, qui pro alia accesserant, ex adverso petebant vobis electionis licentiam non auferri, sed remitti potius utramque partem ad Ecclesiam me-

*Epist. 17.
De electione
Episcopi Andegavensis.*

moratam, ut illic vobis eligeretis personam idoneam in pastorem. Nolentes igitur vos eligendi potestate privare, ipsos ad propria duximus remittendos, per apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes quatenus infra mensem post susceptionem præsentium personam idoneam canonicè vobis in Episcopum eligatis, & si electio facta fuerit in concordia, ipsam venerabili fratri nostro Turonensi Archiepiscopo præsentetis, qui eam, si canonicè factam repererit & de persona idonea celebratam, metropolitica fretus auctoritate confirmet, & electum in Episcopum non differat consecrare. Quòd si forsan non poteritis convenire, sed plures duxeritis eligendos, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris . . . Bituricensi & eidem Turonensi Archiepiscopis & Episcopo Lexoviensi per scripta nostra mandasse ut ipsi, omni gratia & amore postpositis, examinatis prudenter & studiis eligentium & meritis electorum, si alterutram electionem invenerint confirmandam, eam cessante cujuslibet contradictione & appellatione confirmet, alioquin utraque cassata vobis personam idoneam sublato appellationis obstaculo in Episcopum assignare procurent, vos ut ipsi tanquam Episcopo vestro debitam exhibeatis reverentiam & honorem monitione præmissa per censuras appellatione postposita compellendo. Datum Laterani IV. Kal. Maij.

Scriptum est illis super hoc, addito: Non obstantibus literis ad venerabilem fratrem nostrum Pictavensem Episcopum & conjudices suos ab his qui prius venerant impetratis. Quòd si non omnes his exequendis valueritis aut nolueritis interessè vel etiam convenire, tu frater Bituricensis cum eorum altero ea nihilominus exequaris. Datum Laterani ut suprà.

Capitulo Pragensi.

*Epist. 28.
De absolutione
Episcopi Pra-
gensis.
Cap. Veniens.
De accusat.*

Veniens olim ad apostolicam sedem dilectus filius A. Pragensis Canonicus contra venerabilem fratrem nostrum Pragensem Episcopum proposuit coram nobis quòd cum esset filius sacerdotis, in Ecclesiam fuerit Pragensem intrusus, & contra ejusdem Ecclesie privilegium imperiali ei liberalitate concessum, & per sedem apostolicam confirmatum, hominum dilecto filio nobili viro Duci Bohemie præstitisset, & regalia recepisset ab eo, sic subiciens Pragensem Ecclesiam servituti.

Proposuit etiam quòd uxorem evidenter haberet, de qua filios generavit, quòd sigillum adulterinum confinxit, quòd sit ebriosus, fornicator, publicus histrio, ita quòd quadam vice cum duobus joculatoribus contra tres alios histiones certamine inuito enormiter fuit læsus in naso & eo ferè, sicut apparet hodie, mutilatus, & unus reliquorum trium joculatorum, contra quos decertabat, qui ibidem interit, ab eo creditur interfectus. Ad hoc subjunxit idem A. quòd thesauro Ecclesie Pragensis usque ad mille marcos per eum malè distracto, consiliariis ipsius Ducis usque ad quinquaginta villas & amplius conferre non timuit in grave Pragensis Ecclesie detrimentum, & ipsi Duci notabile quoddam castrum dedit, quod eidem Ecclesie pietatis intuitu fuit ab O. quondam Duce collatum. Vnde prædictum Episcopum ad festum beati Martini proximè tunc futurum meminimus vos peremptoriè citavisse, sed tandem ad petitionem ipsius usque ad festum resurrectionis dominice tunc primò venturum ipsi datas duximus inducias propagandas. Idem verò Episcopus per nuntios & literas ad suam excusationem viarum discrimina, consecrationem chrismatum imminentem, & quòd filius nobilis viri Bohemie Principis esset per ipsum baptizandus, tunc temporis allegavit. Licet autem excusationes hujusmodi, sicut erant, frivolas æstimantes, ipsum reputaverimus contumacem, nec procuratores ejus in causa possemus admittere criminali, eis tamen dilectos filios nostros G. sancti Angeli & H. sancti Eustachij Diaconos Cardinales concessimus auditores, ut si possent, ipsum aliquatenus excusarent. Cumque prædictus A. coram eis repetisset objecta, ei fuit ex adverso responsum quòd cum olim super hoc ad venerabilem fratrem nostrum C. Magdeburgensem Archiepiscopum literæ fuerint impetratæ, idem A. qui contra Episcopum solus agebat, in objectorum se videns probatione deficere, depositis vestibus & pedibus nudis ad pedes ejus humiliter se prosternens veniam postulavit, & quòd adversus eum calumniosè processerat est confessus. Ceterum cum super hoc stare mandatis ejusdem Archiepiscopi juravisset, ipse præcepit eidem sub debito præstiti juramenti ut contra eundem Episcopum de cetero talia proponere non auderet. Nos igitur intellectis per Cardinales eosdem quæ fuerunt hinc inde proposita, cum

cum nobis ex ipsius A. confessione constaret ipsum iuramentum huiusmodi præstitisse ac tale recepisse mandatum, super impetitione prædicti Episcopi silentium ei duximus imponendum, propter contumaciam tamen Episcopo citationem & purgationem propter infamiam indicentes, & venerabili fratri nostro Archiepiscopo Salsburgensi per apostolica scripta mandantes quatenus eundem Archiepiscopum denuntians ab officio pontificali suspensum, donec post purgationem suam iter arriperet ad sedem apostolicam veniendi, ab eo publicè cum duobus Episcopis & tribus Abbatibus, qui bonæ opinionis existerent & vitam ejus nosset tam illo tempore quam transacto, nisi aliquod prædictorum esset adeo manifestum ut propter illud ab eisdem Ecclesiæ prælatione deberet meritò amoveri, canonicam purgationem super objectis reciperet, ex parte nostra injungens eidem ut usque ad dominicam qua cantatur *Letare Hierusalem* proximè tunc futuram nostro se conspectui præsentaret, quòd si forsàn in purgatione deficeret, aut nostro se contemneret conspectui præsentare, ipsum à Pragensis Ecclesiæ prælatione sublato appellationis obstaculo amoveret, licentiam vobis auctoritate nostra concedens alium per electionem canonicam in Episcopum eligendi. Ceterum cum prædictus Salsburgensis Archiepiscopus ad nostram præsentiam à quibusdam Principibus mitteretur, vices suas dilectis filiis Præposito & N. Decano Salsburgensi delegavit, asserens quòd Episcopum ipsum ad præsentiam suam bis peremptoriè citavisset. Vnde cum Episcopus ad terminum sibi secundo præfixum nec ivisset, nec misisset aliquem responsalem, qui suam saltem absentiam excusaret, delegati prædicti, sicut per suas nobis literas intimarunt, in eum excommunicationis sententiam protulerunt. Sed quoniam Episcopus tandem accedens ad eos, quòd citatio Archiepiscopi nullatenus pervenisset ad eum proprio iuramento firmavit, absolutionis ei beneficium præstiterunt. Deinde discussa diligentius veritate, cum nullum depositione dignum de objectis ei criminibus notorium invenissent, admiserunt purgationem ipsius, cum venerabiles fratres nostri Ratisbonensis & Hamburgensis Episcopi & dilecti filij C. de Brumen, B. de Sazau, S. de Cladomb. Abates eum pariter compurgarent, & ipsum tandem ab objecta sibi absolventes infa-

Tom. I.

mia, in integritatem bonæ famæ restituere curaverunt, & injunxerunt eidem ut nostro se conspectui præsentaret. quod ipse tam celeriter quàm humiliter adimplevit. Nos igitur laboribus ejus pio compatièntes affectu, & gravaminibus volentes in posterum præcavere, ipsum cum gratia nostræ plenitudine ad vos remittimus absolutum, discretioni vestræ per apostolica scripta mandantes quatenus bonæ famæ denuntietis eundem, & ei de cetero sicut patri & pastori vestro debitam exhibeatis reverentiam & honorem, & si quis eum temerè super prædictis impetere fortè voluerit, præsumptionem ejus monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Datum Laterani III. Non. Maij.

Nobili virò . . . Comiti Tropes.

Nobilitati tuæ, quam hæcenus fidelem & devotam sumus experti cum, ut in illa qua sit Comiti Celanensi in regesto quarti anni Domini Innocentij.

Epist. 22.

Archiepiscopo Rothomagensi.

Fraternitatem tuam credimus non latere qualiter carissimo in Christo filio nostro Iohanni illustri Regi Anglorum, quantum cum Deo potuimus, adesse curaverimus hæcenus & deferre, inter ipsas primitias promotionis ipsius ad exaltationem regiam intendentes. Ne igitur credamur mutasse propositum vel aliter quàm olim sentiebamus de ipso sentire, nunc etiam ipsum sinceræ dilectionis brachiis amplexamur, & in magnificentia sua manutene volumus & fovere. Ideo fraternitati tuæ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quòd si qui in Normannia vel aliis partibus cismarinis eidem Regi subjectis contra eum præsumperint rebellare, & ipsi debitam subtraxerint reverentiam & honorem, præsumptionem eorum auctoritate nostra suffultus monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota compescas, mandatum apostolicum taliter impleturus quòd & nostram & regiam gratiam valeas uberius promereri. Datum Laterani Non. Maij.

Epist. 30.
Ve rebelles Regis Anglorum castiget.

A. Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Veronensi Episcopo.

Cum olim dilectus filius G. tituli Mariæ Transtyberim Presbyter Cardinalis in Lombardia partibus legationis offi-

Epist. 31.
De archidiaconatu Veronensi.

K K k k

Vide infra epist.
34.

cio fungeretur, & ad ejus audientiam pervenisset quòd archidiaconatus Veronensis Ecclesie tanto tempore jam vacaverat quòd secundum Lateranensis Concilij decreta ad nos ejus erat donatio devoluta, ipse dilectum filium G. Subd. nostrum Canonicum basilicæ beati Petri Archidiaconum Veronensem instituit, & . . . Clericum de eodem archidiaconatu ipsius nomine investivit, tibi & Clericis Veronensibus literis suis districtè præcipiens ut ipsum G. in Archidiaconum Veronensem recipere ac omnia quæ ad archidiaconatum spectabant ei curaretis in integrum assignare. Vos verò credentes vobis super institutione hujusmodi non modicum gravamen inferri, nuntios vestros ad sedem apostolicam destinatos misistis, rationes multiplices proponentes quare prædicta Cardinalis institutio facta de Archidiacono non teneret. Vnde nos inquisitionem totius negotij venerabili fratri nostro Ferrarienti Episcopo & dilectis filiis Abbati de Vangadicia & Priori sancti Salvatoris de Ficarol. duximus committendam, apostolica ipsis auctoritate mandantes ut attestaciones utriusque partis redactas in scriptis sub sigillis suis nostro apostolatu destinarent, præfigentes vobis terminum quo recepturi sententiam ad nostram præsentiam veniretis. Ipsi verò juxta mandatum nostrum in ipso negotio procedentes, receptas attestaciones utriusque partis nostro apostolatu direxerunt, ac tu cum quibusdam Clericis Veronensibus pro ipsius decisione negotij ad nostram præsentiam accessisti. Cumque super ipso negotio fuisset coram nobis aliquandiu disceptatum, mediantibus tandem venerabili fratre nostro Octaviano Episcopo Ostiensi & dilecto filio Petro tituli sanctæ Cæciliæ & Iohanne tituli sanctæ Priscæ Presbyteris Cardinalibus causa eadem de licentia nostra fuit per arbitrium terminata. Verum ne te vel successores tuos, clerum vel Ecclesiam Veronensem contingat aliquando super hoc indebitè molestari, auctoritate præsentium districtius inhibemus ut absque speciali mandato Romani Pontificis, quod etiam non sit per suppressionem veritatis aut expressionem falsitatis elicitum, circa institutionem Archidiaconi vel ordinationem archidiaconatus Ecclesie Veronensis nullus omnino procedat, nisi fortè Veronensis Episcopus & ejus capitulum unanimi consensu canonicè duxerint procedendum. Quòd si contra formam

hujusmodi cujuscunque fuerit temeritate processum, nos quod taliter fuerit attentatum decernimus irritum & inane. Nulli ergo &c. prohibitionis & constitutionis infringere. Datum Laterani VI. Idus Maij.

Eidem.

TVa nobis fraternitas intimavit quòd quidam Abbates, Priores, monachi, & alij Clerici Veronensis diocesis nimis dissolutè viventes, non verentur multa turpia perpetrare & lucris illicitis inharere, quibusdam etiam, quod deterius est, maculatis hæretica fœditate, quorum malitiam detestandam si quando juxta debitum pastoralis officij extirpare labores, ut liberi in malitia concepta perdurent, vocem protinus appellationis emittunt, ut ita imposito tibi silentio, canis mutus non valens latrare dicaris & fautor etiam vitiorum. Quare indulgeri tibi suppliciter postulabas ut non obstante contradictione vel appellatione cujuslibet, in eis possessalia emendare. Nos igitur tibi tanquam fratri carissimo, quantum justitia finit, deferre volentes, ne hujusmodi prætextu maleficia quæ publicè interest puniri, remaneant impunita, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus quatenus cum appellationis remedium non ad defensionem iniquitatis, sed ad subsidium innocentie fuerit institutum, si præmissi excessus & similes in his qui diocesana sunt tibi lege subjecti fuerint manifesti, cum secundum traditiones canonicas accusatione non indigeant manifesta, in eos qui talia perpetrarint provocationis obice non obstante rigorem exercere judicarium non omittas. Si verò adversus aliquos Clericorum prædictorum super non manifestis criminibus quæstio coram te fuerit intentata, semoto appellationis diffugio, si qua interposita fuerit in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ, per districtiorem ecclesiasticam hujusmodi poteris coercere. Nulli ergo &c. concessionis &c. Datum ut supra.

Eidem.

TVa nobis fraternitas intimavit quòd laici Veronensis diocesis, viri etiam & feminae, nimis dissolutè viventes, non verentur quæque turpia perpetrare, quibusdam maculatis hæretica fœditate, nonnullis, adulteriis & usuris, aliorumque criminum generibus variis & diversis, quo-

Epist. 32.
Adversus improbas appellationes.
Vide Raynaldum ad an. 1202. §. 7.

Epist. 33.
De eodem argumentum.

rum, malitiam detestandam si quando juxta debitum &c. *in eundem modum ut supra usque in finem.* Datum ut supra.

Eidem.

Cum pro questione archidiaconatus Veronensis Ecclesie de quo dilectum filium G. Subdiaconum nostrum Canonicum basilicæ beati Petri investierat dilectus filius G. tituli sanctæ Mariæ Trans Tyberim Presbyter Cardinalis, cum in Lombardia partibus legationis officio fungeretur, tu & idem G. in nostra essetis præsentia constituti, & coram nobis & fratribus nostris super attestationibus questionis ejusdem, quæ de mandato nostro fuerunt in Lombardia receptæ, fuisset aliquandiu disceptatum, tandem eodem G. omni juri quod ex institutione facta per Cardinalem prædictum & electione per Canonicos Veronenses in Archidiaconum Veronensem habebat, in manibus venerabilis fratris nostri Octaviani Ostiensis Episcopi & dilectorum filiorum B. tituli sanctæ Cæcilie & I. tituli sanctæ Priscæ Presbyterorum Cardinalium renuntiante omnino tu & idem G. eorundem Episcopi & Cardinalium de licentia nostra vos arbitrio commisit, qui deliberato consilio dictum G. Canonicum Veronensis Ecclesie instituere curaverunt, & ad augmentandos redditus ejus in ipsa Ecclesia tantum dari eidem à te de redditibus episcopalibus præceperunt unde centum libras Veronenses recipiat annuatim. Nos igitur quod per prædictos Episcopum & Cardinales deliberatione provida de licentia nostra & communi fratrum nostrorum assensu dinoscitur esse factum, ratum habentes, eorum arbitrium, sicut est sine pravitare collatum, & ab utraque parte sponte receptum, auctoritate apostolica confirmamus & præsentis scripti pagina communimus. Nulli ergo. Datum ut supra.

Bisuricensi Archiepiscopo, Episcopo Nivernensi, & Abbati Cluniacensi.

Accedentes nuper ad apostolicam sedem burgenfes de Charitate contra venerabilem fratrum nostrum Altissiodorensis Episcopum querimoniam intenderunt, asserentes quod cum olim idem Episcopus in eos tanquam suspectos de hæresi excommunicationis sententiam promulgasset, ipsi tandem ad dilecti filij nostri P. tituli sancti Marcelli Presbyteri

Tom. I.

Cardinalis apostolicæ sedis Legati præsentiam accedentes, juraverunt se mandatis Ecclesie parituros. Vnde Cardinalis ipse in Concilio apud Divionem habito præsentibus multis Archiepiscopis & Episcopis eos tam ab excommunicatione quam infamia prorsus absolvit, & pœnitentiam eis competentem injunxit, quam ipsi postmodum humiliter compleverunt. Cùmque sicut eis injunctum fuerat ad nostram præsentiam accessissent, de processu negotij per Cardinalem eundem redditi certiores, pro ipsis venerabilibus fratribus nostris Eduensi & bonæ memoriæ Matifconensi Episcopis & tibi, fili Abbas, nostras curavimus literas destinare, ut eos, qui ad præsentiam nostram accesserant, denuntiaretis auctoritate nostra catholicos & fideles, nec permetteretis eos ab aliquo super erroris infamia propulsari, dummodo nihil de cetero contra fidem catholicam machinentur opere vel sermone. Mulieres autem quasdam de Charitate, quæ pro simili causa nostro se conspectui præsentarunt, & nos eis feceramus beneficium absolutionis impendi, senes quoque ac valetudinarios, & mulieres, quos hæc infamie nota respererat, & propter hoc fuerant vinculo excommunicationis astricti, vestræ discretioni commisimus, ut statueretis de ipsis quod videretis secundum Deum & fidem catholicam statuendum. Verùm dictus Altissiodorensis Episcopus nec sic ab eorum molestatione desistens contra eos primò ad venerabiles fratres nostros Parisiensem, Sueffionensem, & Silvanectensem Episcopos, secundò ad dilectos filios Decanum Parisiensem, Magistrum scholarum Aurelianensium, & Magistrum P. Werel. literas impetravit. Cùm autem secundi judices attendentes quòd per literas directas ad ipsos primæ non fuerant literæ revocate, burgenfes ipsos à jurisdictione sua penitus absolvisent, intelligentes burgenfes ipsi quòd idem Episcopus malitiosè ageret contra eos, cum ut gravaret famam eorum, ad diversos judices literas impetraret, nec causam prosequeretur postmodum coram ipsis, ad nostram audientiam appellarunt. Superveniens autem supradictus Episcopus proposuit ex adverso quòd cum olim prædicti burgenfes super hæretica pravitare fuissent mala fama respersi, nec ipsius se voluissent conspectui præsentare, qui propter hanc causam frequenter ad villam eorum de Charitate cum multis viris religio-

K K k k ij

Epist. 34.
Vide supra epist.
31.

Epist. 35.
Quomodo procedendum sit
adversus suspectos de hæresi.
Vide lib. 2. epist.
63. 99. & lib.
10. epist. 206.

sis accessit, in eos excommunicationis sententiam promulgavit, tandem verò ad villam eandem propter hoc bonæ memoriæ Senonensem Archiepiscopum cum quibusdam suffraganeis ejus adduxit; sed burgenfes ipsi eorum præfcentes adventum, se tunc temporis absentarunt. Archiepiscopus autem cum diem eis apud Altiſſiodorum assignasset, nec ipsi voluissent in ejus præfentia comparere, testes contra ipsos recepit, & eos tandem tanquam hæreticos condemnavit. Et licet in Concilio apud Divionem habito à Legato dicti burgenfes curaverint comparere, in eo tamen non de condemnatione ipsorum sed excommunicatione solummodo fuit actum. Præterea burgenfes ipsi injunctam sibi pœnitentiam non servarunt, sed factus est potiùs novissimus error priore deterior, cum participare postmodum hæreticis contra sacramentum proprium præsumpissent. Unde cum ipsi burgenfes in absolutione sua se tanquam hæreticos & publicanos petierint evitari si mandatis Ecclesiæ non parerent & injunctam sibi pœnitentiam non servarent, excommunicari meruerant & ab omnibus evitari. Licet autem dicti burgenfes proposuerint assertivè quòd nec priùs nec postea participassent hæreticis, sicut objectum fuerat ex adverso, tandem confessi fuerunt quòd quidam eorum, priusquam Legati se conspectui præsentassent, participarant eisdem, sed postmodum ab eorum communione curarunt penitè abstinere, injunctam sibi pœnitentiam adimplentes. Verùm Episcopus cum instantia postulabat ut vel ipsi articulos in quibus erraverunt, se fatentes errasse, proponerent in communi, vel testes reciperentur quos ipse produceret ex adverso. Cum igitur tanto in his sit sollicitius procedendum quanto sine fidei fundamento, quod superædificatur, minùs, immo nequaquam poterit prævalere, quia sine fide impossibile est placere Deo, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus nisi dicti burgenfes publicè ac distinctè suum confiteantur errorem & profiteantur catholicæ fidei veritatem, & juxta vestra discretionis arbitrium sufficientem cautionem præstiterint, & satisfactionem exhibuerint competentem, testes quos idem Episcopus vel alius super hæretica pravitate, hæreticorum communione, vel pœnitentia non servata, vel aliis ad ipsum negotium pertinentibus, duxerit producen-

dos, accipere procuretis. Et si vobis de aliquo constiterit prædictorum vel alio quod ad damnationem eorum sufficiat, & tanquam ethnicos & publicanos mandetis ab omnibus evitari, commonentes attentius & efficaciter inducentes Principem secularem ut ex quo nos quod ad officium nostrum pertinet fuerimus executi, ipse quod ad eum pertinet exequatur, attentius provisuri ut si fidem diligitis, mandatum nostrum fideliter impleatis. Quòd si non omnes &c. duo &c. Datum Laterani I V. Idus Maij.

Tovino Magistro scholarum Aurelianensium.

Ecclēsia sancti Austregisili Traciensis suo viduata Priore, & votis fratrum ipsius super electione faciēda discordantibus invicem, tandem appellatione facta partes ad nostram præsentiam accesserunt, quibus dilectum filium L. tituli sanctæ Crucis Presbyterum Cardinalem dedimus auditorem; in cujus præsentia dilectus filius magister P. de Vico, qui se à majori & saniori parte asserbat electum, taliter proponebat, quòd de consuetudine Ecclesiæ Traciensis existit ut cum eam Priore carere contingit, fratres ejusdem Ecclesiæ tres de Canonicis sancti Austregisili Bituricensis, quam tanquam matricem habent Ecclesiam & majorem, eligere ac nominare tenentur, Decanus verò & Capitulum ipsius majoris Ecclesiæ unum ex tribus nominatis, quem tamen voluerint, eis in Priorem assignant. Accidit ergo quòd Priore Ecclesiæ supradictæ defuncto, Canonici ejus ceperunt de substituendo Priore tractare, & cum omnes ferè in ipsum magistrum P. Canonici majoris Ecclesiæ convenirent, Decanus suus, qui ex familiari odio prosequabatur eundem, cecepit multis modis laborare qualiter posset impedire promotionem ipsius, quosdam ex Canonicis minoris Ecclesiæ precibus, quosdam minis studens revocare à proposito jam concepto. Sed major pars per ipsum magistrum suæ prævidens utilitatem profuturam Ecclesiæ, in suo constanter perseveravit proposito, & ipsum magistrum convocatis his qui vocandi erant, secundum consuetudinem minoris Ecclesiæ, in Priorem unanimiter nominavit, & nominatione illa majoris Ecclesiæ Capitulo præsentata, pars major ipsi nominationi favorem præbuit pariter & assensum, sicut idem magister per de-

*Epist. 16.
De electione
Prioris Traciensis.*

creta utriusque Canonorum Ecclesie subscriptionibus insignita evidenti nitetur argumento probare, & licet quidam malitiosè ab illorum voluntatibus dissentirent, nil tamen rationabile prodebat quare illius contradicere nominationi deberent. unde cum majoris partis haberet assensum, electio ejus stare debebat, etiam non obstante contradictione paucorum. propter quod idem magister electionem suam confirmari petebat, multas ad hoc rationes & allegationes inducens. Dilectus vero filius A. prædictæ majoris Ecclesie Canonicus, quantum ad consuetudinem minoris Ecclesie ac majoris, ejusdem magistri narrationi concordans, taliter proponebat è contrà, quòd cum minoris Ecclesie Priore defuncto fratres ipsius super electione seu nominatione tractaturi Priores in Capitulo sæpius convenissent, quidam eorum ad eligendum vel nominandum Priorem nullatenus voluerunt procedere cum effectu. Verum cum jam ventum esset ad arma circa finem sex mensium, qui electioni faciendæ à Lateranensi Concilio præfiguratur, & Canonici minoris Ecclesie viderent tempus effluere, ne jus suum ad majorem Ecclesiam transferretur, tandem in Capitulo convenerunt, cumque diutius super electione tractassent, quidam eorum, quinque videlicet, in ipsum A. & duos alios Canonicos Ecclesie convenere majoris, præsentibus aliis, nec contradicentibus, uno tantum excepto, qui ex nostra & diocesani sui parte prohibuit ne aliqua nisi de communi consensu electio seu nominatio fieret. Prædicti verò quinque se ac sua & electionem suam protectioni sedis apostolicæ supponentes sub appellationis emissionem terminum præfixerunt quo appellationem prosequerentur emissam. Quo factò, tam ipsi quam alij qui erant, nec contradixerant electioni eorum, à Capitulo majoris Ecclesie, ad quos electionis approbatio vel reprobatio pertinebat, unanimiter præsentantes, unum ex tribus nominatis sibi conferri & in Priorem præfici postularunt, appellationem quam fecerant innovantes, ne quis contra electionem eorum præsumeret aliquid attentare, vel ille solus qui, sicut superius est expressum, inhibuit ne aliqua electio seu nominatio fieret nisi de communi consensu, prohibuit iteratò ne illorum approbaretur electio, & adjecit tunc primo quòd

secum in hac prohibitione consortes habebat, illos videlicet qui ad electionem seu nominationem trium voluntates suas exprimere nec electioni contradicere voluerunt. ad quorum inquirendas diligentius voluntates Decanus & Capitulum utrique parti jus suum illæsum conservare volentes, diem illis assignare curarunt, ad quem communiter accedentes, si scirent, contra electionem impedimentum canonicum allegarent. Qui convenientes ad diem cum quinque qui, sicut superius enarratur, elegerant, electionis suæ confirmationem ab ipsis Decano & Capitulo cum instantia postularunt, & pars esset altera requisita si quid vellet contra electionem prædictam obicere, prædictus magister P. inhibuit ne ibi super electione inquiretur ulterius aut etiam tractaretur, & appellationem ad sedem apostolicam interponens, se protectioni nostræ ac suos supposuit electores, tunc primò dicens quinque in ipsam de Canonicis minoris Ecclesie consensisse. Unde idem A. electionem ipsius magistri, cum secundum consuetudinem Ecclesie facta non fuerit, tanquam nullam requirebat haberi, & suæ tanquam canonicæ nostrum impendi favorem. Verum prædictus magister ejusdem A. narrationem assererebat destitui veritate, cum post prohibitionem & appellationem ad nos legitime interpositam tractatus ille, quo se dicit cum aliis nominatum, die non assignata, prout moris est, ad eligendum fuerit celebratus, & illa qualiscunque nominatio ratione multiplici reprobanda, facta tantummodo fuerit à duobus, cum unus illorum qui nominationem de illo fecerunt, R. de Burgonovo videlicet, prius præbendam suam spontaneè resignavit. unde vocem habere non potuit nominandi. Cum igitur hæc & alia multa fuissent ab utraque parte in ejusdem Cardinalis præsentia recitata, & ipse nobis ea fideliter retulisset, quia nobis plenè non potuit de veritate constare, discretioni tuæ de utriusque partis assensu per apostolica scripta mandamus quatenus de utriusque nominatione diligenter inquiras, & si neutram eorum canonicam & de persona idonea celebratam fuisse cognoveris, Capitulo minoris Ecclesie apostolica auctoritate injungas ut infra quindecim dies ad nominationem canonicam de persona idonea faciendam procedant, eam Capitulo majoris Ecclesie, sicut est de consuetudine, præsentantes, qui eam nonobstante Decani sui absentia,

cum Bononiæ morari dicatur, auctoritate nostra sublato appellationis impedimento confirmet, aut tu, eis forsan nolentibus confirmare, confirmes. Si verò Capitulum minoris Ecclesiæ non potuerit sive noluerit ad nominationem habere processum, aut talem fecerit quæ meritò debeat reprobari, tu auctoritate nostra suffultus, nullius contradictione vel appellatione obstante, eis in Priorem de persona idonea providere non tardes. Contradictores &c. testes &c. nullis literis obstantibus si quæ apparuerint præter assensum partium &c. Datum Laterani Idibus Maij.

Archiepiscopis, Episcopis, & aliis Ecclesiarum Prelatis, Comitibus, Baronibus, civibus, & aliis per regnum Sicilia constitutis.

*Epist. 37.
De causa Vvalteri Brenensis.*

Opera testimonium perhibent veritati, & nostri animi puritatem actionis sinceritas manifestat, quæ abscondita eordium publicat, & consilia etiam occulta revelat. Noveritis etenim omnes & singuli qualiter pro carissimi in Christo filij nostri I. Sicilia Regis illustris honore ac regni quiete nec personis fratrum & consanguineorum nostrorum pepercerimus hæcenus, nec onera vitavimus expensarum, sed regni necessitatibus in rebus subvenerimus & personis, opposcentes nos murum pro eo ascendentibus ex adverso, & tam infra regnum quam extra iniquorum consiliis obviantes. Nec fuit labor noster inanis, sed in tantum profecimus, Domino favente, quod hodie plenè fuisset regno tranquillitas restituta, nisi hostem directum familiaris inimicus erigere præsumpsisset, & in gremio Regis fovere serpentem, & in domini sui excidium servum furentem armare. Cum autem dilectus filius nobilis vir Walterus Comes Brenensis ad nostram præsentiam accessisset, verentes ne Regis & regni hostibus adhereret, fieretque novissimus error pejor prior, si non posset in jure suo favorem apostolicum obtinere, memores ejus quod legitur, *Arma tenenti omnia dat qui iusta negat*, recognovimus ipsi jus suum, & eum ad Regis obsequium duximus admittendum; ne si aliter ageremus, videremur obviare justitiæ veritati que resistere. Est enim in partibus vestris notorium & ferè omnibus manifestum qualiter H. quondam Imperator, cum W. filius inelytæ recordationis Regis Tancredi ipsi se reddidisset, ei & heredibus ejus principatum Tarenti & Litij concesserit comitatum.

Vide Gesta Innocentij III. cap. xxv.

Noveritis autem quòd idem W. & sorores ipsius in nullo penitus deliquerunt, per quod deberent facta sibi concessione privari, cum ætatis beneficio exculentur. Recepimus ergo ab eodem Comite super crucem & evangelia publicè juramentum quòd nec per se nec per alium quicquam contra personam vel coronam regiam attentabit, sed potius hostes Regis & regni, nominatim autem Marcualdum, Diubuldum, & fratrem ipsius Odonem de Laviano, & ejus germanum viriliter impugnet, quod ipse fideliter executus, bis concedente Domino mirabiliter obtinuit de Diubuldo triumphum, & prostratis multis ex fautoribus ejus, Odonem de Laviano & Sa. Diubuldi germanum cum quibusdam aliis adhuc detinet vinculis alligatos. Volentes igitur per eum Regi & regno plenius subvenire, ipsum contra Marcualdum in Siciliam destinatum, sperantes in Domino quòd desideratam de ipso victoriam citius assequetur. Licet autem usque adeo in obsequio Regis & regni jam eluceat fides ejus ut de puritate intentionis ipsius nullus penitus debeat dubitare, ut tamen omnis penitus suspicio sopiatur, dilectum filium R. tituli sanctorum Marcellini & Petri Presbyterum Cardinalem apostolicæ sedis Legatum extraordinarium & nobilem virum Jacobum consobrimum & Marefcalcum nostrum in Siciliam duximus dirigendos, concessa eis plenaria potestate ut gerant in illis partibus vices nostras, & personam regiam, si de Marcualdi manu fuerit liberata, faciant per familiares regios fideliter custodiri. Comiti etiam dedimus in mandatis ut procedat juxta dispositionem eorum & ipsorum statutis humiliter acquiescat. Speramus enim quòd Marefcalcus ipse, sicut olim strenuè contra Marcualdum se habuit, sic nunc etiam prudenter & discretè procedet, & regiam in omnibus tuebitur dignitatem. Monemus igitur universitatem vestram & exhortamur attentius & per apostolica scripta præcipiendo mandamus quatenus Marefcalcum ipsum sicut personam nostram recipientes humiliter & honorificè pertractantes, ei & Legato prædicto sicut nobis humiliter intendatis, & cum eis pariter & ad mandatum eorum contra excommunicatum & perfidum Marcualdum assistatis Comiti memorato viriliter & potenter, mandatum apostolicum taliter impleturi quòd in hoc appareat plenius fides vestra & constantia ve-

Raynald ad an. 1202. §. 1.

fra fiat omnibus manifesta, scituri quòd honorem eidem Marefcalco impenfum reputabimus nobismetipfis exhibitum, & pro eo vobis & veftris curabimus, dante Domino, magnificè respondere. Si quis autem, quod non credimus, eum inhonorare prælumeret, præfumptionem ejus tanquam in noftram & regiam injuriam redundantem curaremus graviter vindicare. Datum Laterani.

B. Epifcopo in Archiepifcopum Panormitanum electo, regio familiari &c.

*Epif. 38.
Vt Vvalterum
Brenenfem ad-
juvet.*

Non potest facere filius nisi quod patrem viderit facientem, nec arbor bona faciet fructus malos. Sandè bonæ memoriæ Walterus Panormitanus Archiepifcopus, qui te sibi adoptavit in filium, qui & parvulo prius lac potum tribuit & non escam, & crescenti scientiæ panem fregit, & majori tandem cibum solidum ministravit, ut in te mortuus quoque viveret, & suam imaginem expressus figuraret, in corde docili mores proprios digito suo scripsit, & sic sigillo suo ceram adhuc rudem impressit ut adhuc etiam eum rectè intuentibus repræfenter. Noverat etenim, tanquam doctus, quòd vasi quis infunderet non sincero, vas tui pectoris adhuc crescens non permisit nisi redolenti incerniari liquore, nec massam terrenam passus est malitiæ aut nequitia corrumpi fermento, sed immunem eam ab omni contagio conservavit. In bonum quoque olivam plantam inseruit, quam plantavit, ut fierent tandem filij tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ, ac tu Romanam Ecclesiam, sine cujus rore non poteris roborari, non impinguares oleo peccatoris, sed exultationis oleo irrigares, & ei tam multitudinem quàm plenitudinem tuorum fructuum devoveres. Nunc ergo, sicut in moribus, sic etiam in cathedra succedens eidem, in devotione sedis apostolicæ ipsius te demonstrans heredem, eligens non solùm persecutionem pati propter justitiam, sed malens etiam pro Ecclesiæ Romanæ reverentia exulare quàm habitare in tabernaculis peccatorum, verùm quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, in tribulatione amplius dilataris, & sicut aromata meliùs flagrant, sic plures currunt in odorem unguentorum tuorum, dum æstus persecutionis ea in te cogit amplius æstuarè. Oleum enim effusum nomen tuum. Ecce siquidem usque adeo fecit tecum Dominus

in tentatione proventum ut non solùm familiares & domestici te sequantur, sed illi etiam qui sunt foris, eloquentiæ tuæ dulcedine, ab eo qui ad illos foras exierat recedentes, ad commonitionem tuam ad mandatum nostrum humiliter redierint, & devotè à nobis consolationis remedium & salutis angelum expectantes. Factum est autem Domino concedente ut in literarum tuarum susceptionè dilectus filius nobilis vir Walterus Comes Brenensis apud nos præfens existeret, & tam literarum ipsarum tenorem quàm nostram intelligeret plenius voluntatem. Ei ergo sub quanta potuimus districtiōne mandavimus ut postpositis sollicitudinibus aliis ad iter protinus se accingat, & in Siciliam in Regis & regni subsidium transfretare. Ipse autem mandatum apostolicum, licèt videretur initio nimis grave, ut dimissis propriis, aliena negotia procuraret, humiliter tamen & devotè recepit, & se promissit illud celeriter & hilariter impleturum. Moneamus igitur fraternitatem tuam & exhortamur in Domino, & per apostolica tibi scripta mandamus quatenus de auxilio Dei & ejusdem Comitum adventu securus, in inceptæ devotionis fidelitate persistas, quoniam in proximo desideratum diutius Regis & regni salutare videbis quod Dominus pro illorum salute qui de ipsius miseratione confidunt misericorditer & mirabiliter præparavit. Tu autem de plenitudine gratiæ securus, nec movearis in aliquo, nec turberis, nec qualibet occasione præsumas ut quod per nos laudabiliter est inceptum, velimus relinquere inexpectum. Scribimus autem Sarracenis, pro ut eis scribi per tuas literas postulasti. Datum &c.

Antisiodorensi Epifcopo.

Cum tibi de benignitate sedis apostolicæ sit indultum quòd ordinatio rerum Clericorum ab intestato decedentium liberè in tua potestate ac dispositione permaneat, volens omnem materiam scandali remove, quod aliquando inter te & tuos Canonicos est subortum, super duobus nos consulere studuisti. Primò, an appellatio vocabuli Clericorum tam ad Canonicos quàm ad non Canonicos extendatur. Secundò, an illi qui in dispositione & voluntate alterius suam committunt ultimam voluntatem, nil per se penitus ordinantes, nec determinantes quid, cui loco, vel personæ conferri debeat, dicantur.

*Epif. 39.
Quid Clericorum nomine intelligatur, & qui censentur decedere intestati.
Cap. Cùm tibi.
De testamentis.
Cap. Cùm tibi.
De verbor. significat.*

tur decedere intestati. Primæ igitur consultationi tuæ duximus respondendum quòd appellatio Clericorum non solum alios, sed etiam Canonicos comprehendit. In secunda verò dicimus quòd qui extremam voluntatem in alterius dispositione committit, non videtur decedere intestatus. Datum Laterani.

Episcopo Noviomensi.

*Epist. 40.
Quomodo procedi oporteat cum agitur de proprietate.
Cap. Pastoralis. De causa possess. & propriet.*

Pastoralis officij debitum sollicitamente prosequeris, cum iustitiæ zelo succensus, super dubiis juris articulis per apostolicæ sedis oraculum, à qua tuæ pendet iurisdictionis auctoritas, responsum humiliter expetis, & devotus expectas, ne fortè nova opinionum varietas, aut juris expositio varia novitate distincta, non juris effectum pariat, sed iustitiæ potiùs defectum inducat. Sanè, sicut nobis per tuas literas intimasti, contingit aliquando cum is qui se asserit spoliatum, suum trahit spoliatores in causam, inter ipsa juris auspiciâ requisitus quo malit experiri iudicio, litem proprietatis ingreditur, de illata sibi violentia nullam faciens mentionem. Cum autem adeo fuerit in causa processum ut testes sint hinc inde producti, novum iudicium super possessorio nititur inchoare, dicens quia non videtur possessorio renuntiare iudicio qui rem cœperit vendicare, cui ex adverso restititur, quia dum querelam proprietatis sponte proposuit, præiudicium sibi fecit in quaestione possessionis, quam secundum juris ordinem priùs proponi licuit, & debuit terminari. Quid igitur in his statuendum sit, tua fraternitas requisivit. Nos autem consultationi tuæ taliter respondemus, possessorio quidem iudicio, quod de recuperanda seu adipiscenda possessione proponitur antequam renuntiatum sit aut conclusum in proprietatis iudicio primitus instituto, primitus agi potest ab eo qui rem cœperit vendicare, cum legali sit provisione statutum, eum qui fundum vendicavit ab eo cum quo interdictione unde vi potuit experiri, pendente iudicio interdictionem posse nihilominus intentari, aliis possessoriis iudiciis suo robore duraturis, quæ vendicationem dominij sui natura præcedunt. Si verò renuntiatum fuerit seu conclusum ut jam possit proprietatis causa diffinitivæ sententiæ calculo terminari, ne lites litibus inculcentur, & via possit fraudibus aperiri, causa non decisa possessorio non erit utendum, nisi iudex qui de causa cognoscit, hoc ipsum ex

iusta causa viderit expedire, puta cum ex perspicuis iudiciis facile arguitur iniquitas invaloris, & spoliatio casus seu malitia probandi dominium subtraxerit facultatem. His igitur & aliis causis inspectis quæ continent æquitatem, aut iustè moverint animum iudicantis, postquam etiam conclusum fuerit, posse agi possessorio iudicio non negamus. Datum Laterani V. Kal. Iunij.

Capitulo Sipontino.

In literis bonæ memoriæ Alexandri Papæ prædecessoris nostri perspeximus contineri quòd olim Garganici Canonici suam ad eum querimoniam detulerunt asserentes quòd cum in privilegiis prædecessorum ipsius Sipontinæ & Garganice Ecclesiæ Archiepiscopo scriberetur, ipse, Garganica Ecclesiæ de privilegio subtracta, scripserat Archiepiscopo tantum Ecclesiæ Sipontinæ. Insuper ad suggestionem vestram in privilegio ipso quadam subtracta fecerat, & quadam apponi, quæ prædecessorum eius privilegia minimè continebant. Præterea postulabant ab eo ut cum Sipontina & Garganica Ecclesiæ duæ sedes archiepiscopales existerent, in cœna Domini chrisma confici faceret in utraque, ac ex his qui præficerentur Ecclesiæ Vestanensi pastores, unum in Sipontina, & alium in Garganica præciperet consecrari. Cumque idem prædecessor noster tam Sipontinis Canonicis, qui tunc erant, quam Garganicis mandavisset ut cum privilegiis prædecessorum ipsius, & præsertim felicitis recordationis Eugenij Papæ, cui Garganici multum videbantur inniti, ejus se conspectui præsentarent, utraque partium suos propter hoc ad eum nuntios destinavit. Eis ergo in ipsius præsentia constitutis, felicitis recordationis Benedicti, Paschalis, & Eugenij privilegia diligenter inspexit, ex quorum tenore manifestè cognovit Ecclesiam Sipontinam tantummodo sedem archiepiscopalem existere, cum eosdem prædecessores nostros non nisi Archiepiscopum Ecclesiæ Sipontinæ in eisdem privilegiis nominasse constaret. Privilegium verò ejusdem Eugenij Papæ abrafum & corruptum in quadam sui parte liquidò deprehendit, quia cum in titulo ejusdem privilegij fuisset tantummodo positum *Archiepiscopo Ecclesiæ Sipontina*, ultima syllaba dictionis ipsius abrafata fuerat cum præcedente vocali, duabus præcedentibus syllabis dictionis ejusdem remanentibus

*Epist. 41.
De dignitate & auctoritate Archiepiscopi Sipontini.*

mentibus integris, & literæ superposita linea titulari, loco ejus quod abradum fuerat, hæc dictio *Garganico* erat sub brevitate notata. Ex sequentibus etiam manifestè perpendit privilegium ipsum in prædicta tantummodo fuisse parte falsatum, cum licet in titulo ipsius privilegij hæc dictio *Garganico* quocunque modo fuisset vitio falsitatis inserta, inferiùs tamen non recipiebatur sub protectione apostolicæ sedis nisi Ecclesia Sipontina, Garganica ei, tanquam subdita, confirmata. Inspexit quoque scriptum bonæ memoriæ Benedicti Papæ, cujus tempore in Ecclesia vestra sedes archiepiscopalis fuerat constituta, & ex tenore ipsius, quem Garganici pro se facere reputabant, comperit manifestè tantum Ecclesiam vestram archiepiscopalem sedem fuisse constitutam ab ipso, cum ipse Leonem quondam Sipontinensem Archiepiscopum non in Sipontinam & Garganicam, sed in Sipontinam tantum, Angeli obtentu se assereret promovisse. In privilegio quoque prædicti Paschalis reperit contineri quòd ipse inter alia Vestanensem episcopatum Ecclesiæ Sipontinæ concessit, de Garganica non habita mentione. In alio etiam privilegio ejusdem Paschalis habebatur expressum quòd ipse oblationes Ecclesiæ beati Michaëlis Alberto quondam Sipontino Archiepiscopo confirmavit. Idem igitur Alexander prædecessorum suorum inhærens vestigijs, cum Garganici nihil penitus probavissent in privilegio ejus positum fuisse vel demptum nisi quòd supradicti Eugenij Papæ privilegium continebat, tam ipsorum quam dictorum prædecessorum suorum privilegia confirmavit, statuens de consilio fratrum suorum, non duas, sed unam tantum archiepiscopalem sedem existere, videlicet Ecclesiam Sipontinam, & ne de cetero Sipontinus & Garganicus, sed Sipontinus Archiepiscopus solummodo diceretur, chrisma quoque confici, & Vestanensem electum per Archiepiscopum consecrari in Ecclesia Sipontina decrevit, sicuti bonæ memoriæ G. Archiepiscopus Sipontinus Maragdam Vestanensem electum in eadem Ecclesia consecravit. Subjunxit autem, ne scriptum suum in archidiaconatu & alijs dignitatibus, si quæ olim canonicè concessæ fuerant Ecclesiæ Garganicæ sæpius nominatæ, aliquod ei præjudicium generaret. Et licet bonæ memoriæ Lucii Papa prædecessor noster prædecessoris sui sententiam confirmasset, Garganici

Tom. I.

tamen sententiæ non parentes, tempore felicis recordationis Urbani Papæ prædecessoris nostri sopitam controversiam suscitaverunt, dicentes quòd vos verum privilegium sæpediti Eugenij Papæ præsumperatis infringere, ac aliud falsum confingere in Ecclesiæ Garganicæ detrimentum, & ut non per vos, sed per eos videretur falsitas procurata, tres literas ultimas hujus dictionis, *Sipontino*, de privilegio falso feceratis abradi, & hanc dictionem, *Garganico*, loco earum apponi. Vnde idem Urbanus bonæ memoriæ Barenfi Archiepiscopo & Melphienfi & Troiano Episcopis per apostolica scripta mandavit ut à Canonicis sancti Angeli requisiti, ab his quos ipsi exprimerent nominatim veritatem diligenter investigare curarent super privilegij quæ vos dicebamini vel falsasse vel incidisse in Ecclesiæ Garganicæ detrimentum. Verum quamvis Archiepiscopus & Episcopi memorati quamplures testes receperint productos ab eis, interveniente tamen obitu tam ejusdem Urbani quam sanctæ memoriæ Gregorij successoris ipsius, & guerris in Sicilia regno subortis, non fuit ampliùs tunc processum. Deinde cum Garganici depositiones testium receptorum bonæ memoriæ Cælestino Papæ prædecessori nostro præsentare curassent, ipse illas recipere noluit, sed potiùs latam à supradicto Alexandro Papa sententiam confirmavit, & Garganicis super prædictis omnibus perpetuum duxit silentium imponendum. Tandem cum partes ad nostram præsentiam accessissent, exhibitas nobis depositiones testium prædictorum fecimus publicari. Sed post disceptationem longam hinc inde præmissam vester proposuit procurator quòd in personas testium ab altera parte productorum vellet opponere ac eas objectu quorundam criminum reprobare. Quare nos partium parentes laboribus & expensis, bonæ memoriæ Melphienfi & venerabili fratri nostro Vigiliensi Episcopo dedimus in mandatis ut eum neutra partium ante publicationem testium se velle in personas eorum excipere prædixisset, ab ipsis juramento recepto quòd hæc malitiosè non facerent, audirent & in scriptis redigerent quæ super objectis criminibus pars vestra contra testes prædictos vel pars altera contra vestros ducerent proponenda, & ea nobis mitterent sub suarum testimonio literarum, festum omnium sanctorum pro edicto peremptorio partibus assignan-

L L I I

tes, quo recepturae sententiam nostro se conspectui praesentarent; ad quod si qua partium venire contemneret, nos nihilominus procederemus in causa, quantum iustitia pateretur. Mandavimus etiam eisdem Episcopis ut privilegia Paschalis, Eugenij, & Alexandri, & alia communia documenta quae Garganici requirebant, sibi facerent percensuras ecclesiasticas exhiberi, & ea nobis dirigere non differrent. Iidem ergo Episcopi juxta mandatum apostolicum procedentes receperunt testes ab utraque parte productos, & tam depositiones eorum quam privilegia quae ipsis fuerunt à Sipontinis exhibita, nobis sub sigillis suis dirigere procurarunt. Licet autem ad praefixum vobis terminum pars vestra non venerit, immo nec post terminum etiam diutius expectata, quia tamen terminus ipse peremptorie vobis fuerat assignatus, & absentia vestra divina praesentia supplebatur, dicta testium examinavimus diligenter, & omnibus quae utrinque proposita fuerant plenius intellectis, cognovimus manifeste quod nihil à Garganicis fuerat sufficienter ostensum, per quod ejusdem Alexandri deberet sententia retractari. Quare ipsam de fratrum consilio in consistorio nostro per diffinitivam sententiam voce viva confirmavimus, & nunc etiam auctoritate apostolica confirmamus &c. usque communimus. Nulli &c. Datum Laterani VIII. Kal. Iunij.

Littere Regis Armeniorum ad D. Papam.

Epist. 42.
Respondet epistolis quas ad ipsum Papam scripserat, quae extant supra l. 2. epist. 253. 255.

Paternitatis vestrae literas, quas per dilectum & fidelem nuntium nostrum nobis direxistis, ea qua decuit reverentia & devotione suscepimus, & per earum significata pleno collegimus intellectu vos caritatis visceribus regiam majestatem nostram amplexari. Continebant etiam quod in devotione & amore apostolicae sedis persisteremus; & in hoc semper perseverare cupimus, & optamus, & testis est rerum effectus, dum de omnibus negotiis nostris ad apostolicam sedem appellamus. Misistis autem nobis per eundem nuntium nostrum vexillum sancti Petri in memoriam dilectionis sedis apostolicae, quod semper ante nos portari contra inimicos crucis ad honorem sanctae Romanae Ecclesiae faciemus. Nuntius vero noster nobis insinuare curavit se benigne & honorifice à beatitudine vestra esse susceptum, & quod omnibus petitionibus nostris aures pietatis vestrae diligenter & efficaciter accom-

modastis. quod quidem mellifluis literis vestris perspicue intelleximus. Super his omnibus praedictis sanctae paternitati vestrae gratiarum actiones exsolvimus assiduas. Precari autem & exhortari nos voluistis ut contra conatus & violentias paganorum nos murum opponeremus ascendentibus ex adverso. quod quidem qualiter haec fecerimus, vestrae, prout credimus, non extat incognitum paternitati, atque de cetero pro lege nostra & defensione fidei Christianae, muniti vestra gratia, fortitudinis nostrae clypeum in manu forti & brachio extento contra barbaricas nationes opponemus, quousque desideratum subsidium nobis mittatis. Mandastis nobis saepe & saepius quod teneremus pacem Antiochiae & Comiti Tripolitano. quod amoris vestri gratia nunc usque bene observavimus. Verum nulli veniat in dubium quod per Dei gratiam bene non habeamus posse Antiochenorum repugnantiam & audaciam refrenare. Quomodo autem & qualiter nuper adversum nos se habuerunt, sanctam paternitatem vestram latere nolumus. Miserunt nuncios suos Comes Tripolitanus & Antiocheni ad Roconodensem crucis inimicum & adversarium nostrum, & contra nos se ei alligaverunt, & machinati sunt ad invicem quod Roconodensis crudelissimus ex una parte, Comes Tripolis & Antiocheni ex altera, nos infestare non cessarent, donec à regni folio nos eliminarent. Quod cum audivimus, nostros misimus exploratores, qui tandiu insidiati sunt quoad usque ceperunt praedictos nuntios; quibus ante pedes potentiae nostrae adductis, trementibus & verentibus, rei veritatem aperta voce nobis exposuerunt. Dehinc ad fines Antiochenorum accessimus, ibique per tres menses cum multo labore & sudore inviti plurima sustinimus. Post haec quicquid voluerunt Antiocheni, non timore illorum, sed precibus vestris, moleste ferentes supplevimus. Eapropter in regno nostro non modica damna incurrimus, & à servitio Dei & Christianitatis nos declinare invitò oportuit. Venientibus autem desideratis Legatis vestris, pravia divina potentia, in praesentia ipsorum rei certitudinem per eosdem nuntios, si vita eis comes fuerit, explicari faciemus. Ad haec sanctitati vestrae supplicamus ut diu expectatum & desideratum succursum festinanter transmittatis. Magna etenim discordia inter barbaricas nationes est emerisa, &

Vide supra lib. 2. epist. 253. 259.

deserviunt crudeliter ad invicem; & si antequam inter eos concordia fuerit reformata, subsidium miseritis, Christianitas exaltabitur, & si, quod absit, antequam veniat subsidium, inter eos concordia fuerit reformata, non erit qui eorum violentiam possit cohibere, & reliquæ Christianitatis vix aut nunquam poterunt eis resistere. Super hoc quod nobis scripsistis de negotio Rupini dilecti nepotis nostri, quod absente alia parte super re incerta nec vultis nec debetis proferre iudicium, hoc decet sanctitatem vestram, hoc exigit universale jus. Verum propulsati sumus non modica lætitia, eò quod causam nostram in manibus Legatorum vestrorum commisit, & literis & firmis mandatis, non in manibus personarum nobis suspectarum. Super quo sanctitati vestræ gratiarum actiones exsolvimus assiduas & omnium conditori laudes referimus copiosas. Ad hæc piissimam paternitatem vestram exposcimus, & flexis genibus flagitamus, quatenus cum Legatis vestris, de quibus non modicum confidimus, venerabilem Archiepiscopum Maguntinum ad succursum terræ sanctæ, futurum in eadem causa nostra iudicem constituere dignemini, quia nihil est de quo nos lætificari magis possitis. Scripsistis etiam nobis quod per literas vestras misistis Comiti Tripolitano ut de alieno iure se subtraheret. quod gratum duximus & acceptum, & vobis immensas gratiarum actiones exsolvimus. Sed sciatis nil nobis profuisse, quia insidiatur ut lupus in absconditis, & non cessat nocte dièque sibi quos potest Antiochenos & pretio & precibus attrahere. Igitur sanctitatem vestram latere nolumus quod mense Iulij exercitum nostrum coadunavimus contra barbaricas nationes, quas durius cum Dei auxilio lædere sperabamus, propter discordiam inter eas emerfam, in quo negotio misimus pro Templariis tenentibus in regno nostro de possessionibus valentibus viginti millia bysantiorum ut venirent in auxilium nostrum ad honorem Dei & defensionem Christianitatis. Qui Antiochiam usque venerunt, & nos in propria persona cum gaudio & exultatione usque ad fines Antiothiæ obviam eis exivimus. Ad hæc destinavit nobis literas Magister Templi ex parte vestra directas; quas cum vidissemus, eo quo decuit honore suscepimus, quibus perlectis, per earum tenorem intelleximus vos nos precari ut eis redderemus Gaston, & nos in momento pro Ma-

gistro & quibusdam fratribus suis misimus secundum preces vestras causa loquendi cum eis. qui ad nos venientes communicaverunt nobiscum colloquia. Post multas verò verborum nebulas rogavimus Magistrum Templi, ad supplendas preces vestras, ut ipse & Dominus Patriarcha Antiochenus & nos mitteremus nuntios nostros simul ad sedem apostolicam, quia per manus vestras ipsum Gaston sopita omni occasione Templariis reddere volebamus, & Rupinum dilectum nepotem nostrum ad nutriendum & custodiendum bona fide & sine malo ingenio in ipso castello eis tradere cupiebamus, & ut deberent semper esse auxiliantes prædicto puero ad acquirenda jura sua, in quantum dignitas ordinis sui permetteret, & ut quodlibet damnum in regno nostro per ipsum castellum non contigisset, & donec nuntij nostri irent & redirent, precum vestrarum obtentu, quantum valebant redditus pertinentiarum ipsius castelli, in corpore terræ nostræ Templariis restituere volebamus. Nos itaque & puer dilectus nepos noster hac conditione fieri confratres eorum quærebat, & ad acquirendum aliud castellum nomine Trapefach eis pertinens cum omni gente nostra & viribus nostris eis similiter auxiliari volebamus. Videntes autem ipsi Templarij me tanto negotio circumventum, & scientes copiosum exercitum paganorum contra nos in bello esse coadunatum, in humilitate nostra contritum nos exaudire contempserunt, immo conventum quem ad partes regni nostri direxerant redire mandaverunt. Et nulli veniat in dubium quod precibus quibuslibet, exceptis vestris, ad hanc formam pacis de ipso castello pervenire nequissent. Misimus iterum eis, rogando ut pro Dei amore in regnum nostrum venirent, & ex quo non placebat eis nobiscum contra paganos exire, saltem Dei pietate regnum nostrum usque ad reditum nostrum recommendatum haberent. Qui in obstinatione sua perseverantes, neque hoc neque illud facere voluerunt; immo nobis exeuntibus contra crucis inimicos, regnum nostrum luporum moribus austeritate sua reliquerunt. Tamen cum Dei auxilio sani & salvi redeuntes, invenimus terram nostram precibus vestris illæsam & intactam. Ex hoc conquerimur Deo & vobis. Nam quid inde factum sit, vestræ non extat incognitum sanctitati. Præterea nos obedientiæ vincu-

lis de cetero apostolicæ sedi esse alligatos non dubitetis. Ea propter, si placet sanctitati vestræ, cuilibet alteri Ecclesiæ Latinæ nec volumus nec debemus alligari. Hinc est quòd sanctitatem vestram suppliciter flagitamus quatenus nobis literas apertas mittere dignemini ut non teneamur, neque Latini de terra nostra, de qualibet conditione, excepta sancta Romana Ecclesia, cuilibet Ecclesiæ Latinæ, & quòd non habeat potestatem nos seu Latinos de terra nostra excommunicandi vel sententiam in regno nostro proferendi super Latinos qualibet Ecclesiæ, excepta, ut dictum est, sede apostolica. Præsentium denique latorem dilectum & fidelem nostrum militem nomine Garnerium Teutonem ad pedes sanctitatis vestræ dirigimus, cui super his quæ ex parte nostra vobis dixerit, tanquam nobis ipsis credere non dubitetis. Datum Sisi primo die mensis Octobris.

L. Regi Armeniorum illustri.

Epist. 43.
Quòd Rex & regnum Armeniæ excommunicari aut interdicti non possint nisi de speciali mandato Papæ.

REgia serenitatis devotio promeretur & sinceritas tuæ caritatis exposcit ut non solùm tibi, sed etiam toti regno tuo specialem gratiam faciamus, & ob tuæ devotionis meritum totam Armenicam Ecclesiam honoremus. Tu enim præ ceteris prædecessoribus tuis, quorum extat memoria, specialius in nostra & Ecclesiæ Romanæ devotione persistis, & apostolicæ sedis primatum & magisterium recognoscens, ad eam velut ad matrem tuam humiliter & devotè recurris, propter quod ab ea debes rationabiliter honorari. Accepimus autem ex literis quas regia nobis serenitas tua destinavit quòd cum regnum Armeniæ obligatum sedi apostolicæ obedientiæ vinculis recognoscas, illud, sicut non debebas, ita etiam non volebas obligari cuilibet alteri Ecclesiæ Latinorum. Vnde petebas tibi per literas apostolicas indulgeri ut præter Romanum Pontificem nullus Latinus in te vel regnum tuum vel homines Regni, sive Latinos, sive alios cujuscunque conditionis, excommunicationis aut interdicti possit sententiam promulgare. Volentes igitur, quantum cum Deo possumus, tuæ serenitati deferre & cum honestate nostra petitiones regias exaudire, tuis precibus inclinatis, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne quis in te vel regnum tuum aut homines regni tui, cujuscunque conditionis existant, qui mediantibus tamen ejusdem reg-

ni Prælati sedi apostolicæ sint subjecti, præter Romanum Pontificem aut ejus Legatum, vel de ipsius specialis mandato, districtiorem ecclesiasticam audeat exercere. Nulli ergo &c. inhibitionis &c. Datum Laterani Kal. Iunij.

Littera Catholici Armeniorum ad D. Papam.

Post Deum, qui est caput omnium bonorum, apostolicam sedem tenenti, & summo capiti totius Ecclesiæ, & totius terrenæ sedis magno Christi confessori, primæ domui hospitalitatis totius populi & religionis, & successori beati Petri majoris nati post Christi principis & patris totius mundi, sedenti secus Deum, & portanti Christum in corpore suo, Innocentio Dei gratia summo Pontifici & universali Papæ summæ sedis Romanæ urbis quæ imperiali triumpho universum mundum suo subjugavit dominio, & nostro in Christo patri spiritali, tantæ civitatis gloria sublimato, Gregorius minimus Episcopus Catholicus omnium Armeniorum, peccator, & servus fidelium Christi, omnesque Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, Sacerdotes, & Clerici sub nostro regimine viventes, orationes in Domino assiduas. Quia supra sedem dilecti discipuli Christi sedetis, universæque dominamini Europæ, eò amplius vos de jure venerari debemus, & quia pater estis totius fidei Christianitatis, mandatum vestrum cum amore recepimus, & posuimus super oculos & faciem nostram, & referimus laudes Creatori totius mundi, & benedicimus Deum patrem nostrum, qui dignatus est in nos tantum amorem habere ut ipse amor noster fieret, & voluit baptizari, ut exemplo sui omnes baptizarentur & fratres in ipso fieremus. Nam dicente eo per os Iohannis evangelistæ, *Vos mei discipuli eritis, si alter alterum dilexeritis*, hoc summe pater in vobis est, quia Deus pater principium & caput fuit novem ordinum, quod ostendit vobis per filium suum, & mandastis salutem in eo, & per ipsum nobis, qui longius & prope vos sumus. Visu oculorum remoti sumus à vobis, sed lege & caritate unum quasi sumus, quia baptismus nos omnes unum fecit per regenerationem, & sumus oves unius pastoris, qui est gratiæ claritas, & majestas Dei patris omnipotentis, & omnes nos coadunavit in unum ovile, scilicet Ecclesiam Dei vivi, & didicimus quòd curia Christi, curia est sanctitatis, & sumus obumbrati sub umbraculo cujus-

Epist. 44.
De primatu Papæ, & de persecutionibus Ecclesiæ Armenicæ, Raynaldus ad an. 1202. §. 41.

dam lapidis de monte abscisi sine manibus complectentium, sicut Daniel dicit; & quia in hac forma, ut dictum est, coadunati sumus, non removemur, immo in sinu maternæ pietatis vestræ quasi in eodem fumus ovili amplexati, & in vestro paterno sinu nutriti cupimus etiam & volumus, ut in loco herbofo, aquoso, & ameno, secus fontem scientiæ fidei vestræ & præceptorum legis & Ecclesiæ quiescamus & nutriamur & sugamus quotidie mamillas vestras, & inebriemur lacte de pectore vestro manante, & inde producatur. Didicimus etiam ex hoc fundere sanguinem pro lege Christi, sicut Paulus Apostolus Tharsis dicit, cornu aliarum legum. Verum gavisi sumus in Christo quia audivimus à vobis legem nostram prope Romanam esse admotam, quæ est totius mundi Ecclesia catholica, & sedet in capite Italiae & Hispaniæ, & ab ea à principio habuimus legem, & nunc usque neque augmentavimus neque minuimus, immo tenemus & consuetudines secundum instituta præcedentium sanctorum patrum. Hæc quæ audivimus & cognovimus, & absit quod à sancta Romana Ecclesia removeamur usque in finem. In Christo igitur gavisi sumus quia mater Ecclesiarum, quæ totum orbem sua claritate irradiat, voluit catholicam Ecclesiam Armeniorum bono corde respicere & consolari. Eo namque quod ita nos respexit, gaudemus in Christo. Nam oculi nostri nobis non dederunt malum exemplum ad instruendum fratres & subjectos nostros ut præcipitentur, docente Christo, non ostendamus gentibus malam consuetudinem. Nos verò, qui minimi sumus, certissimè scimus, & per nos tota Armenica Ecclesia novit vestrum apparentem & clarum amorem; & ideo clariùs vestrum recognoscimus amorem, quia diligitis in Christo nostrum dilectum filium Leonem triumphantem Regem Armeniæ, & sic adimpletum est quod per Apostolum Paulum dicitur, *Honorate alterutrum.* & Dominus dicit: *Quod tibi vis fieri, alij facias.* De cetero, Ecclesia Armeniorum per me & per populum, tam majores quàm minores, qui sunt in montibus & abbatibus, simul manibus elevatis pacem à Deo exigimus, & gratiarum actiones vestræ exsolvimus paternitati propter honorem quem Rex noster triumphator à vobis semper recepit. Nostræ itaque parvitas voluntas fuit & est in perpetuum quod quandiu Deo volente hac dig-

nitare freti fuerimus, dilectum in Christo filium nostrum Regem, omnes Barones & fideles suos, sub vestro dominio stare faciemus. Hinc est quod precibus assiduis vos precamur ut non tradatis oblivioni ipsum Regem nostrum vobis devotum, neque orientalem plagam, neque domum Dei; immo succurrite oppressis, prout Deus vobis inspiraverit, & gentibus & ceteris necessariis. Nam preces sanctorum habent potestatem juvandi debiles. Igitur propter rumores quos evangelista pacis nobis nunciavit, scilicet quod inter illustres Reges Francorum & Anglorum sit pax reformata, gavisi sumus sicut fuerunt sancti Apostoli veniente super eos spiritu sancto in monte Sion & Dominus dixit eis: *Iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet vobis.* Hoc gaudium, quod à sanctitate vestra audivimus, sic credimus sicut si duodecim Apostoli & Dominus tredecim nobis dixissent, & sic speramus, Deo dante, per eos legis observatores ab inimicis crucis liberari nostris temporibus. Sed ab hac credentia longè sumus, & morimur sicut propheta, & si modò contigisset sicut contigit Ezechieli ponere signum in frontibus illorum qui suspirant propter destructionem Hierusalem, mandatum propterea vestrum, sicut nobis mandastis, adimplevimus, & omni tempore adimplebimus, verbo aperiemus portam eundi ad Christum, quam quidem nobis ostendistis & aperuistis in omni sanctitate & caritate. Vnde vestra sanctitas trahet cor lapideum ab hominibus, & ponet suis sanctis cor carneum. Nam verbum vestrum non cadit inter spinas, neque supra petram, neque in loco infructuoso, neque in loco ubi sub meridie volucres inveniunt semen, & comedunt illud, neque in loco ubi siccatur & non affert fructum, sed in bono loco, qui defert fructum centenum, sexagenum, & trigenum. Recipimus ex parte Dei & vestra remissionem peccatorum, & idem mandatum augmentavimus auctoritate Dei & vestra omnibus sub sacerdotio nostro constitutis, & præconium non cessamus alta voce mittere, & prædicare sanitatem infirmis, & remissionem peccatorum, & Dominus dixit contracto, *Remittantur tibi peccata,* & quia credidit, recepit sanitatem. Iterum dixit ei: *Tolle grabatum tuum, & ambula,* quia qui plus diligit, plus accipit; & vos qui consilium Dei scitis, hoc quod remittitis, remissum est.

Idem habemus mandatum præcepto Dei & vestro remittendi peccata omnibus qui pro lege Dei fundunt sanguinem. Nam nostra vita alligata est filiis ancillæ Abrahæ, qui crescunt sicut spinæ, nos volentes suffocare, & sicut serpentes deglutire volentes, & propter inflammationem suam nocte dièque non cessant mordere creaturas Christi, nec permittunt eas quietem habere, sed semper exasperant & infestant. Manè dicimus, quando veniet vesperum, & serò, quando veniet manè. Cum dolore & anxietate nunc usque sustinimus, nec est qui ad lætitiã nos pertrahat. Anxietates autem & angustia & pruritibus nos semper faciunt vigilare & desudare in orationibus, & non permittunt quietem habere quandiu viderimus Christum inhonoratum & crucem Christi postpositam non dubitari, Ecclesias dirui, sacerdotes servos fieri, & omnia Christi mandata conculcari & vilipendi à barbaris gentibus incircumcisis, sed retaliatis; & vita nostra non est nisi solummodo pœna, dolor, & gemitus. Nam hoc non solum non audimus, immo quotidie videmus, & in corpore portamus. Ideo sanctitas vestra magis & magis debet orare. Audistis enim non solum Christianos ab ortu solis esse seminatos & dispersos & ligatos; immo, quod gravius est, non solum ligant nos, sed & derident. De cetero autem ponite studium vestrum contra mortem, & ad portandum pondus nobiscum contra illos qui inhonorant Christum, collum supponatis. Nec moremini pro Dei pietate mittere subsidium, ne peccatis exigentibus nimia nostra dilatio fiat confusio; quia nostrum credere decepit nos, & patimur quotidie naufragium sine spe humani subsidij.

Catholico Armeniorum.

*Epist. 45.
Respondet superiori epistola.*

Quod die ac nocte in lege Domini mediteris, ex literarum tuarum tenore cognovimus, quas variis auctoritatum floribus decorasti, de thesauro cordis tui nova & vetera proferens, & hæc illis & ista istis doctius intermiscens, ut uberiori juncti simul flosculi redolent. Sanè licet didiceris ex verbis Apostoli quod omnes unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, & quod cunctos quos sacri baptismatis unda regenerat, fratres facit, quoniam unus est pater noster qui est in cœlis, prout in evangelio veritas protestatur, in nobis tamen, qui

beato Petro successimus, Christianæ fidei magisterium recognoscis. Vnde secus fontem scientiæ fidei nostræ ac præceptorum legis & Ecclesiæ quiescere desideras & nutrire, ut fugas mamillas nostras quotidie, & inebrieris lacte doctrinæ à sede apostolica emanantis. Et licet loco quidem à nobis remotus existas, fide tamen nobis gaudes tam te quam Armenicam Ecclesiam couniri, cum ex illo sitis ovili de quo Dominus in evangelio protestatur, *Alias, inquit, oves habeo que non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile & unus pastor.* Oves enim hujus ovilis uni Dominus pastori commisit, Petro videlicet, cum inquit ad eum, *Pasce oves meas*, innuens per verbum tertio repetitum quod quicumque fidem habuerit trinitatis, in quacunque trium orbis partium regione, ac trino fidelium ordine, cum Noe, Iob, & Daniele, sive in lecto, sive in agro, sive in mola consistant, Petri magisterio sunt commissi. Gavissus es igitur quod mater Ecclesiarum omnium, quæ totum orbem sua irradiat claritate, catholicam Armenorum Ecclesiam bono corde respiciens voluit consolari, in hoc illud impletum intelligens quod inquit Petro Dominus Iesus Christus: *Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Afferis quoque quod ab Ecclesia Romana fidem ab initio Armenica suscepit Ecclesia, quam tu & coepiscopi tui & grex tibi & ipsis commissus non minuisti in aliquo nec auxistis, sed sicut accepistis, sic usque hodie inviolabiliter observatis, ejus tenentes consuetudines secundum sanctorum patrum præcedentium instituta. Nos igitur, qui diligere debemus proximos ut nos ipsos, de tuæ fidei puritate gaudeamus in Christo, & te velut venerabilem fratrem nostrum & magnum Ecclesiæ Dei membrum gerimus in visceribus caritatis, ac carissimum in Christo filium nostrum Leonem Regem Armenorum illustrem honorare disponimus, & universam Armenorum Ecclesiam, ut pote filiam sedis apostolicæ specialem, specialiter confovere. Ne autem heres sit filius ancillæ cum filio liberæ, immo ne ancillæ filius heredis liberæ sibi amplius hereditatem usurperet, sed ancilla potiùs, & ejus filius expellatur, posuimus signum Tau in frontibus gementium & dolentium, ita quod per Dei gratiam cruce signatorum exercitus Venetias jam applicuit pro parte majori, unde in

Raynaldus ad an. 1202. §. 41.

proximo naves ascendunt in terræ sanctæ subsidium transituri. Monemus igitur fraternitatem tuam & exhortamur attentius, & per apostolica tibi scripta mandamus, quatenus in divini nominis timore persistens & in apostolicæ sedis reverentia perseverans, prædictum Regem & universam Armenorum Ecclesiam in lege Domini & nostra devotione confirmes, & eis, sicut per alias literas nostras mandavimus, formam apostolicæ remissionis exponas, & exhorteris ipsos attentius ut se murum pro domo Domini opponant ascendentibus ex adverso, nec dubitent, si opus fuerit, pro illo fundere sanguinem qui pro eis crucis non dubitavit subire tormentum, cum sic regnum sibi possint acquirere sempiternum & terrena in cœlestia laudabili commercio commutare. Expectent autem efficax de cœlo auxilium, & festinum de terra succursum, & spem suam ponant in eo qui est in se sperantium fortitudo, qui facit in tentatione proventum, & post lacrymationem & fletum, gaudium & exultationem inducit. Datum ut supra.

Litera Sifensis Archiepiscopi Regis Armenia Cancellarij ad D. Papam.

Epist. 46. Mitram & pallium & indulgentiam petit.

Paternitatis vestræ literas ea qua decuit reverentia & devotione suscepimus, & per earum continentiam pleno collegimus intellectu sanctitatem vestram parvitatem nostram caritatis visceribus amplexari. Continebatur etiam in literis illis ut magisterium & primatum sanctæ sedis apostolicæ recognosceremus, & in devotione ipsius persisteremus, & ut non solum Regem, verum etiam & Barones & reliquum populum ad fidem & unitatem ejusdem induceremus. In verbo veritatis ad hoc laborat nostra sollicitudo, ad hoc inclinata est nostra intentio. Tenemur nempe de obedientiæ vinculis & devotionis reverentia omnibus mandatis sanctæ sedis apostolicæ pro viribus obsecundare. Ea propter nulli veniat in dubium ut ubi ab his quæ honori & utilitati ejusdem spectare videntur vel videbuntur, nostram subtrahamus voluntatem, immo manum ad aratrum mittemus, & ut bonus arator, spinas & tribulos eradicare studebimus, & terram bene laboratam ad honorem sanctæ apostolicæ sedis colere & exornare usque ad messem, Deo auxiliante, non deficiemus. Super his igitur omnibus in quibus parvitatem nostram vestra sanctitas dignata est monere & exhortari, paterni-

tati vestræ, quas sufficit nostra valetudo, gratiarum actiones exsolvimus, de debito & merito vobis adstricti. Quia verò in remotis partibus inter barbaricas nationes ad Dei servitium sumus constituti, & in propria persona vestram nequivimus, quod molestè ferimus, visitare paternitatem, flexis genibus cordis vestræ supplicamus sanctitati ut nos non tradatis oblivioni, immo tanquam obedienti vestro mandatum vestrum humeris nostris imponere non dedignemini, scientes nos ad omnia beneplacita vestra promovenda & exequenda tam mente quam animo promptos & paratos esse. Præterea nova vestra planta effecti, multa precum instantia exposcimus ut in memoriam dilectionis sanctæ sedis apostolicæ anulum, mitram, & pallium nobis mittere dignemini, & ut eandem remissionem quam peregrinis transfretantibus pro Dei servitio conceditis, ex parte vestra militibus pugnantibus sub illustri Rege nostro contra crucis hostes pro honore & defensione Christianitatis confirmare possimus, quatinus hujus remissionis gratia sumptis animi viribus in bello fiant audaciores.

Raynaldus ad an. 1202. §. 44.

Archiepiscopo Sifensi.

Non processit ab homine, sed à Deo, quoniam nec caro nec sanguis, sed is potius cujus vices in terris gerimus Iesus Christus tibi misericorditer inspiravit ut, sicut per tuas nobis literas intimasti, magisterium sedis apostolicæ recognosceres & primatum, & in ipsius devotione persistens, non solum carissimum in Christo filium nostrum Leonem Regem Armenia illustrem, sed populum ad id induceres & Barones. Recognoscis etenim & per tuas literas profiteris obedientiæ vinculis & devotionis reverentia te teneri universis mandatis sedis apostolicæ pro viribus obedire. Ideoque ab his quæ ad honorem, & utilitatem ipsius spectare videntur, tuam non subtrahis voluntatem. Nos igitur tantæ fidei puritatem & tantam devotionis constantiam attendentes, ei à quo bonum omne procedit, licet exiles, quas possumus tamen gratiarum exsolvimus actiones quod tam pius tibi tribuit intellectum & animum tam humilem inspiravit. Tibi quoque sicut venerabili fratri nostro & magno Ecclesiæ Dei membro deferre proponimus, & preces tuas in his quæ à nobis secundum Deum postulaveris exaudire. Super eo autem quod à nobis per tuas

Epist. 47. Responsiva.

Raynaldus ad an. 1202. §. 46.

litteras postulasti, ut fraternitati tuæ pal-
leum destinemus, annuere tuis desideriis
cupientes, per dilectos filios Soffredum ti-
tuli sanctæ Prædixedis & Petrum tituli sancti
Marcelli Presbyteros Cardinales aposto-
licæ sedis Legatos, quos in terræ sanctæ
subsidiū destinamus, palleum, insigne
videlicet plenitudinis pontificalis officij,
de corpore beati Petri sumptum, trans-
mittimus, tibi ab ipsis vel eorum altero
juxta formam solitam, quam sub bulla
nostra dirigimus, sollempniter conferen-
dum. Monemus igitur fraternitatem tuam
ac exhortamur attentius & per apostolica
tibi scripta mandamus &c. *ut in illa que
scribitur Catholico usque confirmes, & eis
formam apostolicæ remissionis exponas
&c. usque in finem.* Datum ut supra.

*Remensi Archiepiscopo S. R. E. Cardinali,
apostolicæ sedis Legato.*

*Epist. 48.
De divortio
Philippi Fran-
corum Regis.*

Quantumcunque carissimum in Chri-
sto filium nostrum Philippum Re-
gem Francorum illustrem & nos in eo su-
per negotio matrimonij expedire velimus,
in duobus tamen carissimæ in Christo filia
nostræ I. Regina Francorum illustri nos
convenit providere, ne indefensa sit, &
examinetur à suspectis iudicibus causa ejus;
cū nec justitia id permittat, nec nos de-
beamus in hoc nostram conscientiam vul-
nerare. Quantum autem ipsius Regis vo-
luerimus serenitati deferre, fraternitatem
tuam jam credimus ex transcripto quod
dilecti filij magistri F. Aurelianensis Deca-
nus & W. sancti Frambaudi Thesaurarius
à nobis secum detulerunt noscere potuisse.
Si ergo Rex ipse desiderat expediri, liben-
ter testes quos super consanguinitate, affi-
nitate, seu maleficio duxerit producen-
dos faciemus admitti, dum tamen testes,
si quos prædicta Regina ad defensionem
suam producere fortè voluerit, per dele-
gatos iudices admittantur. Cū ergo nos
in omnibus in quibus cum justitia possu-
mus regiæ velimus serenitati deferre, fra-
ternitati tuæ per apostolica scripta manda-
mus quatenus Regem ipsum moneas & in-
ducas ne illa requirat à nobis quæ sine juris
injuria & tam nostræ quàm ipsius animæ
detrimento & infamia, etiamsi vellemus,
non possemus aliquatenus adimplere; quia
super his in quibus eum honestè possumus
exaudire, nullam moram vel difficulta-
tem volumus adhibere. Datum Laterani
III. Non. Julij.

Illustri Regi Francorum.

Doloris aculeus nostræ mentis inti-
ma penetravit, & cordi nostro mœ-
ror irruit improvifus, cū in eo de nobis
serenitas regiæ, sicut accepimus, conque-
ratur super quo ab ipso gratiarum & me-
ruimus & expectavimus actiones. Propo-
fuerunt enim dilecti filij magistri F. Aure-
lianensis Decanus & W. Thesaurarius san-
cti Frambaudi nuntij tui ex parte regiæ cel-
situdinis in audientia nostra querelam, fir-
mius, ut eis injunctum fuerat, sicut credi-
mus, afferentes quòd te in causa matri-
monij severius tractabamus quàm alij Prin-
cipes in simili causa consueverint pertra-
ctari. Nam olim in clytræ recordationis Lu-
dovicus pater tuus & Fridericus quondam
Imperator, & nuper carissimus in Christo
filius noster Iohannes Rex Anglorum illu-
stris, coram Prælati in terris propriis
constitutis adversus eas quas habere vide-
bantur uxores quæstionem servato juris
ordine intenderunt, & ecclesiastico ab eis
fuerunt iudicio separati. quod postmodum
sedes apostolica minimè retractavit. Ce-
terum si verum attendas, Imperator præ-
dictus ab ea quæ conjux dicebatur ipsius,
licet in regno Theutonico, fuit tamen per
Legatos sedis apostolicæ separatus, & nos
in regnum tuum Legatos nostros destinare
curavimus, ut de matrimonij causa cog-
noscerent, & eam servato juris ordine ter-
minarent. Licet autem prædictus Ludovi-
cus quondam pater tuus & præfens etiam
Rex Anglorum ab his quas sibi junxe-
rant Prælatorum terræ suæ iudicio fuerint
separati, super divortio tamen non fuit ad
sedem apostolicam querela delata. unde
quod à Prælati ipsis factum fuerat, cū
nullus penitus reclamaret, noluit revo-
care. Vtrum autem apostolica sedes dissi-
mulare valeat querimonias oppressorum,
& mulierum præcipuè, quæ quanto infir-
mioris conditionis existunt, tanto sunt
amplius in sua justitia conservandæ, uti-
nam intelligeret regiæ serenitas plenius
per seipsam, vel illi eam melius docuissent
qui consiliarij ejus & familiares existunt, &
in utroque sunt jure periti. Cū autem
sententiam illam divortij, tanquam inor-
dinatè prolatam, bonæ memoriæ Cele-
stinus Papa prædecessor noster duxerit re-
vocandam, nos, ne si causa tua maneret
diutius in suspensio, cor regium sollicitu-
do nimia molestaret, per Legatos nostros,
quos in regnum Francorum direximus, te
volumus

*Epist. 49.
De eodem ar-
gumento.
Raynaldus ad
an. 1202. §. 11.*

voluimus expedire: qui hodie forsan negotium ipsum veritate comperta juxta desiderium tuum terminassent, nisi eorum iudicium declinasses. Per te namque recessum est à iudicio, postquam carissima in Christo filia nostra Ingeburgis Regina Francorum illustris ab appellatione recessit. Novimus autem, & in hoc etiam tuæ serenitati compatimur, quòd huiusmodi querimonia non quidem ex ratione sed sensualitate procedit, cum æquitatem severitatem appelles, & iustitiam quasi violentiam ægrè feras. Ceterum potuisset apostolica sedes, nisi tuo detulisset honori, non solum prædictam retractare sententiam latam juris ordine non servato, sed in latorem ipsius ultionem canonicam exercere, sicut bonæ memoriæ Nicolaus Papa prædecessor noster in Guntrarium Colonensem & Tetgualdum Treverensem Archiepiscopos in casu penè simili legitur processisse, qui & latam ab eis revocavit sententiam, & eisdem Archiepiscopos deposuit ab officio pastorali; imò etiam in Lotharium Regem & superinductam excommunicationis sententiam promulgavit, quoniam idem Rex occasione sententiæ ab eisdem Archiepiscopis promulgatæ, relicta Tetberga, quam sibi legitime copularat, Gualdradam, quam superinduxerat, in conjugem retinebat. Nos autem serenitati regis, quantum cum Deo potuimus, deferre volentes, nec in eum qui sententiam tulerat, cum tibi sit sanguinitate conjunctus, processimus, nec in personam superinductæ vel tuam sententiam aliquam duximus proferendam, sed terram tantum post frequentes commonitiones subiecimus interdicto. Cum ergo non secundum severitatem juris sed æquitatem potius te duxerimus pertractandum, non demereri sed promereri potius devotionem tuæ serenitatis credidimus, nec lædi te putavimus, si iustè prosequeremur iustitiam, sed juvari. Vellemus autem ut nunc saltem, acquiescens consilio saniori, patienter moram modici temporis sustineres, & permitteres ut tam te quam nos ipsos super tanto expedire negotio, servata pastoralis officii gravitate. Nos enim nos minus quam te credimus in hoc negotio impeditos, cum molestum sit nobis celsitudinem regiam molestarè & à via regia discedere non sit tutum, ne propter Regem terrenum cælestis Regis incurramus offensam. Quid autem prædictis nuntiis tuis ad honorem regis serenitatis duxerimus offerendum,

Tom. I.

ne sinistra interpretatione forsitan depravetur, tibi præsentibus explicamus. Obtulimus enim quòd si beneplacito regio resideret, duos viros honestos, providos, & fideles ad tuam præsentiam mitteremus, qui non extra regnum Francorum, sed Stampis etiam, ubi prædicta Regina moratur, sive ipsa litem in eorum veller præsentia contestari, sive noller ut contumax respondere, dummodo advocatum, si peteret, obtineret, super impedimento affinitatis vel consanguinitatis aut aliis quæ proponerentur audirent, & testes tuos recipere procurarent, deinde si Regina contumax non fuisset, sed lite potius contestata, peteret recipi testes suos, quia id ei non possemus de jure negare, sicut regalis prudentia non ignorat, ipsimet in expensis nostris, ne carissimus in Christo filius noster Canutus Rex Danorum illustris germanus ipsius, si vocaretur ab eis, se per importunitatem temporis, maris turbationem, & viarum discrimina, sicut hæcenus, excusaret, properarent in Daciam, testes quos ipse induceret recepturi, & audituri rationes, si quas duceret proponendas. quòd si tuo beneplacito resideat ut aliquis honestus, providus, & fidelis de regno tuo ad examinationem huiusmodi facti adderetur eisdem, ipsi quoque cum aliquo tali viro de regno Daciæ testes reciperent ex parte Regis, statimque cum festinatione redeuntes in Franciam, si Regis voluntas liberè posset induci, depositiones testium publicarent, & examinato negotio proferre sententiam appellatione postposita non differrent, alioquin causam sufficienter instructam referre secum ad nostram præsentiam procurarent, quoniam coram nobis Regina ipsa per suum procuratorem nec locum suspectum, nec Advocati defectum, nec aliam exceptionem allegare posset ad subterfugium, nec etiam appellare. quòd si etiam malles in regno tuo proferri sententiam, nos eam cum consilio fratrum nostrorum occultè formatam mandaremus in regno tuo solemniter publicari, nec pateremur decisionem huius negotij prorogari, quin illud, quantum in nobis esset, curarem quantum citius expedire. Ad hoc etiam pro te fuimus inclinati ut nuntiis nostris ad tuam præsentiam accedentibus, si de ipsius Regis libera procederet voluntate, eligerentur aliqui de regno tuo viri discreti qui causam ipsam, consentientibus partibus, mediante iustitia terminarent. Quòd autem liberum ejusdem Regis consensum

M M m m

voluimus, causam ipsam personis de tuo tantum regno committere, vel sententiam per eosdem in tuo regno formari, hoc ad duplicem causam noveris esse provisum, & propter justitiam, quæ non patitur ut iudex aut locus parti, maxime quæ impetitur, debeat esse suspectus, & propter cautelam, ne propter validam suspicionem talis posset sententia revocari, ut sic & nostrum opprobrium & tuum dispendium vitaremus. Licet autem iidem nuntij tui quod eis obtulimus non duxerint acceptandum, si tamen serenitati tuæ, sicut credimus, visum fuerit expedire, id, cum per literas & nuntios tuos requisiti fuerimus, faciemus, cum nil tibi negare velimus quod cum honestate nostra concedere valeamus. Et ut plenius intelligas nostræ propositum voluntatis, per quod te cupimus expedire, in præsentia nostra coram nuntiis tuis recipere ab his qui mittendi essent à nobis ad hoc negotium exequendum corporaliter juramentum quod ad expediendum illud bona fide, quanto melius possent, procedere non tardarent. Monemus igitur serenitatem regiam & exhortamur attentius quatenus paternæ dilectionis affectum quem circa te habemus intendas, considerans diligenter quod alia forma nobis non occurrat ad præsens per quam citius hujusmodi possit negotium expediri. Sæpe verò contingit quod nimia festinentia nimiam generat tarditatem, quod in causa matrimonij semel expertus, ne iterum experiaris, evites. Nam si ab initio in ea ordo fuisset iudiciarius observatus, hodie fortè nullius dubitationis scrupulus remansisset. Vtinam igitur quid liceat, quid expediat, & quid deceat diligenter attendas, & de anima tua sollicitus agas quod divinæ complacere voluntati. Ad hoc regiam celsitudinem monemus attentius & hortamur quatenus prædictam Reginam, sicut te decet & ipsam, honorificè facias pertractari, cum si nec tibi copulata fuisset, sed ex aliqua necessitate divertisset ad regnum Francorum, ipsam honorare meritò debuisses, quod ea præsertim debes facere ratione, ne tuæ causæ processus valeat aliquatenus impediri.

NOBILI VIRI IACOBO
consobrino & Marescalco nostro.

Epist. 50.
De matrimonio
Regis Siciliae cum
Aragonie Regis
sorore.

AD tuam volumus audientiam pervenire nos carissimi in Christo filij nostri illustris Regis Aragonum & Reginae matris ipsius literas & nuntium recepisse

firmiter promittentium quod parati sunt nobilem mulierem sororem Regis ipsius carissimo in Christo filio nostro Friderico illustri Regi Siciliae copulare. Promittunt autem quod, si opus fuerit, ad liberandum Regem ducentos milites in expensis suis in Regis ejusdem subsidium destinabunt, vel prout venerabiles fratres nostri Archiepiscopi & Episcopi & dilecti filij nobiles viri Comites Regis familiares, ut audivimus, postularunt, & nos posse credimus obtineri, ipsa Regina in persona propria illuc cum quadringentis vel quingentis militibus juxta mandatum nostrum ad Regis defensionem accedet. Verùm ne amittant operam & impensam, si causa qualibet matrimonium non fuerit consummatum, cum nec contrahi sponsalia sola possint, sibi petunt pro tantis expensis debita securitate caveri. Postulabant quoque donationem propter nuptias fieri nobili memoratæ, ac si Regina eadem, tanquam mater, ad Regem accesserit nutriendum, certos sibi redditus assignari, ex quibus sibi & filia ac Regi possit honorificè providere. Licet autem contractum hujusmodi regno utilem & Regi non solum nunc, sed etiam si in omni pace regnaret, honorabilem reputemus, quia tamen super hoc per nos & dictos familiares jam dudum habitus est tractatus, ad consummationem negotij nolimus sine conscientia eorum procedere, sed honori suo duximus deferendum. Vnde eisdem per apostolica scripta mandavimus ut super hoc tam infra se quam tecum & cum dilecto filio R. tituli sanctorum Marcellini & Petri Presbytero Cardinale Cassinensi Abbate apostolicæ sedis Legato consilium communicent, & quod ad consummationem hujus negotij statuerint, nobis significare procurent, idoneos nuntios super prædictis omnibus sufficienter instructos ad sedem apostolicam destinantes, ut cum nuntio nostro, quem propter hoc destinare proponimus, ad Regem & Reginam Aragonum accedant, & sponsalia contrahere non postponant, ceteraque perficiant quæ super hoc fuerint consummanda. Ideoque discretioni tuæ per apostolica scripta mandamus quatenus familiaribus ipsis studeas suadere uti ad hujus negotij consummationem intendant, & tu ipse ad id des operam efficacem. Datum Laterani Non. Iunij.

In eundem modum familiaribus usque consummanda. Datum ut supra.

Raynald. ad
an. 1202. §. 6.

BITURICENSI ARCHIEPISCOPO.

Epist. 51.
Non temere
accusandum
esse matrimo-
nium quod per
multa tempora
constitit.
Cap. Veniens.
*Quia matrimo-
nium in terra
collet.*
** In tert. col-
lect. accusatio-
ne*

Veniens ad apostolicam sedem dilectus filius nobilis vir And. de Calviniano fideli nobis relatione monstravit qualiter matrimonium quod inter eum & dilectam in Christo filiam Dionysiam uxorem suam contractum extiterat, coram bonæ memoriæ predecesore tuo fuerit accusatum, qualiter etiam super actione processerit. Literas quoque tam confirmationis quam commissionis quæ à felicis recordationis Celestino Papa predecesore nostro super hoc diversis temporibus emanarant, nobis exhibuit, & contra latam sententiam rationes plurimas allegavit, proponens propterea quod circa quindecim annos cum prædicta uxore sua in bona voluntate permanserat, & quinque liberos susceperat ex eadem. Quia verò ingressus Ecclesiæ sibi fuerat interdictus, & nos recepta secundum formam Ecclesiæ cautione ab interdicto fecimus eundem absolvi, fraternitati tuæ de communi fratrum nostrorum consilio per apostolica scripta mandamus quatenus cum negotium ipsum ad sedem apostolicam sit translatum, tu eum, sententia non obstante, super ipso matrimonio non molestes, nec permittas ab alio molestari, sed si quis contra mandatum aliquid duxerit proponendum, illud referas ad apostolicam sedem. Et quia contra conjugium quod tanto tempore jam duravit, & ex eo proles multiplex est suscepta, actio non facile consuevit admitti, præsertim in gradu remoto, inter personas pacificè commanentes, provideat tua fraternitas discreto consilio, circumstantiis universis diligenti meditatione pensatis, quid deinceps super ipso negotio sit agendum. Datum Laterani I I. Non. Iunij.

NOBILI VIRO AND. DE Calviniano.

Epist. 52.
De eodem ar-
gumento.

In nostra præsentia constitutus fideli nobis relatione monstrasti &c. in eundem serè modum usque in finem. Volentes igitur plenius quieti tuæ paterna sollicitudine providere, auctoritate præsentium districtius inhibemus ne quis te vel uxorem tuam contra formam præmissam super hoc audeat molestare. Nulli ergo &c. Datum ut supra.

Scriptum est Turonensi Archiepiscopo & Episcopo Cenomanensi ut sive Bituricensis Archiepiscopus sive alius eum vel uxorem suam super hoc contra formam præmissam
Tom. I.

præsumperit molestare, præsumptionem ipsius, monitione præmissa, per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescatis. Quod si non ambo &c. Datum ut supra.

MAGISTRO HONORIO Archidiacono Richemundie.

Post electionem & confirmationem venerabilis fratris nostri Eustachij Eliensis Episcopi, vacante archidiaconatu Richemundie, quem tenuerat, cum id ad venerabilis fratris nostri Eboracensis Archiepiscopi notitiam pervenisset agentis tunc in partibus cismarinis, cum tibi propria liberalitate concessit, dans Eboracensi Capitulo suis literis in mandatis ut te in Archidiaconum, sicut moris est, recipere procurarent. cuius noluerunt mandato parere propter huiusmodi rationes. Quia videlicet bonæ memoriæ Celestinus Papa predecesor noster inter alia quæ Decano & Capitulo Eboracensi suo privilegio nescitur indulgisse, ordinationem quoque Canonicorum seu personarum, sicut ab ipsa fundatione loci erat hæcenus observatum, liberam esse decrevit, ut videlicet idonea & honesta persona, cui Archiepiscopus ipse vacantem in Ecclesia Eboracensi præbendam vel dignitatem duceret conferendam, secundum antiquam ipsius Ecclesiæ consuetudinem præsentaretur Capitulo & Decano, receptus autem à Capitulo in Canonicum per librum & panem, per manum Decani deberet in Capitulo investiri, postmodum verò in osculo fratrum receptus, de conservanda fidelitate ipsi Ecclesiæ, libertatibus & consuetudinibus juri consentaneis pro viribus defendendis, non detegendis secretis Capituli, juramentum consuetum & debitum interponeret, & tunc de mandato Decani & Capituli, prout moris est, per manum installaretur Cantoris, & si quis contra consuetudinem istam antiquam & approbatam in ipsa Ecclesia esset per aliquem introductus, nec pro persona nec pro Canonico haberetur, quod si Archiepiscopus vacantem in Ecclesia ipsa præbendam vel personatum infra terminum Lateranensis Concilij secundum formam præscriptam canonica admonitione præmissa personæ idoneæ non conferret, liceret Decano & Capitulo auctoritate apostolica, nullius contradictione vel appellatione obstante, illud juxta ejusdem Concilij statuta conferre. Cum igitur in literis Archiepiscopi directis Capitulo De-

Epist. 53.
Determinatur
controversia de
archidiaconatu
Richemundie.
*Cap. 7. de
concess. præb.*

Vide Roger:
de Hoveden
pag. 817. 819.
& seqq. edit.
Francofurt.

MM m ij

cani mentio nullatenus haberetur, per cuius manum debebas in Capitulo investiri, ejus mandato fuit meritò contradictum, & illa præterea ratione quòd cum idem prædecessor noster I. de sancto Laurentio de cancellaria Eboracensi curaverit manu propria per anulum investire, mandans nuntio suo ipsius nomine stallum in choro & locum in Capitulo & processione cum integritate reddituum & omnibus ad cancellariam pertinentibus assignari, tu pro eo quòd proventus ipsos in contemptum præsumpsisti mandati apostolici retinere, per Decanum & Capitulum Eboracensem fuisti excommunicationis laqueo irretitus, unde non eras ad dignitatem interim admittendus, cui præterea illa ratio repugnabat, quòd ante investituram à Capitulo habitam archidiaconali te officio ingessisti, unde juxta privilegij continentiam pro persona non debebas haberi, præsertim cum tibi homicidia, sacrilegia, incendia, & alia multa gravia & enormia obicerentur, quæ archidiaconatum ipsum manu armata tibi usurpare contendens, perpetrare minimè timuisti. Ipsius igitur institutione propter præmissas rationes & alias à Capitulo reprobata, ipsi, ne juris sui dispendium sustinerent, intelligentes etiam archidiaconatus ipsius * dispositionem ad eos tam auctoritate Lateranensis Concilij quam indulti sibi privilegij devolutam, habito prudentum consilio, illum dilecto filio Rogerio de sancto Eadmundo unanimiter contulerunt, investientes eum de ipso, prout moris est, & solemniter * installantes. Processu verò temporis præfatus Archiepiscopus ab apostolica sede rediens in Normanniam, post resignationem & abjuramentum à te factam & receptam ab ipso, eidem R. archidiaconatum contulit antedictum. Petebat igitur ab impetitione prorsus absolvi, & archidiaconatum ipsum tam ratione primæ quam secundæ concessionis sibi rationabiliter assignatum per sedem apostolicam confirmari. Ad cujus objectiones ex ordine taliter respondebas, quòd licet Decani mentio in literis Archiepiscopi directis Capitulo expressè facta non fuerit, non tamen ob hoc exclusus videri poterat vel debebat, sicut pars proponebat adversa; immo continebatur in Capitulo sicut pars continetur in toto, cujus Decanus pars est honorabilis, Archiepiscopus verò caput existit, ne in uno contingat corpore, non sine monstruoso prodigio, duo capita inveniri. Quòd autem te excommunicationis sententia lata

per Decanum & Capitulum non ligaverit, multipliciter ostendere satagebas; tum quia fructus cancellariæ nequaquam perceperas, cum tantum spiritualium procurator esses ab Archiepiscopo constitutus, tum quia nec tu nec alius, occasione mandati simplicis, per quod coërcitio nemini mandatur, potuit coërceri; præsertim cum illa sententia qualiscunque post appellationem à te interpositam fuerit promulgata. Unde venerabilis frater noster Cantuariensis Archiepiscopus, tunc apostolicæ sedis Legatus in Anglia, communicato multorum coëpiscoporum & aliorum prudentium virorum consilio, pronuntiavit te hujusmodi sententia non teneri, sicut ex rescripto literarum ipsius Legati ostendere satagebas. Administrationi autem archidiaconatus, cum tempore illo absens fueris, te minimè ingessisti; sed cum videres postmodum inventaria tibi à Capitulo contra justitiam denegari, de mandato superioris archidiaconatum ingressus, ccepisti in eo, prout ad tuum pertinebat officium, ministrare. Quòd autem homicidia vel alia hujusmodi per te illic fuerint perpetrata, vel quòd archidiaconatum renuntiaris aut etiam abjuraris, penitus denegabas, asserens quòd eo tempore quo pars adversa te renuntiasse vel abjurasse dicebat & sibi archidiaconatum fuisse collatum, Archiepiscopus te pro Archidiacono & adversarium pro excommunicato habuit pariter & intruso. Unde auctoritate literarum nostrarum, de mandato dilecti filij nostri P. tituli sancti Marcelli Presbyteri Cardinalis, tunc apostolicæ sedis Legati, coram venerabili fratre nostro Rothomagensi Archiepiscopo & suis conjugibus in Normannia, & demum coram bonæ memoriæ Lincolnienfi Episcopo & conjugibus suis in Anglia, idem Archiepiscopus super intrusione ipsum adversarium traxit in causam, nosque receptas attestaciones super ipso negotio meminimus recepisse. Adjecisti præterea quòd si etiam ea fecisses, per adversarium tamen tuum tibi non poterant obici cum effectu, cui potius super ipso archidiaconatu esset silentium imponendum, & approbata institutione tua, tibi restitutio facienda, ex confessione partis adversæ in judicio facta & sapius repetita ostendere nitebaris. Ipse namque Rogerius à nobis interrogatus in jure ex quo tempore archidiaconatus Richemundiæ sibi per Capitulum fuerit assignatus, respondit quòd circa festum Ascensionis proximum triennium complere-

* Tert. collect. donationem

Vide cap. Constitutus. De testib.

* Cod. Andeg. inchronizantes.

tur. Cùm igitur ex data literarum nostrarum constraret tempore illo Archiepiscopum apud sedem apostolicam constitutum, & in eis per nos antiquum jus fuerit declaratum, ut tempus quo ad apostolicam sedem accessit, & apud illam permansit, vel recessit ab ipsa, non esset infra tempus sex mensum computandum, liquidò constare dicebas tempus illud Archiepiscopo minimè cucurrisse, sed si etiam quadriennium effluxisset, sicut prioris responsi pœnitens ultimo loco proposuit pars adversa, quod ex parte tua de jure non posse fieri dicebatur, cùm etiam tunc arripisset iter ad sedem apostolicam veniendi, licet illud non fuerit continuè prosecutus, impedimentis multiplicibus retardatus, interpretatio rescripti nostri ad tempus etiam hujusmodi pertinebat, cui præterea prescriptio nocere non poterat in exilio constituto. Factum autem Capituli eundem R. non potuit excusare, quoniam cùm institutio facta per Archiepiscopum præcessisset, quod superior ordinaverat, Capitulum tamquam inferius non poterat reprobare, cùm etsi contra statutum privilegij non fuisset admittus, ipsi tamen, quia nec fuerant executores privilegij constituti, nec poterant simul esse iudices & actores, contra te, præsertim absentem & non contumacem, procedere non valebant. Si quid ergo per ipsos erat contra factum Archiepiscopi proponendum, hujusmodi quæstio ad tribunal erat superius deferenda, ut auctoritate finiretur ipsius. Pendente proinde institutione tua, facta per illum ad quem tam jure communi quàm auctoritate privilegij antedicti, per quod collatio personatum & præbendarum Archiepiscopo reservatur, idem R. non debuit in locum viventis obrepere, cùm sciverit vel scire debuerit hoc jure canonico interdictum. Ait enim beatus Gregorius: *Eum qui contra justitiæ regulam in archidiaconatum alterius provehi se consensit, ab ejusdem archidiaconatus honore deponimus: qui si ulterius in loco eodem ministrare præsumperit, se participatione sacræ communionis noverit esse privatum.* Hujus ergo auctoritate decreti adversarium tuum asserebas ab archidiaconatus officio, quem malè receperat, deponendum, præsertim cùm illi primæ irreptioni vehementer insisteret, & per institutionem ejusmodi suum niteretur propositum demonstrare, ipsumque archidiaconatum tibi restitui suppliciter postulabas. Nos igitur auditis his & aliis quæ partes in præsentia nostra proponere voluerunt & plenius intellectis, quoniam constituit

nobis archidiaconatum præmissum tibi per Eboracensem Archiepiscopum & primitus fuisse concessum, & quòd institutione facta per ipsum secundum juris ordinem minimè reprobata, archidiaconatus non vacans nec potuerit nec debuerit in alium ritè transferri, memorato R. qui contra justitiæ regulam in archidiaconatum alterius provehi se consensit, super eo silentium duximus imponendum, sententialiter decernentes ut institutio facta per Eboracensem Archiepiscopum de te fortiatur effectum. Exinde verò, si super renuntiatione vel abjuratione aut aliquo præmissorum aliquis qui velit & valeat, adversus te duxerit proponendum, ordine poterit judiciario experiri. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. Datum Laterani Kal. Iunij.

In eundem modum Decano & Capitulo Eboracensi usque experiri. Quocirca universitati vestræ per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus quod à nobis est de jam dicto magistro Honorio provida deliberatione statutum, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, humiliter observare curetis, recipientes ipsum tamquam Archidiaconum, & à subditis recipi facientes. Nos enim si quid in præjudicium ejus de ipso archidiaconatu fuerit aliquatenus ordinatum, decernimus irritum & inane. Quod si fortè, quòd non credimus, mandatum nostrum nolueritis adimplere, noveritis nos venerabilibus fratribus nostris Eliensi & Norwicensi Episcopis & dilecto filio Decano Lincolnienfi dedisse firmiter in mandatis ut vos ad id per distractionem ecclesiasticam, contradictione & appellatione cessante, cogere non omittant. Datum Laterani III. Nonas Iunij.

Illis scriptum est super hoc contradictores &c. *hoc addito.* Si verò dictus R. de sancto Eadmundo possessionem archidiaconatus præsumperit detinere, vos præsumptionem ipsius etiam per subtractionem aliorum beneficiorum suorum, appellatione postposita, compercere procuretis. Quòd si non omnes &c. Datum ut supra.

REGI ANGLORVM ILLVSTRI.

Cvm partibus apud sedem apostolicam constitutis super archidiaconatu Richemundiæ diutius fuisset in nostra præsentia litigatum, nos pro dilecto filio magistro Honorio exigente justitia sententiam duximus proferendam, sicut ex rescripto nostræ diffinitionis feriem ple-

M M m m iij

Epist. 34.
De eodem argumento.

nus continente perpenditur evidenter. Quocirca celsitudinem regiam attentius monemus per apostolica tibi scripta mandantes quatenus pro devotione apostolicæ fedis & nostræ, cum & ipse magister apud nos quæ ad honorem & exaltationem regalis magnificentiæ pertinebant sæpe curaverit promovere, nec impedias nec impediri permittas quò minus quæ nobis est &c. usque statutum sortiatur effectum, ejusdem Honorij obsequium excellentiæ regis multipliciter poterit existere fructuosum. Nos quidem si quid &c. Venerabili etiam fratri nostro usque firmiter in mandatis ut Archiepiscopo, Decano, & Canonicis Eboracensibus ac clericis archidiaconatus ipsius, quibus super hoc scribimus, in executione mandati nostri cess. ipsi quæ præmisimus &c. contradictores &c. Datum Laterani.

ARCHIEPISCOPO
Cantuariensi.

Epist. 55.
De iudicio
Abbatis Tor-
neæ.

IN nostra præsentia constitutus dilectus filius R. quondam Abbas Torneæ proposuit coram nobis quòd cum olim ad ejus monasterium accessisses, quod ipse in centum marcharum redditibus ampliaret, & ingressus Capitulum monachorum, inquisitionem cœpisses facere contra eum, ipse gravari se timens, ad sedem apostolicam appellavit, tu verò appellationi non deferens, eum ab administrationis officio suspendisti, & in ejus absentia, inquisitione post facta, ipsum usque ad monasterium de Rameffia, licet invitum, turpiter post te tractum super crucem fecisti jurare quòd te usque Londoniam sequeretur. Ipse igitur Londoniam veniens, appellationem quam prius interposuerat, solemniter innovavit, & ad venerabilem fratrem nostrum Wintoniensem Episcopum & conjudices ejus commissionis obtinuit literas destinari, quas deferendas cuidam tradidit mercatori. tu verò ipsum in Angliam redeuntem capi fecisti Londoniis, & in Eliensi monasterio carceri mancipari, propter quòd mercator, qui literas defererebat, venire in Angliam non præsumpsit. tandem verò à carcere liberatus, ad sedem apostolicam appellavit. tu verò ejus appellationi non deferens, sicut prius, in ipsum depositionis sententiam protulisti, & depositum in carcerem fecisti retrudi. Ceterum cum fuisset à vinculis absolutus, ad præsentiam nostram venit, & ad venerabilem fratrem nostrum Dunelmensem Episcopum & dilectum filium magistrum Io. de

Londoniis literas impetravit ut super propositis diligenter inquirerent veritatem, & causam ipsam, si partes vellent, concorditer sine debito terminarent. alioquin causam sufficienter instructam ad nos remittere non differrent. Proponebat igitur idem Abbas quòd prædicta omnia sufficienter fuerant coram eisdem iudicibus comprobata. Verum dilectus filius magister Honorius Archidiaconus Richemundiæ nuntius tuus proposuit ex adverso quòd cum olim legationis officio fungereris, ad monasterium de Tornea, ut ei visitationis impenderes gratiam, accessisti, cumque de vita ipsius R. diligentius inquisisses, de dilapidatione, incontinentia, & turpi ejus conversatione per testimonia tibi constitit monachorum. Vnde communicato prudentum virorum consilio, eum ab administrationis officio suspendisti, cum juxta canonicas sanctiones de dilapidatione suspectus debeat ab administratione suspendi. Nec appellaverat tunc temporis idem Abbas; nec etiam si appellasset, tibi eum innotuerat appellasse, cum, sicut asserunt testes ejus, egressus Capitulum, in secreto collocutum duxerit appellandum. Verum cum postmodum apud Londonias appellasset, non solum appellationem interpositam recepisti, sed ministrasti etiam ad prosecutionem ipsius sufficienter expensas. Deinde cum enormitates ipsius bonæ memoriæ Celestino prædecessori nostro per tuas literas intimasses, ipse tuam fraternitatem monuit ut eum ab officio deponeres abbatia, ac carceri mancipatum tamdiu detineres donec ad te mandatum ejus denuo perveniret. Ipse igitur depositionis sententiam expavescens, in præsentia multorum Episcoporum & aliorum religiosorum virorum renuntiavit spontaneus abbatia; sed post paululum penitens, se renuntiasse penitus denegavit. Tu igitur cum Metropolitanus existeres ejus, & legationis officio fungereris, & ad hoc esses specialiter delegatus, mandati apostolici formam sequens, propter criminum evidentiam super abbatia ei perpetuum imponere silentium curavisti. Tandem verò cum prædicto Dunelmensi & conjudici ejus sub forma prædicta sententiæ tuæ foret cognitio delegata, coram eis quòd idem Abbas renuntiaverit abbatia, quòd incontinentiæ vitio laborabat, quòd vasa quædam monasterij præter consensum monachorum alienaverat, quòd tu ejus appellationi detuleras, & expensas ministraveras appellanti,

Vide Gratian.
1. q. 2. c. 8. §.
Episcopum. §.
Quod si.

quod auctoritate literarum prædicti prædecessoris nostri propter criminum evidentiam & spontaneam cessionem processeras ad depositionem ipsius, & de speciali mandato ejusdem prædecessoris nostri eum in monasterio Glocestrensi, ubi prius monachus fuerat, carceri manciparas, per testes legitimos comprobasti, deinde autem cum judices ipsi gesta omnia redegissent in scriptis, & terminum partibus assignassent, idem R. in manibus tuis & liti cessit & renuntiavit spontaneus abbatiæ, tuque renuntiationem ejus ad multam quorundam religiosorum virorum instantiam recepisti. Ceterum licet sæpeditus R. se renuntiassent abbatiæ ab initio denegasset, tandem tamen id in nostra præsentia confessus est, adiciens quod quia renuntiaverat spoliatus, ejus renuntiatione non tenebat. Præterea cum tu ei congruè promiseris providere, nec volueris adimplere promissum, nec ipse ratum habere quod fecerat tenebatur. Insuper metu fuerat ad renuntiationem inductus, cum tu ei fueris comminatus quod si ad nos cum judicum relatione veniret, obtineres à nobis quod eum in caveam poneremus. Contra hoc autem dictus Archidiaconus replicavit quod eidem R. prodesse non poterat nec debebat quod renuntiaverat spoliatus, utpote quem non adversarius, sed judex potius spoliaret. Metus autem quem allegaverat pars adversa, eum non poterat excusare, cum cadere non deberet in constantem. Quis etenim constans præsumeret quod nos ad nutum tuum aliquem retruderemus in carcerem & tyrannidem exerceremus in eos qui causas suas apud sedem apostolicam prosequuntur? Non ergo dictus R. debuit qualibet occasione præsumere quod nos hujusmodi vellemus sævitiam exercere. Quod autem præsumptio ejus frivola fuerit, apparuit ex post facto. Licet igitur judex non semper ad unam speciem probationis mentem suam applicet, sed ex confessionibus, depositionibus, allegationibus, aliisque quæ in ejus præsentia proponuntur formet animi sui motum, & tanta sit judicialis auctoritas ut semper debeat præsumi pro ea donec contra ipsam aliquid legitime comprobetur, sub prætextu quasi tu contra prædictum R. coram Dunelmensi & ejus conjudice nihil penitus probavisses, standum tamen sententiæ fuerat, nisi dictus R. eam ostenderet irritandam. Quia tamen præter ista constitit de ipsius renuntiatione spontanea per quorundam Episcoporum literas

& confessionem ipsius, nos de consilio fratrum nostrorum ei super eadem abbatiæ silentium duximus imponendum. Volumus autem ut eidem, divinæ pietatis obtentu, de redditibus monasterij de Tornea in aliquo loco religioso congruè facias provideri. Nulli ergo &c. diffinitionis &c. Datum Laterani &c. II. Non. Junij.

E I D E M.

EX parte tua fuit in audientia nostra propositum quod prædecessores tui correctiones excessuum, examinationes & decisiones eorum in quibusdam Ecclesiis quæ ad te pertinent pleno jure, per seipos consueverant exercere, ita quod vices & officium Archidiaconi gererent in hac parte. Tu verò pondus curæ pastoralis attendens, alios vis in partem commissæ tibi sollicitudinis evocare, & ad curam archidiaconalem in prædictis Ecclesiis exercendam duos Archidiaconos ordinare disponis, ut levius in singulis fiat onus quod in plures fuerit distributum, & Ecclesia Cantuariensis tribus Archidiaconis de cetero gaudeat, quæ unum solum hactenus noscitur habuisse. Nos igitur propositum tuum in Domino commendamus, & ut illud effectui mancipes, suademus, si tamen sine gravi scandalo & præjudicio aliquorum poterit adimpleri. Datum Laterani II. Kal. Junij.

ELIENSI EPISCOPO, DECANO
Lincolniensi, & Archidiacono de Bedford.

Querelarum diversitas & frequentia quæstionum quæ nobis contra venerabilem fratrem nostrum H. Eboracensem Archiepiscopum assidue proponuntur nostrum fatigat vehementer auditum: qui cum à nobis sæpe commonitus fuerit & correctus, ut actus suos in melius emendaret, ipse nec admonitiones, sicut decuit, acceptare nec correctiones, prout oportebat, asseritur admisisse; & licet à dilectis filiis Decano & Capitulo Eboracensis Ecclesiæ, tamquam pater à filiis, à quibusdam vicinis Episcopis & allis nonnullis viris religiosis commonitus fuerit diligenter ut ab ipsorum indebita molestatione cessaret, & se circa eos & alios subditos suos tamquam benignus pastor haberet, ac super aliis nonnullis quæ pontificale fastigium decebant, suæ corrigeret operationis excessus, ipse propter hoc gravior est illis effectus, tamquam qui semper in illorum molestia gloriatur. Nolentes igitur hæc & alia quæ sæpe nobis denunciata fuerunt

Epist. 56.
Datur Archiepiscopo facultas instituendi Archidiaconos.

Epist. 57.
Committitur eis ut examine accusatorum propositam adversus Archiepiscopum Eboracensem.
Vide epistolas tres Innocentij 3. apud Hotelden. ad an. 1101.

ulteriùs sub dissimulatione transire, discretioni vestræ per apostolica scripta præci-
piendo mandamus quatenus ad Eboracensem Ecclesiam accedentes, Abbatibus, Prioribus, & aliis, personis honestis, cuiuscunque ordinis, evocatis, præsentate Archiepiscopo, si voluerit, & se, si potuerit, defendente, sub pœna excommunicationis appellatione remota, prout necesse fuerit, injungatis eisdem ut testimonium perhibeant veritati super quibus idem Archiepiscopus à jamdictis Decano & Capitulo monitionem accepit, testes recipientes eorum quos voluerint producere ad illa probanda in quibus dicunt ipsum Archiepiscopum excessisse, inquirentes per illos & famam quoque communem utrum Archiepiscopus ipse sit utilis & sufficiens ad regimen pontificalis honoris, audituri nihilominus & super his probationes appellatione postposita recepturi, si quæ forsan idem Archiepiscopus contra Capitulum vel aliquem de Capitulo duxerit proponenda, & omnia sub sigillis vestris inclusa nobis quantociùs transmittatis, eisdem Archiepiscopo, Decano, & Capitulo certum terminum assignantes in quo per se vel sufficientes responsales nostro conspectui se præsentent, & irritum post reduentes si quid idem Archiepiscopus per se vel per aliquem alium contra Capitulum vel eorum immutaverit aliquem, postposita appellatione ab eis rationabiliter ad apostolicam sedem emissâ. Quòd si non omnes iis exequendis valueritis aut volueritis interesse, duo vestrum &c. Datum ut supra.

ARCHIEPISCOPO
Messanensi.

Epist. 18.
Relaxat sententiam suspensionis qua Archiepiscopus Messanensis tenebatur astrictus.

Quantum nos & Ecclesiam Romanam offenderis, nolumus nunc literis explicare, sed conscientia tuæ relinquimus discernendum. Nos autem licet offensam nostram & apostolicæ sedis injuriam in te potuissemus graviter vendicare, tuæ tamen honestati parentes, non solum de commissis non infliximus tibi pœnam, sed excommunicationis sententiam, quam ipso facto incurreras, per venerabilem fratrem nostrum Regin, Archiepiscopum secundum formam Ecclesiæ mandavimus relaxari, sic tamen ut suspensionis sententiam observares. Verum quia, sicut accepimus, præteritum jam damnas errorem, & ea efficaciter promoves quæ nobis æstimas complacere dilecti fratris nostri G. tituli sancti Vitalis Presbyteri Cardina-

lis precibus annuentes, suspensionis sententiam, qua teneris astrictus, de solita sedis apostolicæ mansuetudine relaxamus. Reservamus tamen adhuc nobis tanti correctionem excessus, ut juxta tuorum exigentiam meritorum misericordiam tecum vel judicium faciamus. Monemus igitur fraternitatem tuam & exhortamur attentè per apostolica scripta mandantes quatenus in devotione nostra & regia fidelitate persistas, & taliter Regis & regni hostibus te opponas ut gratiam nostram possis plenius promereri, & præcedentem offensam per satisfactionem aboleas subsequentem. Datum Laterani XIII. Kal. Julij.

ABBATI ET CONVENTUI
Cisterciensi.

Epist. 59.
Adversus desertores ordinis Cisterciensis.

Um paci ac quieti eorum qui Maria officium elegerunt paterna sollicitudine providemus, officij nostri debitam prosequimur actionem, qui quanto ferventiùs in Dei servitio perseverare nescuntur, tanto ampliùs, ne ab eo valeant revocari, debent in suo laudabili proposito confoveri. Hinc est quòd cum fugitivi Cisterciensis ordinis super receptione sua aliquotiens literis impetratis contra debitum vos molestare præsumant, ob favorem religionis & ordinis vestri volumus & mandamus ut hujusmodi ordinis vestri desertores, si super receptione sua fortè literas impetraverint, in quibus non continetur ut recipiantur salva ordinis disciplina, vel si regulare fuerit & honestum, tales literæ, ne ipsarum occasione possitis à divinis laudibus revocari, nullam obtineant firmitatem, & ne earum obtentu ad fugitivorum receptionem aliquis vos compellat auctoritate apostolica prohibemus. Nulli ergo &c. prohibitionis &c. Datum ut supra XIV. Kal. Julij.

IOHANNI QVONDAM
Lugdunensi Archiepiscopo.

Negare nolumus quod petere voluisti, cum ex eo tam nobis quam tibi fructus aternæ retributionis accrescat. Petisti namque rogatus à fratribus ut ad honorem beati Bernardi primi Clarevalensis Abbatis, quem apostolica sedes sanctorum adscripserat catalogo venerandum, nos ipsi collectam & alias orationes ore proprio dictarem, tum propter auctoritatem dictantis, tum propter stilum dictaminis, cum majori devotione dicendas. Et ecce sicut potuimus ad instantiam

Epist. 60.
Miserit collectas de sancto Bernardo.

tiam dilecti filij fratris Rainerij petitionem tuam curavimus exaudire.

Porfice quasumus, Domine, pium in nobis sancte religionis affectum, & ab obtinendam tuæ gratiæ largitatem beatus Bernardus Abbas & Doctor egregius suis apud te semper pro nobis meritis & precibus intercedat. Per Dominum nostrum &c.

Grata tibi sit, Deus, hujus oblatio sacramenti, quod in memoriam dominicæ passionis tuæ offerimus majestati. Per Dominum nostrum &c.

Suum in nobis, omnipotens Deus, cibum quem sumpsimus operetur effectum, ut incorporaret sibi nos esus edentes, qui tecum &c. Datum Laterani VI. Idus Iunij.

CAPITULO CAPVTAQVENSIS.

Quanta prudentiæ ac honestatis venerabilis frater noster Archiepiscopus Salernitanus existat, quantam perfectionem propter justitiam patitur, vestra discretio non ignorat. Adhuc enim peccatis exigentibus exulat, nec ad sedem suam redire permittitur, cum domos ejus in ipsius oculis possideant alieni, & sponsa ejus ferviat violentis. Volentes igitur tam ejus necessitati consulere quam vobis & Caputaquensis Ecclesiæ providere, procuracionem ejusdem Ecclesiæ ipsi Archiepiscopo tam in spiritualibus quam in temporalibus de consilio fratrum nostrorum commisimus, donec vel Ecclesia ejus pace gaudeat exoptata, vel nos aliud duxerimus statuendum. Monemus igitur devotionem vestram & exhortamur attentius, & per apostolica vobis scripta mandamus, quatenus ei de cetero tam in spiritualibus quam in temporalibus devotè ac humiliter intendatis, & taliter parëatis eidem quòd Ecclesia vestra per studium ejus in statum possit resurgere meliorem. Datum Laterani II. Idus Iunij.

P. TITVLI SANCTI MARCELLI Presbytero Cardinali, apostolicæ sedis Legato.

Pium videtur habere propositum cui sua novissima memorantur, & in augmento temporis ejus potius decursum attendunt. Cum ergo memor conditionis humanæ de novissimis cogites, & diligenti prævisionis oculo hujus vitæ mortalis ultima metiaris, tuis precibus annuentes, disponendi de rebus tuis, cum tibi videris expedire, auctoritate tibi præsentium liberam tribuimus facultatem. Nulli ergo &c. concessionis &c. Datum Laterani III. Idus Iunii.

Tom. I.

EXONIENSI EPISCOPO.

Solet annuere &c. usque assensu sancti Petri, sancti Stephani Perani Theodori Probos, sancti Petri de Plinton, de Branton, sancti Stephani Exoniensis Ecclesiæ auctoritate apostolica confirmamus &c. Nulli &c. Datum Laterani XIII. Kal. Maij.

EXONIENSI EPISCOPO.

Abolenda est in Ecclesia Dei consuetudo perversa, & quæ contra formam canonicam attentantur, pastoralis sunt sollicitudine corrigenda. Sanè pervenit ad audientiam nostram quòd in dioecesi Exoniensi plerunque contingit ut decedentibus Ecclesiarum vicariis vel personis, eorum filij absque conscientia tua Ecclesias vacantes invadant, & ut eas licentius valeant detinere ac tuam auctoritatem eludant, ad nos vocem appellationis emittunt, & sanctuarium Dei jure nituntur hereditario possidere. Volentes igitur obviare, sicut convenit, huic pesti, fraternitati tuæ auctoritate præsentium indulgemus ut filios Clericorum quos in Ecclesiis diocesis tuæ patribus nullo medio sic invenieris substitutos, Ecclesiis & ecclesiasticis beneficiis spoliis taliter occupatis, non obstante appellationis objectu quæ interponitur in elusionem ecclesiasticæ disciplinæ. Nulli ergo &c. Datum Laterani III. Idus Iunij.

ABBATISSÆ ET MONIALIBVS Romaricensibus.

Occurrere debet apostolica sedes præsumptionibus malignorum & eorum excessus pastoralis sollicitudine corrigere. Sanè ad audientiam apostolatus nostri pervenit quòd cum monasterium vestrum ad Ecclesiam Romanam nullo pertineat mediante, Clerici qui per vos Ecclesias vel ecclesiastica beneficia sunt adepti, in eis filios vel nepotes suos quasi successione jure substituunt, & hereditate nituntur Dei sanctuarium possidere. Faciunt enim secum filios vel nepotes suos de beneficiis quæ possident in solidum investiri, ut sic uterque possideat quasi totum, quòd si alter deceaserit, reliquus in plena integritate remaneat, nec socium, nisi quem taliter forsitan præsentarit, admittat; sicque contingit quòd interdum pueri vix quinquennes, idiotæ quoque, ac discretione carentes, in Ecclesiis obtinent personatum. Si autem aliquis talium filios

NNnn

Epist. 63.
De confirmatione Ecclesiarum.

Epist. 64.
Ne filii patribus suis succedant in beneficiis ecclesiasticis.

Epist. 65.
De eadem re.

Epist. 61.
Ecclesia Caputaquensis commendatur Archiepiscopo Salernitano.

Epist. 62.
Datur ei facultas condendi testamenti.

non habuerit vel nepotes, filia vel nepti sua obrentum beneficium dat in dotem, & de ipso tamquam de propria hereditate disponit. Si quando verò quisquam eorum prius viam fuerit uniuersae carnis ingressus quàm filium vel nepotem suum iuxta formam praemissam secum de beneficio suo fecerit investiri, nihilominus filius vel nepos ipsius ei succedere nititur & patris beneficium obtinere. Si quis autem eorum semen non reliquerit super terram, nec clericus aliquis ex ejus consanguinitate compareat, laicus qui propinquior ei sanguine fuerat, per manum alicujus clerici vacantem Ecclesiam recipit, & percipit fructus. Ceterum si super his interdum non annuitis votis petentium, vel eis beneficium investiturae negatis, rapiunt bona vestra, & ecclesiastica spoliunt quae requirunt, & aliter etiam vos non dubitant molestare, guerras & dissensiones contra vos saepius suscitantes. Quia verò abusus hujusmodi canonicis obuiat institutis, volentes monasterio vestro paterna sollicitudine providere, auctoritate praesentium districtius inhibemus ne quod ex ecclesiasticis beneficiis, quorum donatio ad vos spectat, vel duobus conferatur in integrum, vel post patrem nullo median- te filio tribuatur, aut cuiquam assignetur in dotem, vel ad consanguineos tamquam jure hereditario devolvatur. Nul- li ergo &c. Datum Laterani III. Idus Iunij.

Scriptum est super hoc Treverensi Archiepiscopo & Episcopo Tullensi praecipiendo ut si quis Abbatissam & moniales ipsas contra inhibitionem praedictam molestare praesumpserit, ipsi praesumptionem ipsius monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota comescatis. Quòd si non ambo &c. alter vestrum, Datum ut supra.

IOHANNI ILLVSTRI REGI
Anglorum.

*Epist. 66.
Redarguitur
de his quae ege-
rat adversus
Episcopum Lemovicensem.*

VTinam gemitus & dolores pruden- ter attenderes quos nobis in Eccle- siarum oppressionibus & afflictionibus Clericorum frequenter infligis! Vtinam celsitudo regalis anxietates animi nostri respiceret quibus affligimur vehementer cum per eam coepiscopos nostros audimus irreverenter offendi & in opprobrium nostrum ac divinam injuriam ignominiosè tractari. Accepimus enim quòd tu villas, possessiones, & alia bona venerabilis fra- tris nostri Lemovicensis Episcopi per mi-

nistros tuos fecisti irrationabiliter occu- pari, quasdam à villis & hominibus ejus exactiones indebitas exigendo, ad obla- tiones etiam altaris sancti Leonardi, quae ad ipsum Episcopum pertinere noscuntur, fecisti manus extendi, & per tuos facis re- cipi servientes. (In quo quantum regali magnificentiae derogatur cognoscere po- teris, si velis diligentius intueri) sicque uniuersa bona ipsius Episcopi per Senef- chalcos & ministros tuos occupari fecisti quòd extra civitatem & villas suas cogitur exulare. Nolentes igitur, quantumcunque personam tuam in Domino diligamus, ut apud Deum nostra conscientia nos accu- set si haec dimiserimus ulterius incorrecta, celsitudinem regiam monemus attentius & hortamur in Domino per apostolica scrip- ta mandantes quatenus eidem Episcopo ablata restituas uniuersa, & de damnis etià illatis sibi ac suis & injuriis satisfaciens competenter, ab ipsius indebita molesta- tione desistas, & permittas eum tam in ci- vitate quàm Lemovicensi diocesi liberam mansionem & quietam habere. Alioquin noveris nos venerabili fratri nostro Bituri- censi Archiepiscopo firmiter injunxisse ut post frequentes & diligentes admonitiones tibi factas ex parte tam nostra quàm sua, te ad hoc per interdictum terrae, ad quam- cunque deveneris, dum in ea praesens exti- teris, nullius contradictionis vel appella- tionis obtentu nostra fretus auctoritate compellat.

BITVNTINO EPISCOPO
& Marsicano Subdiacono & Capellano nostro.

Licet Tranenses Canonici ab initio dissensissent, tandem tamen omnes unanimiter consenserunt, dilectum filium * G. fratrem Casinensis Abbatis in Archie- piscopum eligentes; cujus electionem ve- nerabilis frater noster P. Portuensis Epif- copus tunc apostolicae sedis Legatus exam-inari praecipit, & examinationem reda- ctam in scriptis fecit sigillis dilectorum fi- liorum Archidiaconi & magistri * Petrar- chae muniri, cum suo quoque sigillo ad se- dem apostolicam transmittendam. Literas quoque suas nobis pro dicto fratre Casi- nensis Abbatis deprecatorias destinavit, quas cum decreto electionis omnium Ca- nonicorum subscriptionibus roborato, nec- non & litteris suffraganeorum & populi, tres de Canonicis Tranensis Ecclesiae ab universo Capitulo destinati nobis humili- ter praesentarunt, petentes electionem ca-

*Epist. 67.
De electione
Archiepiscopi
Tranensis.
Cap. 5. de off.
Legati.
* Cod. Colbert.
E. Andegou. C.*

** Cod. Colbert.
Petri Chle,
Andeg. Pa-
triarchae*

PRIORI ET CAPITULO
Sagiensi.

nonicam de persona idonea celebratam auctoritate apostolica confirmari. Nos autem ad maiorem cautelam à prædictis Canonis iuramentum recepimus, non à nobis exactum, sed ab ipsis oblatum, & factum electionis, sicut est & moris & juris, examinavimus diligenter. Interim verò nuntius prædicti Casinensis Abbatis suas nobis litteras præsentavit, gravem contra jam dictum Legatum querimoniam continentes quòd postquam electionem examinaverat, & eam ad nostræ transtulerat deliberationis examèn, nuntiis jam directis, iterum eandem electionem malitiosè nimis examinare præsumpsit. Unde petebat per viros idoneos suspicione carentes de ipso facto diligenter inquiri. Cumque præfatus supervenisset Episcopus, & ea quæ gesta sunt intellexissemus ab ipso, de communi fratrum nostrorum consilio examinationem secundam, tamquam à non suo iudice factam, postquam negotium ad nostram fuerat translatum examèn, censuimus irritam & inanem. Quia tamen ex his quæ de quibusdam iuramentis & promissionibus factis audivimus, non levis in animo nostro dubitatio est suborta, ut secundum Apostoli dictum manus citò nemini imponamus, super his per inquisitionem legitimam volumus plenius edoceri. Quocirca devotioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus ad Tranensem accedentes Ecclesiam, iuramenti vinculo Canonicos astringatis ut super electionis processu plenam & meram aperiant veritatem, diligenter & fideliter inquirentes de iuramentis & promissionibus & aliis articulis ad negotium facientibus, utrum videlicet aliqua promissio vel datio facta fuerit, à quo, & cui, quando, & ubi, quibus mediantibus vel præsentibus, utrum recepta vel spreta, & quis eam recepit aut sprexit, & si quisquam promissionem vel donationem noverat præcessisse, quare postea eligebar, distinguentes inter scientiam & auditum, & inter eos qui ab initio contradixerant & alios qui consenserant à principio, de quo fuit, & à quibus, qualiter, & quare juratum, sicque fideliter omnia conscribentes, sub sigillis vestris ad nostram præsentiam destinatis. Quòd si non ambo his exequendis infra mensem potueritis interesse, alter vestrum &c. Datum Laterani vii. Kal. Iulij.

Post obitum Sagiensis Episcopi, votis eligentium in diversa divisus, tu, fili Prior, cum quibusdam ex Canonis pro parte tua, pro parte verò altera Archidiaconus Oximensis & quidam similiter de Canonis, ad sedem apostolicam accessistis. Ut autem de processu negotij notitia plenior haberetur, utrinque de mera veritate dicenda præstari fecimus iuramenta. Tu ergo, Prior, pro parte tua coram dilecto filio I. tituli S. Priscæ Presbytero & Hug. S. Eustachij Diacono Cardinalibus deposuisti juratus quòd defuncto Episcopo Sagiensi fratres in Capitulo convocasti, proponens coram ipsis qualiter per F. & L. prædecessores, qui de gremio Sagiensis Ecclesie non fuerunt, Canonicorum erant reditus diminuti, & multa gravamina passa fuerat Ecclesia Sagiensis, consulens eis ut aliquis de ipsa eligeretur Ecclesia, qui paupertatem vestram expertus, compassionis vobis viscera exhiberet. Cumque hoc verbum omnibus placuisset, tu sub professionis debito & obedientie vinculo promisisti quòd ab hoc proposito non recederes, præsertim cum juri canonico consonaret, per quod electio de gremio Ecclesie statuitur facienda, si persona ibi reperitur idonea. Id etiam promiserunt à te singuli requisiti. Tu ergo & benedixisti omnibus hoc statutum perscrutantibus, & in transgressores de universorum assensu excommunicationis sententiam protulisti. Exin tribus tibi Canonis sociatis ad venerabilem fratrem nostrum Rotomagensis Archiepiscopum & carissimum in Christo filium nostrum Iohannem illustrem Regem Angliæ accessisti, ut defuncti obitum nuntiares. Sed cum nihil proficeres apud eos, ad tuam Ecclesiam es reversus. Post hæc verò Rex ipse Sagium veniens, duos nuntios Capitulo destinavit, ex parte ipsius proponentes quòd Decanum Lexoviensem in Episcopum recipere procurarent. Respondentibus autem Canonis quòd utiliores & meliores haberentur in Ecclesia Sagiensi, regij nuntij subjunxerunt ut tres de Ecclesia & tres de extraneis nominarent, unum quem Rex vellet in Episcopum recepturi. Exclusis autem nuntiis, cum super hoc commune consilium haberetur, Canonici omnes in te vota sua voluntate libera transtulerunt, ut quot & quos velles de Capitulo nominares. Tu autem plenius sciens merita

Epist. 68.
De electione
Episcopi Sagiensis.

singulorum, S. Sagiensem & W. Chobon. Archidiaconum & Magistrum G. & R. de Merula nominasti, & Canonici omnes te, licet invitum, pariter nominarunt, parati unum ex his quinque recipere in pastorem. Redeuntibus vero nuntiis, literas regias recepisti ut tu cum sex vel septem de Canonicis Argentonium ires, literas portans de rato, ut quod cum ipsis faceres, ceteri acceptarent. Venientes autem illuc tecum nonnulli de Canonicis cum hujusmodi literis in te vota sua unanimiter contulerunt, ut quem eligeres reciperent in pastorem, instantes postmodum apud Regem ut in aliquem de gremio Ecclesie consentiret. Cumque id obtinere non possent, nec ipsi vellent recipere de nominatis a Rege, recepta licentia tandem ad propria sunt reversi. Post aliquot vero dies nuntij Regis denuo advenerunt rogantes ut satisfaceret regie voluntati. Sed licet antequam id proponeret, tu ad sedem apostolicam appellasses, in crastinum tamen, te vidente, iidem nuntij thesaurum Ecclesie rapuerunt, & deponentes illum apud abbatiam sancti Martini, die sequenti equos tuos & omnia bona Canonicorum per violentiam abstulerunt, & vestros exinde famulos expellentes, abreptis domorum clavibus, portas exteriores & alias firmarunt, & consanguineis Canonicorum in quadrigis abductis & carceri mancipatis, bona eorum fuerunt omnia totaliter occupata; quibus etiam, sicut audisti, fuit commercium victualium denegatum. Postmodum etiam nuntij cum Majore villae ad Capitulum redeuntes, dixerunt Canonicis quod nec manducarent nec biberent quousque satisfacerent regie voluntati. Tu ergo cum Canonicis cruce textuque evangelij receptis Ecclesiam professionaliter exivisti, ipsam & episcopatum totum interdicto supponens; & appellans iterum, quinque de fratribus ad Ecclesiam custodiam dimisisti. Ceteris autem tecum apud Trapam manentibus, sub poena excommunicationis nequis ab eorum societate recederet inhibere curasti. Et cum neque per venerabilem fratrem nostrum Cantuariensem, neque per jam dictum Rotomagensem, a quo benignè recepti fuistis, restitutionem obtinere posses, timentes ne metu regio Canonici qui apud Sagium & obedientias morabantur, procederent ad aliquem eligendum, ab ipso Metropolitano vestro literas impetrastis ut excommunicationis vinculo subjacerent qui sine conscientia Prioris & Capi-

tuli eligere attentarent. In crastinum vero convenientibus tam matricis Ecclesie quam obedientiarum fratribus universis, sex duntaxat exceptis qui apud Sagium morabantur, & de electione tractantibus, vota omnium in R. de Merula conveniunt. Duodecim autem, de quibus tres ad nostram presentiam accesserunt, metum regium allegantes & electioni factae interesse timentes, recesserunt, firmiter promittentes quod salva pace Regis electum libenter reciperent in pastorem, & contra ipsius electionem non irent nisi coacti. Die vero sequenti habito prudentum consilio electionem in capella sancti Andreae apud Rotomagum solemniter celebrastis, * ipsam Metropolitanus per quosdam de Capitulo & electo, ne quid in vestrum prejudicium fieret, sedi Apostolicae approbavit, tandem ab ipso Archiepiscopo benedictione recepta iter arripuistis ad sedem apostolicam veniendi. Postmodum vero, de Argenzio Miles ex parte Regis & R. Abbatis G. accedens rogavit & multa promisit ut rediretis, filium ipsius R. in Episcopum recepturi, addens quod vobis nolentibus & volentibus futurus esset Episcopus Sagiensis. Iterum etiam idem Abbas per quendam Clericum & servientem suum vos super eodem attentè rogavit. Sed vobis in priore manentibus voluntate, coeptum iter profecuti fuistis. Electo autem apud sanctum Moran sublato de medio, venientes Lucaniam in capella, episcopali habito. quondam Lucanensis Episcopi & aliorum prudentum consilio, S. Archidiaconum, unum de quinque a principio nominatis, solemniter elegistis; & cum ipso pariter ad sedem apostolicam accedentes, electionem ipsius petebatis suppliciter confirmari, electione partis adversae (quae fuerat ab excommunicatis appellatione postposita postquam vos iter arripuistis ad sedem apostolicam, electo vestro vivente) de filio illius qui Sagiensem Ecclesiam & Canonicos spoliavit, penitus reprobata. Ceterum ex parte adversa Arnaudus Presbyter professus, licet narrationi tuae, fili Prior, in aliis vero omnibus concordaret, per maledictionem tamen tuam se non intellexisse proposuit excommunicationis sententiam in aliquem fuisse prolata, rationem supponens quare super electione Lexoviensis Decani regia petitio non fuerit admittenda, cum ipsius consanguinei essent Sagiensis Ecclesiae inimici, & quod ea die qua Ecclesiam proponebas exire

* f. ipsam Metropolitanus per quosdam de Capitulo praesentatis & electo, neq. in ve. pra. fieret, sedem apostolicam appellante; taod.

propter persecutiones præmissas, V. de Aspri ipso & quibusdam aliis præsentibus ad nos appellans, ne sine assensu Capituli ad electionem procederes interdixit. Addidit etiam quòd rediens nuntius ex parte Regis proposuit quòd id de ipsius non processerat voluntate, portans Archiepiscopo literas continentes quòd Canonicos ad propria redire faceret, & eis plenè omnia resignaret. Tu autem, Prior, Archidiacono Corboniensis & R. fratri ejus ut ad Sagiensē Ecclesiam accederent injunxisti, nuntiaturi quod invenirent de restitutione facta vel etiam facienda, postmodum verò cum quibusdam Canonicis Argentonium accessisti, ubi cum non posses colloquium habere cum Rege, de consilio dicti Cantuariensis Archiepiscopi, pro honore ejus, qui erat in diocesi Sagiensis, sententiam in nativitate Domini relaxasti; exinde verò Rotomagum veniens, de consilio Archiepiscopi omnes fratres ad octavam circumcissionis dominicæ convocasti, quibus apud Rotomagum constitutis, cum omnes convenire non possent, ad vocationem Archiepiscopi, qui apud abbatiam sancti Audoeni morabatur, tu cum tribus Archidiaconis & quinque aliis Canonicis illuc ivisti, cujus stare, post multa verba, sicut sacerdotes, legali consilio promissisti. Fuit autem ipsius consilium quòd ad matricem Ecclesiam ipsius Canonici, obedientiales verò ad suas obedientias remanerent, ipso autem non audente ad Ecclesiam suam redire in locis competentibus faceret provideri, & quòd ad electionem non procederent donec restitutionem plenariam obtinerent, sub pena excommunicationis inhibens ne sigillo Capituli apud superiorem invento sine consensu Capituli sigillarent. quod etiam priùs factum fuerat per Priorem, ad cujus petitionem & aliorum novem Archiepiscopus idem excommunicavit omnes qui sine consensu communi eligere attentarent. Quatuor autem ex ipsis W. Archidiacones Corboniensis, magister Guarinus, constitutus ipse testis, & Martinus Blandinensis ad Archiepiscopum accesserunt, ut absolveret eos à promissione quam sibi Prior fecerat de non assumendo aliquo in Episcopum nisi de gremio esset Ecclesiæ postulantes. Quibus respondit Archiepiscopus quòd Deus non erat ut eos possit ab hujusmodi absolvere sacramento. Cùmque magister Guarinus constitutus se dixerit non jurasse, respondit Archiepiscopus, *Ite in nomine Domini.* Die verò sabbathi

octava circumcissionis sequente omnibus Canonicis in archiepiscopali capella manentibus, sex exceptis qui remanserant ut Ecclesiam custodirent, cum tu Prior proposuisses quòd licet quinque nominati fuissent, per R. tamen de Merula Ecclesiæ vestræ melius poterat provideri, Archidiaconus Corboniensis si electionem velles facere requisivit. Respondenti autem tibi quòd velles eligere, ipse pro se suisque subjunxit quòd interesse propter promissionem quam fecerat Archiepiscopo non audebant, cujus perlectis litteris appellavit, & cum decem & novem exivit, tu verò cum sociis tuis sequenti dominica R. de Merula elegisti, electionem autem Archiepiscopo confirmare volente, ipse Archidiaconus Corb. appellationem interpositam innovavit, & cum parte sua rediens ad Ecclesiam Sagensem, & pro excommunicata partem alteram habens, habito consensu regio & prudentum virorum consilio, Erbertum filium præfati R. Abbatis elegit, sed electus ipse, nisi nobis placeret, noluit consentire. Petebatis proinde pro parte ista facto suo tamquam ad apostolicum favorem impendi. Quòd autem præmissa electio de jure stare non poterat, multipliciter ostendere satagebas. Fuerat enim ab excommunicatis post appellationes multiplices contra promissionem factam præfatis Archiepiscopis attentata. Cùm enim præfatus Rotomagensis Archiepiscopus ad petitionem tuam, fili Prior, excommunicasset eos qui eligerent sine tuo Capituli que consensu, te tuosque tenuit hoc edictum, in quo faciendo partem incidere præsumpsisti, licet idem Archiepiscopus per suas nobis literas intimarit quòd in eos excommunicationis sententiam promulgarat qui ad electionem procederent regula canonum non servata. Apostolicam sedem appellaverat etiam H. Archidiaconus Oximensis ne ipso contempto eligeretur aliquis in pastorem. V. etiam de Aspris in egressu Ecclesiæ Sagiensis, & Archidiaconus Corboniensis in archiepiscopi capella itidem appellavit, ne absque consensu Capituli deberet electio celebrari. Vos etiam promittendo quòd juxta consilium præfatorum Archiepiscoporum eligere deberetis, à primo videbamini proposito recessisse. Quòd si pars altera tamquam excommunicata jus in electione nullum haberet, sicut ex parte tua, fili Prior, exitit allegatum, cum quidam de Canonicis partis tuæ ad electionem ultimam vocati non fuerint, &

fic meritò intelligantur exclusi pariter & contempti, hac solummodò ratione factum ultimum partis tuæ proponebatur penitus irritandum, cum plus noceat contemptus unius quam contradictio plurimorum. Verùm has objectiones pars tua refellere nitēbatur, negans se penitus in excommunicationem aliquam incidisse. Cùm enim ab initio ipsius negotij de communi consensu omnium fuerit ordinatum ut nullus eligeretur externus, sed de gremio duntaxat Ecclesiæ, in qua plerique idonei habebantur, nec hujusmodi statuto per consequentiam fuerit derogatum, cùm etsi compromissum fuisset in consilium præfatorum, per hoc tamen non recederetur à primo statuto, quia consulere potuissent & etiam debuissent ut secundum illud statutum is de gremio eligeretur Ecclesiæ qui posset in ea idoneus inveniri, & si tibi, fili Prior, de facto fuerit per aliquos contradictum, de jure tamen contradici non potuit, cum de communi consensu quinque fuissent de gremio Ecclesiæ nominati ut unus assumeretur eorum. quare unus ex ipsis sine contradictione qualibet eligi poterat & debebat. Appellationes etiam interpositæ id non poterant impedire, quoniam Oximensis Archidiaconus non poterat appellare, cùm non sit Canonicus vel professus, nec ad electionem alius admittatur, sicut ex Canonicorum depositionibus evidenter apparet. Cùmque Canonici & professi per testes etiam partis ipsius Archidiaconi nominentur, ipse inter numeratos hinc inde minimè reperitur. Aliis autem provocationibus dicebatur fuisse delatum, cùm inspecto principio quod cujusque rei potissima pars exitit, non sine communi consensu Capituli electio fuerit celebrata. Defuncto igitur electo priore, de cujus factis personaliter agi non poterat, de medio persona sublata, nisi forsitan ut de viribus latæ sententiæ quæreret pari potestate, ad secundam fuit electionem processum, cùm electus ipse de quatuor fuerit primitus nominatis, cui absentia quorundam, fili Prior, tuæ parti faventium nocere non poterat vel debebat, cùm longius extra provinciam constitutus eos causa necessitatis ad electionem convocare nequiveris vel etiam expectare, præsertim cùm se ratum habituros promiserint quicquid super ordinatione ipsius Ecclesiæ tu & alij faceretis. Adversariis ergo tamquam excommunicatis ab electionis jure semotis, in te tuosque qui tecum aderant potestas totius Ca-

pituli residebat. Vnde factum tuum propter præmissas & alias rationes favore petebas apostolico roborari. Nos igitur his & aliis diligenter auditis & cognitis, quia constitit nobis, prima electione pendente, post appellationem ad sedem apostolicam, factum partis alterius ab excommunicatis perperam attentatum, illud decrevimus irritum & inane. Electionem autem illam ultimam à te, fili Prior, & tibi faventibus tamquam à toto Capitulo propter præmissas rationes & alias canonicè celebratam communicato fratrum consilio exigente justitia sententialiter confirmamus. Nulli ergo &c. Datum Laterani VII. Kal. Julij.

N. DECANO MAIORIS
Ecclesiæ Colonensis, Præposito Banensi,
& Priori de Heiterbarch.

SI licuisset nobis personas accipere in judicio, profectò in causa monasterij de Gerensim, quæ vertebatur inter dilectas in Christo filias Gertrud & Gudan, tot & tales ac tantos pro ipsa Guda intercessores habuimus quòd libenter pro ipsa sententiam tulissemus. Verùm quia Deus in sua lege præcipit quòd nec accipiamus personas nec munera, sed justè quod justum est judicemus, nos sine personarum acceptione via regia procedentes, causam ipsam juxta canonicas sanctiones exigente justitia curavimus terminare. Ad audientiam siquidem apostolatus nostri referente dilecto filio procuratore dilectæ in Christo filiæ Gertrud pervenit quòd cùm olim vacante monasterio prædicto de præficienda sibi Abbatisa moniales diutius tractavissent, demum in duas partes vota eligentium sunt divisa, quarum altera Gertrud, altera Gudan sibi in Abbatisam elegit. propter quod ab utraque illarum fuit ad sedem apostolicam appellatum, & ad prosequendam appellationem nuntij destinati, qui in certos judices multis coram positis convenerunt, juramento firmantes quòd à literis quas communiter impetrarent nullatenus resilirent, nec examen electorum judicium pariter declinarent; sed postmodum Gud. nuntius contra præstitum veniens juramentum, ad A. quondam Abbatem de Monte & dilectos filios Abbatem de Campis & Præpositum sancti Gereonisfurtivas literas impetravit. Qui cùm vellent in causa procedere, Ger. nuntius ab apostolica sede reversus ad dilectos filios majoris Ecclesiæ & sancti Gereonis Decanum &c. quondam majorem

Epist. 69.
De electione
Abbatissæ de
Gerensim.

scholasticum Coloniensem impetratas literas exhibuit sub hac forma, ut videlicet literas quas Gud. nuntius per fraudem extorserat denuntiarent irritas penitus & inanes, revocarent etiam quicquid per eas esset in dictæ Ger. præjudicium attentatæ, causam postea sine canonico terminantes. Qui prioribus literis revocatis, cum vellent super electione cognoscere, pars Gud. literas illas sibi suspectas esse proposuit & ad sedem apostolicam remittendas, cuius intentionem cum Ger. ea ratione duceret elidendam quod nullas causas suspicionis proponeret nec probaret, eadem Gud. ad nostram audientiam appellavit. Iudices vero intelligentes appellationi huiusmodi minime de ferendum, probato quod Ger. à majori & saniori parte monialium fuisset electa, ipsam in possessionem abbatæ auctoritate apostolica induxerunt. Qui cum postmodum nuntium cum actis iudicum ad sedem apostolicam destinassent, ipse nuntius in memor fidei quam super negotio fideliter procurando præstiterat, cum nuntio Gud. collisit, cui universa tradidit instrumenta, & cum eo in iudices suspectos omnino convenit. Vnde cum ad venerabilem fratrem nostrum Coloniensem Archiepiscopum & dilectos filios Decanum Exacensem & Præpositum S. Gereonis impetratæ literæ comparerent, Ger. ad ipsorum tribunal accedens adversus Archiepiscopum proponebat quod ab ipso super eodem negotio fuerat appellatum & ab initio litis foverat partem Gud. & proventus Ecclesiæ, quos ut iudex ordinarius lite pendente debuisset fideliter conservare, illi postmodum conferendos quæ per sententiam obtineret, adversariæ suæ concesserat, & sic illam contra se duxerat munendam. Dicebat insuper quod Xant. Decanus adversariam proxima linea consanguinitatis attingeret, & quod Præpositus sancti Gereonis non esset iudex idoneus, tamquam infra ætatem legitimam constitutus. Ad hæc autem pars Gud. taliter respondebat, quod cum de assensu utriusque partis iudices fuissent obtenti, ipsa Ger. non debebat nec poterat eorum iudicium declinare. Sed eadem contra hæc taliter replicabat, quod si prædictas causas suspicionis ad plenum ejus nuntius advertisset, dolose postmodum in tales iudices convenerit. Vnde factum ejus ratum habere minime tenebatur. Denique cum ejus rationes nolent admittere iudices memorati, ipsa se & causam apostolicæ protectioni supponens nostram audientiam appellavit. sed

iudices, juris ordine prætermisso, Gud. de abbatiâ investire curarunt, moniales quæ excommunicatæ fuerant sine satisfactione qualibet absolventes. Præfatus autem Gud. nuntius respondebat quod cum à sex fratribus & septem sororibus in Abbatissam canonicè fuisset electa, Ger. verò à parte numero & dignitate minore, ipsa Gud. per nuntium ad Abbates de Monte ac de Camp. & Præpositum sancti Gereonis literas impetravit: qui cum causa legitimè ventilata usque ad sententiam processissent, Ger. nuntius ad majoris Ecclesiæ & sancti Gereonis Decanum & majorem scholasticum Coloniensem literas nostras reportavit, qui cum partes peremptoriè citavissent, Guda tamen, quia unus iudicum advocatus, reliqui verò ab initio fautores fuerant prædictæ Ger. sedem apostolicam appellavit. Sed nihilominus iudices prædictæ Ger. possessionem abbatæ adjudicare curarunt, in ipsam Gudam & ejus fautrices sententiam proferentes excommunicationis. Vnde postmodum ad earum petitionem causam ipsam prædicto Archiepiscopo & Præposito sancti Georgij & Decano Xanten. commissimus terminandam, qui latam à prædictis iudicibus sententiam revocarunt, electionem de Guda factam auctoritate apostolica confirmantes. Ger. autem ad sedem apostolicam accedens ad probandum quod proposuerat coram dilectis filiis B. tituli S. Susannæ Presbytero & M. S. Theodori Diacono Cardinalibus, quos concesseramus in eodem negotio auditores, testes induxit, & procurator Gud. se testes asseruit producendum, quorum copiam apud sedem apostolicam non habebat. Vnde negotium ipsum dilectis filiis Abbati de Stavelt, Præposito sancti Severini Coloniensis, & Priori de Mare duximus committendum, quibus per nostras dedimus literas in mandatis ut auditis propositis, & receptis testibus quos pars utraque duceret producendos, attestationibus etiam coram jam dictis Cardinalibus exhibitis, quas sub bulla nostra his misimus interclusas, & aliis quæ coram ipsis essent exhibitæ, publicatis, Deum habentes præ oculis, si partes consentirent, diffinitivam sententiam promulgarent, alioquin gesta omnia in scriptis redacta sub sigillis suis ad sedem apostolicam destinarent, partibus competentem terminum assignantes quo per se vel procuratores idoneos accederent diffinitivam sententiam recepturæ. Convocatis igitur partibus, & in ipsorum delegato-

rum præsentia constitutis, Ger. nostras judicibus literas præsentavit, postulans sibi justitiam exhiberi. Quibus de more perlectis, Gud. earum copiam sibi petiit exhiberi. Cujus petitionem dicebat Ger. nullatenus audiendam, cum easdem literas sibi suus procurator, quem ad nos miserat, reportasset. Cumque fuisset super hoc diutius disputatum, Ger. tandem fecit Gud. inspiciendarum copiam literarum. Quibus diligenter inspectis, deliberatorias inducias postulabat, quas Ger. denegandas penitus asserebat, cum sæpe ac sæpius concessæ fuissent ac diu negotium ventilatum. Cumque super his diutius ventilassent, ipsi iudices habito prudentum & religiosorum consilio non esse dandas Gud. deliberatorias inducias decreverunt, tum quia coram pluribus iudicibus causa fuerat agitata, tum quia Gud. facere fidem noluit quod easdem literas per suum nuntium minimè recepisset. Vnde Gud. nostram duxit audientiam appellandam. Ipsi verò appellationem in literis inhibitam attendentes, testes Ger. ad ipsius petitionem sub isto negotio receperunt, quorum attestaciones cum fuissent legitimè publicatæ, cum illis quæ coram memoratis Cardinalibus receptæ fuerant, prout tenor mandati apostolici continebat, sub sigillis suis ad nos transmissere conclusas. Nos igitur procuratoribus utriusque partis cominus constitutis, cum per memoratum B. Presbyterum Cardinalem, quem eis dedimus auditorem, nobis quæ proposita sunt fuissent fideliter recitata, auditis rationibus & allegationibus plenius intellectis, attendentes Ger. à majori & saniori parte monialium, quæ, sicut probatum fuerat, solæ jus obtinent eligendi, canonicè in Abbatissam electâ fuisse, Gud. denuntiatione cassata, electionem Ger. auctoritate apostolica duximus confirmandam. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus eam in possessione ipsius abbatiæ nostræ freti auctoritate inducere remoto cujuslibet appellationis obstaculo procuretis, & faciatis eam pacifica possessione gaudere, contradictores &c. Quod si non omnes, duo &c. Datum Laterani vi. Kal. Julij.

ABBATI ET CONVENTUI
Dolensi.

Epist. 70.
Confirmatur
concordia ini-
ta cum domi-
no Castri Ro-
dulphi.

Cum lites quæ ad discordiam emerferunt amicabilem fuerint compositione sopita, quod ad eas sopiendas provida fuerit deliberatione statutum, decet scripturæ testimonio communiri, ne ad reno-

vandum litigium quorumlibet malitia quæstio redijiva confurgat. Sanè cum inter vos & Ecclesiam vestram ex una parte & dilectum filium nobilem virum Andream de Calviniano dominum castri Rodulphi ex altera super justitiis & libertatibus Burgi Dolensis quæstio verteretur, tandem inter vos & ipsum amicabilem compositio intervenit, quam tu, fili Abbas, & idem nobilis in nostra præsentia constituti postulastis à nobis suppliciter confirmari. Nos igitur vestræ postulationi clementer annuimus, & compositionem ipsam, sicut sine pravitate providè facta est & ab utraque parte sponte recepta, & in scripto dicti nobilis plenariè continetur, auctoritate apostolica confirmamus &c. Ut autem super hoc certitudo major possit haberi, scriptam ipsum de verbo ad verbum huic nostræ paginæ duximus inserendum, cuius tenor talis est. AD EVITANDVM oblivionis incommodum & retundendam calumniantium malitiam, qui super rebus gestis suscitare solent multiplices quæstiones, adhibendum est scripturæ remedium: quatenus quod longævi protractio temporis humanæ memoriæ derogat, hoc scripturæ testimonium, quod oblivionis dispendium non patitur, recompenset. Idcirco ego Andreas de Calviniano dominus Castri Radulphi notum facio per præsentem paginam omnibus præsentibus & futuris quod cum inter me & Ecclesiam Dolensem super justitiis & libertatibus Dolensis burgi fuisset quæstio diutius ventilata, per Dei gratiam taliter fuit inter me & eandem Ecclesiam compositum & ad pacem perventum quod ego dimisi & concessi in perpetuum Dolensi Ecclesiæ, propter chartas quas habet Ecclesia ipsa à dominis quibusdam castri Radulphi, omnes justitias Dolensis burgi tam in duellis quam furtis, quam raptu & morte, & quod omnes clamores qui de commissis infra cruces ejusdem burgi perpetratis fiunt, ad Abbatem vel ejus ministeriales ferantur, & qui justitiam suam infra cruces habere voluerint, per prædictam Ecclesiam habeant, & quod equi ejusdem Ecclesiæ five jumenta five asini qui cum quadriga seu alio modo ad adducenda ligna seu alia usibus monachorum necessaria foras missi fuerint non capiantur, nisi tamen inventi fuerint in delicto. Habitatores burgi Dolensis quicquid & ubique extra cruces delinquant, dummodo infra cruces venire valeant exhibebunt justitiam per Abbatem vel ejus mandatum, nisi tamen capti fuerint in delicto.

licito. Questam etiam illam quam super
 homines burgi Dolensis propter vinde-
 miandas vineas ego & predecessores mei
 consueveramus facere, Deo & beatae Ma-
 riae ego & Dionysia uxor mea & heredes
 mei omnino & in perpetuum dimisimus, ita
 quod nullus hominum vel mulierum infra
 cruces burgi habitantium aliquid de cete-
 ro propter vineas vindemiandas per sol-
 vat, sed quodcumque voluerint, libe-
 ram vindemiandi habeant facultatem.
 Concessi etiam quod panni sine tinctura
 qui fuerint in burgo Dolensi & in Castro
 Radulphi, sicuti burellum & reatum,
 quod fit ibidem, vendantur in burgi do-
 mibus, fenestris non apertis, panni etiam
 linei & canabei, undequaque veniant, si-
 militer ibi vendantur. Homines etiam qui
 molas in burgo Dolensi adducere volue-
 rint, eas secure adducant & vendant, &
 ego vel homines mei nullam vim faciemus
 quod minus in burgo molae adducantur &
 vendantur. Concessi praeterea quod mer-
 cerij perducant mercas suas & vendant in
 plateis burgi Dolensis, si Abbas voluerit,
 nisi forum vel nundinae fuerint apud Ca-
 strum Radulphi, ita quod nullam alicui
 persolvant consuetudinem. Fabri etiam
 undecunque veniant, vendant ferrum fa-
 bricatum sine omni consuetudine. In om-
 nibus nundinis quae fiunt in burgo Dolen-
 si, jacebant mercatores, si voluerint, in
 burgo in vigiliis nundinarum & in die cum
 rebus & equitaturis suis. In nundinis vero
 quae fiunt in burgo Dolensi in visitatione
 Dolensis Ecclesiae, quas ego dedi, & in
 nundinis Annuntiationis beatae Mariae
 quas D. Ebbo & D. Radulfus filius ejus de-
 derunt, quae sunt trium dierum, jace-
 bunt mercatores, si voluerint, in burgo
 Dolensi in vigiliis nundinarum & in die,
 & altera sequenti die cum rebus & equi-
 taturis suis. Propter damna quae ego intu-
 li Dolensi Ecclesiae dedi in perpetuum
 Ecclesiae decem modios bladi de frumen-
 to, de siligine, de hordeo, de avena, equa-
 liter. Praeterea concessi quod burgus de
 Maslinio habeat eandem libertatem quam
 burgus Dolensis habet. Propter damna &
 injurias quae homines mei fecerunt & Co-
 terelli apud Maslinium concessi quod apud
 Maslinium quotannis Dominica post festum
 S. Dionysij fiant nundinae juxta consuetu-
 dinem nundinarum quae fiunt in burgo Do-
 lensi in festo S. Michaelis. In burgo de Ob-
 beis nihil habeo nisi questam unius marcae
 argenti & unam procuracionem mel in an-
 no, sicut D. Ebbo quondam habuit. Vil-
 Tom. I.

lam de Hyonali tenebo & servabo liberam
 & immunem, reddita mihi consueta cen-
 sa avenae. In domo de Oddolione non
 descendam nec hospitabor, nec aliquam
 violentiam irrogabo. Medietarij Dolensis
 Ecclesiae erunt ab omni consuetudine &
 violentia liberi & immunes, & res mona-
 chorum vel hominum suorum non ca-
 pientur quandiu ipsi voluerint justitiam
 exhibere, vel Abbas, vel mandatum suum
 pro eis. Ut autem ista omnia habeant per-
 petuam firmitatem, ego juravi me illa in-
 violabiter servaturum, & praesentem pa-
 ginam sigilli mei munimine roboravi, &
 ad majus testimonium sigilla sancti Gilda-
 sij & Millebecensis Abbatum feci apponi.
 Haec omnia sicut supra scripta sunt etiam
 Dionysia uxor mea & G. filius meus con-
 cesserunt. Hujus rei testes sunt isti. H.
 Prior Dolensis, A. Prior de Rocca Cerve-
 na, Aym. Eleemosynarius, P. Camerarius,
 P. Sacrista, A. Cellarius, O. Armarius, M.
 Hostellarius, P. Ferrandi, I. Archipresbyter
 Castri Radulphi, N. Correas Pelet, G. He-
 bodet, H. Vivertius, P. Garni, W. Atla-
 vi, A. Viventius, G. Bergorolae, H. de
 Seusa, Ga. de Aventiniaco, A. Buret, G.
 Moralz, O. de Valenkai, Magister Erveus,
 R. Burgers, & B. frater ejus, G. filius ejus,
 Gir. Petest, Terr. Bonatus de Vriaco, Hu.
 Annellus, P. de Crescen. Iohannes scrip-
 tor Abbatis Dolensis, & multi alij. Actum
 est hoc anno verbi in carnati MCCIII. Non.
 Aprilis in capitulo Dolensi, regnante Phi-
 lippo Rege Francorum, Iohanne Re-
 ge Anglorum, sedente Innocentio Papa
 III. G. Praesule Bituricensi, Radulfo
 Abbate Dolensi.] Nulli ergo &c. Datum
 Laterani III. Kal. Iulij.

CLAROMONTI CANONICO
Terdonensi.

Cvm pro quaestione Terdonensis praebendae, quae vertebatur inter te ex
 una parte & venerabilem fratrem nostrum
 Episcopum & dilectos filios Canonicos
 Terdonenses ex alia tu & procuratores
 partis alterius in nostra essetis praesentia
 constituti, vobis dilectum filium Hug. ti-
 tuli S. Martini Presbyterum Cardinalem
 concessimus auditorem. Coram quo pro
 te taliter fuit allegatum, quod cum bonae
 memoriae O. Episcopus Terdonensis pa-
 truus tuus ab apostolica sede reversus
 Terdonenses Canonicos attentius rogavisset
 ut te reciperent in Canonicum & in
 fratrem, ipsi ejus precibus annuentes hila-
 riter te receperunt, nulla prima vel se-
 O O O O

Epist. 71.
 Ei confirmatus
 praebenda.
 Cap. 8. de con-
 cess. praeb.

Vide supra lib. 1.
 epist. 132. 187.

cundæ præbendæ habita mentione, qui ab illo tempore usque nunc locum in choro & capitulo sicut alij Canonici habuisti, lectiones legisti in Ecclesia, & responsoria cantavisti, ac per prædictum Episcopum tibi fuerunt domus in ipsa canonica nomine Canonici assignatæ, quas tu possidisti ac possides in quiete. Et cum in eadem Ecclesia Terdonensi ex illis Canonici qui præbendam in ea non possident tu primò institutus fueris & receptus, & nunc vacet beneficium in eadem, humiliter postulabas à nobis ut Terdonensibus Canonici dare dignaremur districtius in mandatis quòd vacans beneficium tibi omnidilatione postposita assignarent & facerent pacifica possessione gaudere. Procuratores verò partis alterius è contrario respondebant quòd cum in Terdonensi Ecclesia certus sit Canoniorum numerus institutus & scriptis Romanorum Pontificum confirmatus, Canonicique constitutionem ipsam observare teneantur præstito juramento, nos eis literis nostris dedimus in mandatis ut dilectum filium B. Subdiaconum & Capellanium nostrum in Canonicum reciperent & in fratrem, eique præbendam sicut uni ex aliis Canonici assignarent. Verum quia statutus canonicorum numerus tunc in eadem Ecclesia plenus erat, mandatum nostrum non potuerunt executioni mandare. Post non modicum verò temporis prædictus O. quondam Episcopus persuasionibus, minis, & terroribus institit apud Canonicos Terdonenses ut te reciperent in Canonicum ad præbendam proximò vacaturam, eis constanter promittens quòd eos tam à petitione civium Terdonensium quàm ab executione mandati apostolici quod ipsi pro eisdem Subdiaconi nostri receptione reciperent liberaret; sicque eos circumveniens fraudulenter, recipi te fecit ad præbendam proximò vacaturam. Cum autem dilectus filius B. tituli sancti Petri ad vincula Presbyter Cardinalis in Lombardiæ partibus legationis officio fungeretur, eundem Subdiaconum nostram per quendam Clericum suum institui fecit Canonicum Ecclesiæ Terdonensis, assignans ei stallum in choro & locum in capitulo, præsentem prædicto quondam Episcopo nec faciente de receptione tua aliquam mentionem. Sed prædicti Canonici institutionem de ipso B. factam, licet in publico non ostenderent propter insolentiam laicorum, ratam omnimodis habuerunt. Cumque circa præteritum Pascha dictus quondam Episcopus carnis de-

bitum exoluisset, & Episcopus qui nunc est fuisse subrogatus eidem, qui fuerat Archidiaconus Ecclesiæ Terdonensis, præbendam vacantem iisdem Canonici prædicto Subdiacono nostro unanimiter decrevere conferri, sicut in eorum litteris perspeximus contineri, & ipsius procuratores Capituli prædictam præbendam vacantem in nostra sibi præsentia concesserunt. Vnde suppliciter petebatur à nobis ut institutionem tuam, tamquam contra Lateranense Concilium attentatam, penitus irritantes, & absolventes Terdonensem Ecclesiam ab impetitione tua, concessionem eidem Subdiacono nostro factam de præbenda prædicta dignaremur auctoritate apostolica confirmare. Nos igitur ex his quæ fuerunt hinc inde proposita certiores effecti per Cardinalem prædictum, concessionem prædicto Subdiacono nostro à Canonici prædictis factam de præbenda prædicta de fratribus nostrorum consilio ratam habentes, ei auctoritate apostolica duximus confirmandam. Verum cum tam assertionem tuam quàm confessionem constet partis alterius te in fratrem & Canonicum Terdonensis Ecclesiæ fuisse receptum, licet receptionem tuam factam contra Lateranense Concilium pars adversa proponat, quia tamen probatum non extitit, parte altera penitus hoc negante, nec ipsi Canonici hoc videbantur tibi opponere posse de jure, qui se fatebantur te contra statuta prædicti Concilij recepisse, sententiando decernimus ut tibi, quàm citò se facultas obtulerit, præbendale beneficium in Terdonensi Ecclesia conferatur, cum ex quo receptus es in Canonicum, non debeas carere præbenda. Volentes autem tecum benignitatem apostolicam exercere, ut non videaris diutiùs, sicut nec convenit, sine stipendio ecclesiastico militare, provida deliberatione statuimus ut fructus præbendæ prædicti Subdiaconi nostri tamdiu inter te & ipsum æqualiter dividantur donec præbendam tu fueris in Terdonensi Ecclesia consecutus. Datum Laterani v 11. Idus Iulij.

*ARELATENSI ARCHIEPISCOPO
& sancti Egidij & Vallis magnæ
Abbatibus.*

CVM accessissent olim ad apostolicam sedem dilecti filij M. monachus sancti Vvilelmi, qui Hu. quondam Abbatem ipsius loci super reatu perjurij, dilapidatione, ac dissolutione ordinis accusabat, ac

*Epist. 72.
De accusatio-
ne adversus
Abbatem S.
Vvilelmi &
depositione
ejus.*

W. Ricc. procurator ipsius quondam Abbatis, quia per mutuas assertiones illorum non potuimus elicere veritatem, causam ipsam dilecto filio fratri Raynerio tunc in partibus illis apostolicæ sedis Legato duximus commitendam. Sed postmodum de infirmitate ipsius Legati rumore accepto,* ne aliquid de ipso humanitus eveniret, dilectum filium magistrum Petrum de Castronovo Magalonensem Archidiaconum negotio eidem adjunximus. Qui capitulo innitens quod in literis nostris erat insertum, videlicet ut si Legatus interesse non posset, idem Archidiaconus ea nihilominus executioni mandaret, partes ad suam præsentiam convocavit. Coram quo dictus monachus suprascripta crimina objecit eidem quondam Abbati, asserens etiam ipsum commisisse simoniacam pravitatem apertè, in cujus testimonium criminis quoddam instrumentum produxit in medium, in quo idem quondam Abbas certè Ricc. . . uxorem ejus & infantes ad conversionem pro duobus millibus solidorum Melgoriensis monetæ confiteri videbatur sub caritatis nomine recepisse. Sed cum idem M. hæc & multa alia in Abbatem proponeret, & multis modis exciperet contra ipsum, suamque niteretur innocentiam expurgare, dictus Archidiaconus receptis testibus quos pars induxit adversa, in dictum quondam Abbatem suspensionis sententiam promulgavit. Idem verò quondam Abbas veritus ne iudex procederet ad depositionem sui ipsius, vocem ad nos appellationis emisit. Ipse nihilominus appellatione contempta, postquam idem quondam Abbas iter arripuit ad sedem apostolicam veniendi, in eum excommunicationis & depositionis sententiam promulgavit. Postmodum autem dictus quondam Abbas ad præsentiam nostram accedens, cum nobis proponeret se à dicto iudice injustè gravatum, & postularet instanter ut quod ab ipso factum fuerat irritum faceremus haberi, suprascriptus monachus postulabat è contrà quòd à nobis obtineret factum Archidiaconi firmitatem. Qui eum concertatione mutua nobis contraria proponerent & diversa, & dilectus filius I. tituli sanctæ Pudencianæ Presbyter Cardinalis eis datus fuisset auditor, coram ipso & dilectis filiis P. tituli sancti Marcelli Presbytero & H. sancti Eustachij Diacono Cardinalibus, quos eidem auditori ad consilium duximus adgendos, aliquandiu litigarunt. Qui visis attestacionibus & allegationibus utriusque

Tom. I.

partis, auditisque diligenter & conspectis, quoniam ex attestacionibus adversæ partis nihil intelligere potuerunt quod depositionem induceret, licet aliqua quæ continebantur in eis famam ipsius quondam Abbatis in aliquibus denigrassent, vobis, frater Archiepiscopo & fili Abbas Vallis magnæ, & dilecto filio B. de Costa Archidiacono Ruthenensi literis nostris mandavimus ut nisi coram vobis prædictus quondam Abbas sufficienter ostenderet se à crimine simoniacæ pravitatis super præmissis immunem, depositionis sententiam latam in eum curaretis auctoritate apostolica confirmare, & faceretis eidem monasterio de persona idonea in Abbatem regulariter provideri, quòd si probaret se forsan immunem à simoniaca pravitare, prædictam depositionis sententiam revocaretis in irritum, pœnam tamen eidem quondam Abbati ad correctionem infligeretis secundum disciplinam canonicam & ordinem regularem, suspensionis sententia usque ad purgationem canonicam suo in robore permanente. Vos autem cum juxta mandatum nostrum parati essetis in causa procedere memorata, prædictus M. monachus conjudicem vestrum Archidiaconum Ruthenensem sibi suspectum asseruit, eò quòd in causa eadem contra ipsum fuerat Advocatus, postulans ut vos duo in causæ cognitione procederetis, vestro conjudice remoto, sic ad nostram audientiam appellavit, cum in literis nostris appellationis non esset remedium interdictum. Post appellationem tamen objectam partes vobis multipliciter obstiterunt ut vos duo pietatis intuitu ejusdem causæ cognitionem suscipere curaretis secundum formam commissionis nostræ in omnibus processuri, eo solo excepto quòd si eundem quondam Abbatem videretis depositione dignum, latam in eum depositionis sententiam non possetis auctoritate apostolica confirmare, sed nobis curaretis totius negotij feriem per vestras literas intimare, si verò ipsum videretis per sententiam absolvendum, ferendi pro ipso absolutionis sententiam haberetis facultatem. Causa itaque suo tramite decurrente, cum Abbas ipse niteretur se immunem ostendere à labe simoniacæ pravitatis, & ad assertionem suam testes aliquos produxisset, & è contrà pars M. monachi ad improbandos testes ipsius quondam Abbatis produxisset testes alios ex adverso, & multa fuissent hinc inde proposita coram vobis, & compromississent partes præstito juramento

O O o o ij

vide supra lib.
1. epist. 267.
54.

cam
san.
tem
atio.
; ac

se in ipsa causa plures testes minimè producturos, vos auditis rationibus & allegationibus utriusque partis, cum partes in vos compromississent iterum præstito juramento se juri & mandato vestro per omnia parituros, quoniam eidem eidem quondam Abbati & quieti monasterij credebatis plurimum expedire ut idem quondam Abbas sponte cederet abbatiæ, ipso vocato seorsum, ei suggerere ut cederet procurastis. Et quoniam monitis vestris in hac parte acquiescere non curavit, vos in causa ipsa ultra procedere nolulistis, partem utramque cum allegationibus & attestationibus quas recepistis & literis vestris totius causæ seriem continentibus ad nostram præsentiam remittentes. Cumque nos omnibus diligenter inspectis, de fratrum nostrorum consilio causam ipsam parati essemus per sententiæ calculum terminare, idem quondam Abbas sponte cessit pro bono pacis, usus consilio saniori, & renuntians omni juri quod in eadem abbatiæ se credebat habere, ipsam in nostris manibus resignavit, cujus cessionem recepimus, præcipientes eidem ut se intrumittere de abbatiæ de cetero minimè attentaret. Volentes igitur ipsi monasterio, quod est Romanæ Ecclesiæ, paterna providere sollicitudine, ut tenemur, cum occasione questionis prædictæ sit, ut dicitur, in temporalibus & spiritualibus diminutum, discretionem vestram per apostolica scripta mandamus quatenus ad monasterium ipsum pariter accedentes, cessionem & renuntiationem prædicti quondam Abbatis publicè nuntietis, dantes conventui auctoritate nostra liberam facultatem ut personam idoneam per electionem canonicam cum consilio vestro sibi præficiant in Abbatem, vosque Deum habentes præ oculis tale ipsis detis in hoc consilium quod in examine districti judicis, ubi quisque de factis suis mercedem propriam est recepturus, bonam valeatis ex hoc reddere Domino rationem, & per vestræ sollicitudinis studium status ipsius monasterij, quod multipliciter est dilapsus, valeat auctore Domino reformari. Ei autem qui de consilio vestro electus fuerit in Abbatem, quia ipsius monasterij parcere volumus gravaminibus & expensis, tu, frater Archiepiscopo, sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo, vice nostra munus benedictionis impendas, & ab eo juramentum pro Ecclesiâ Romana recipias, quod tibi sub bulla nostra mittimus interclusum. Si verò idem conventus electio-

nem celebrare noluerit, vel malitiosè distulerit, seu eorum vota in electione non potuerint unanimiter concordare, vos nihilominus auctoritate nostra, sublato appellationis obstaculo, curetis ipsi monasterio de persona idonea providere, cui tu, frater Archiepiscopo, juxta quod prædicimus, benedictionis munus impendere non moreris, contradictores, si qui fuerent, vel rebelles appellatione remota per distractionem ecclesiasticam præmissa monitione compescens. Quia verò prædictus quondam Abbas in prosecutione causæ suæ multa, ut asserit, jam expendit, pro quibus amicorum suorum bona sunt pignori obligata, & ipse cum eis nihilominus est pro eisdem debitis obligatus, volentes ei, sicut convenit, providere, discretionem vestram per apostolica scripta præcipiendo mandamus ut ei de bonis monasterij antedicti moderatas expensas, quas in prosecutione hujusmodi fecisse dinoscitur, receptis ab eo privilegiis monasterij & sigillo Capituli, restitui sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo faciatis. Possessiones autem ipsius monasterij alienatas illicite auctoritate apostolica studeatis legitimè revocare, detentores ad restitutionem earum, sicut justum fuerit, ecclesiastica distractione cogentes. Quod si non omnes &c. tu frater Archiepiscopo cum eorum altero &c. Datum apud monasterium Sublacense v 11 1. Idus Augusti, anno quinto.

EPISCOPO, ARCHIDIACONO,
& Præposito Placentino.

Contumaciam Præpositi & Canonicorum sancti Antonini Placentini jamdiu sumus per indicia eorum rebellionis experti, & ad correctionem inobedientiæ suæ nostrum nuper animum vehementius concitarunt. Licet enim pro dilecto filio T. Clerico canonicando in eadem Ecclesia nostras preces & litteras multoties recepissent, ac mandatum nostrum non fuissent veriti surdis auribus pertransire, tandem tamen vobis, fili Archidiacone & Præposite, nostris dedimus literas in mandatis ut si prædicti præpositus & Canonici eundem in fratrem & Canonicum non reciperent, vos in eos non postponeretis excommunicationis sententiam promulgare. Sed cum ipsi perdurantes in contumacia sua, ipsum T. à vobis etiam communiti recipere non curassent, vos eos juxta tenorem mandati nostri excommunicationis vinculo alstrinxistis. Ceterum cum

Epist. 73.
De contumacia Clericorum S. Antonini Placentini.

prædictus Præpositus propter hoc ad sedem apostolicam accessisset, ab eo secundum formam Ecclesie juramento recepto, beneficium ei fecimus absolutionis impendi & injungi eidem sub debito juramenti ut si prædictus T. receptus esset in fratrem & Canonicum Ecclesie antedictæ, sicut idem Præpositus assererat, ipse receptioni ejus nec per se nec per alium verbo vel opere contradiceret, & si fortè receptus non esset, eum reciperet, & ipsum in sua receptione fovere curaret, & ut alij eum reciperent, pro posse suo daret operam. Verùm volentes Canonicis ipsius Ecclesie, qui propter hoc erant simili sententia innodati, misericorditer providere & eorum parere laboribus & expensis, vobis literis nostris, quas idem Præpositus ad vos debuit reportare, dedimus in præceptis ut illos de Canonicis antedictis qui ad nostrum velent redire mandatum, receptis ab eis secundum formam Ecclesie juramenti, ab excommunicationis vinculo absolvere curaretis, injungentes eisdem sub debito juramenti quatenus prædicto Præposito, * ut præmissum est de mandato nostro injunctum fuisse dinoscitur, attentius provisuri ne cujuslibet tergiversatione vel fraude seu quolibet ausu contra mandatum nostrum, quod prædicto T. fecimus, valeret aliquid attentari. Sed cum crederemus prædicto T. Clerico in suo negotio satis congruè providisse & ipsum præbendæ suæ pacifica possessione gaudere, post reditum prædicti Præpositi à præsentia nostra, sicut ejusdem Clerici nobis questio patefecit, illata sunt ei gravamina duriora, & pacem quam per ipsum habere credidit, non potuit obtinere, & ex literis nostris quas idem Præpositus reportavit fructum non fuit aliquem consecutus, quia idem Præpositus vobis eas non curavit, ut debuit, præsentare. Sed cum idem Præpositus eundem T. nomine & vice omnium fratrum suorum, ut dicebat, in pacis osculo recepisset, & ei stallum in choro, locum in Capitulo, dormitorio, & refectorio assignasset, à te postmodum, frater Episcopo, iidem Canonici requisiti si ratum haberent quod Præpositus fecerat de receptione Clerici antedicti, se id ratum habituros noluerunt aliquatenus præsentare eodem Clerico confiteri. Cumque idem Clericus in loco sibi assignato in dormitorio lectum & in refectorio, sicut moris est, suum fecisset scrinium deportari, ipsi Canonici vel per se vel per alios de scrinio res ejus extrahentes furtivè, ipsum

in refectorio igni appposito concremarunt, postmodum lectum ejus cum cultrellis nequiter inciderunt. Sed cum idem Clericus crederet sibi per Præpositum, qui tunc ab apostolica sede redierat, de damnis & injuriis irrogatis satisfactionem aliquam exhiberi, ipsi afflictio afflictionem addentes, pulvinar ejus de dormitorio abstulerunt, & in quendam consanguinem ejus Clericum, qui pro pane & vino more solito ad Camerarium accedebat, quidam de Canonicis cum servientibus suis manus iniicientes temerè violentas, & ipsum inhonestè tractantes, graviter vulnerarunt in facie, ac extra portam Ecclesie turpiter expulerunt, & servientibus ejusdem Ecclesie districtius inhibere curarunt ne ipsi præsumerent aliquod servitium exhibere, & sic eundem Clericum minis assiduis & contumeliis affligentes, non sine contemptu nostro, ipsum fatigare non desinunt plurimis laboribus & expensis. Prædictus quoque Præpositus, prout effectus operis manifestat, oblitus præstiti juramenti, & mandati nostri transgressor, licet ipsum Clericum sub quadam dolo sitate receperit, contra eum secretò non dubitat malignari, & Canonicos suos fovens in malitia præconcepta, ipsis excommunicatis participat in refectorio, & extra etiam cum eis non metuit conversari, & duobus ex illis qui excommunicatione tenentur, postquam à nobis rediit, administrationem temporalium Ecclesie memoratæ contulit, & cum aliis divina non metuit officia celebrare, eidem T. præbendam cum integritate juxta mandatum nostrum denegans exhibere. Cum igitur contemptum hujusmodi non debeamus sub dissimulatione transire, immo manum extendere severitatis apostolicæ ad correctionem ipsorum, ut aliis auferatur audacia similia perpetrandi, discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus & in virtute obedientiæ districtè præcipimus quatenus si prædictus Præpositus præmissas literas, quas vobis de ipsius absolutione & receptione Clerici antedicti direximus, occultaverit, vos ipsum tamdiu candelis accensis & campanis pulsatis publicè denuntietis excommunicationis sententiæ subesse donec ad nos cum eisdem literis revertatur, à nobis super tanto excessu penam debitam recepturus. Si verò vobis in suo reditu ipsas literas præsentarit & contra tenorem earum ipsum venisse constiterit, vos eum tamquam perjurum ab administratione ejusdem Ecclesie penitus amovetis.

O Ooo iij

ventes, ipsum ab officio & beneficio sublato appellationis obstaculo deponatis. Alios autem Canonicos Ecclesie predictae tamdiu nuntietis accensis candelis & pulsatis campanis per civitatem & diocesim Placentinam excommunicationis sententiae subjacere, quam omnibus diebus dominicis & festivis praecipimus solemniter innovari, & sic excommunicatos precipiatis ab omnibus arctius evitari donec singuli praestiterint corporaliter juramentum quod Clericum ipsum in Canonicum & fratrem admittant, fraternaque benignitate pertractent, stallum in choro sibi, locum in Capitulo & refectorio assignantes, & ei praebendam suam non subtrahant, de contemptu cum literis vestris procuratores ad nostram praesentiam curaverint destinare. Quae vero de praebendae fructibus, postquam de ea fuit auctoritate apostolica investitus, saepedicto Clerico sunt subtracta, & moderatas expensas quas eum propter hoc veniendo ad sedem apostolicam, morando & redeundo, fecisse constiterit, ipsi faciatis sine diminutione restitui, & de illatis damnis & injuriis irrogatis satisfieri competenter, contradictores monitione praemissa per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compecentes. Illos autem quos vobis constiterit in praedictum Clericum servientem ipsius manus temerarias injecisse, tamdiu appellatione remota excommunicatos publice nuntietis & faciatis ab omnibus arctius evitari donec passo injuriam satisfecerint & cum vestrarum testimonio literarum ad sedem accesserint apostolicam absolvendi. Quod si nec sic ab inobedientiae vitio, quod secundum prophetam idolatriae comparatur, poterunt coerceri, ne tantum malum praesumptoribus transeat in exemplum, & per hoc sedis apostolicae auctoritas contemnatur, vos post mensem Clericorum tam civitatis quam dioecesis Placentinae generale consilium convoctis, in quo praeter praemissa, quae volumus & jubemus solemniter publicari, denuntietis auctoritate nostra statutum quod nos Ecclesiae S. Antonini Canonicos universos rebelles & contumaces decernimus ad nullam ecclesiasticam dignitatem nullumque posse de cetero ecclesiasticum beneficium promoveri, sed omnem vocationem, nominationem, seu electionem, sive institutionem faciendam de ipsis censemus irritam & inanem, ut quia praedictum T. Clericum ad unum beneficium ecclesiasticum propter mandatum nostrum reci-

pere contempserunt, ipsi de cetero justo iudicio secundum mandatum nostrum ad nullum ecclesiasticum beneficium admittantur. Quod si non omnes &c. duo vestrum &c. Qui tamen in hujus executione mandati negligens apparuerit aut remissus, indignationem nostram se noverit incursum. Qui vero diligens fuerit & obediens, nostram se noverit gratiam uberius promereri. Datum apud monasterium Sublacense V. Idus Augusti.

In eundem serè modum Consulibus & universo populo Placentin. usque admittantur. Ideoque universitatem vestram rogamus, monemus, & per apostolica scripta mandamus quatenus saepedictos Canonicos sancti Antonini sicut excommunicatos usque ad satisfactionem condignam arctius evitantes, eundem T. Clericum ob reverentiam beati Petri & nostram taliter manutenere ac in sua justitia confovere curetis quod nos habere gratum possimus & devotionem vestram merito commendare. Datum ut supra.

*A M A L P H I T A N E N S I
Archiepiscopo.*

Sicut ex literis tuis nobis praesentatis accepimus, cum juxta mandatum nostrum proventus regios velles colligere in ductu Amalphiae & ad opus regium conservare, & quaesisses primo rationem villicationis eorum qui jam duobus annis bajulationem ducatus in terra & in mari habuisse noscuntur, cujus proventus sexcentarum unciarum auri numerum, ut proponitur, jam excedit, Sergius Scrofa, qui de bajulatione maris & justitiarum, quam haecenus habuit, trecentas uncias solvere regiae duanae tenetur, non solum tibi rationem reddere non curavit, immo ausu temerario publice non metuit acclamare nos in regno ordinare aliquid non debere, propter quod ipse non tenebatur nostris jussionibus obedire nec ad mandatum nostrum de bajulatione alicui respondere. Nolentes itaque quod profectus & regni commodum alicujus interveniente malitia retardetur, fraternitati tuae praesentium auctoritate mandamus firmiterque praecipimus quatenus praedictum Sergium & alios ducatus Amalphiae, ut tibi de proventus regis omni postposita dilatione respondeant, temporaliter & spiritualiter appellatione remota compellas. Nos enim damus eis nostris literis distinctius in praecipis ut tibi de proventus regis & bajulationibus & aliis quae ad administra-

*Epist. 74.
De rebus regni
Siciliae.*

tionem ducatus pertinent vice nostra respondeant & tuæ penitus ordinationi intendant. Præterea quia, sicut ex literis tuis & dilectorum filiorum Amalphitanorum atque Scalensium nostro est apostolati referatum, quidam proventus regios pignori detinent obligatos, alij per privilegium sibi dicunt fore concessos, volumus & mandamus ut cum nos consuetudinum regni plenam notitiam minimè habeamus, & nullos velimus in sua ratione gravare, & cum dilectis filiis Magistris Camerariis Apuliæ & Terræ Laboris vel cum eorū aliquo inquiras diligentius veritatem, & quod statuendum videritis, auctoritate nostra sublato cujuslibet contradictionis & appellationis obstaculo secundum approbatam regni consuetudinem statuatis, ita quòd, prout non convenit, alicujus justitiæ non lædatur. Ad hæc, quoniam, sicut audivimus, quidam ducatus Amalphitiæ à perfido Marcualeo Regis & Ecclesiæ inimico, maledicto & excommunicato à nobis, sub nomine regio literas receperunt, & quantum in eis est, aliorum fidelitatem nituntur suggestione pessima maculare, nec metuunt se fateri sequaces ipsius, præsentium tibi auctoritate mandamus firmiterque præcipimus quatenus illos quos hujusmodi macula resperfos inveneris, usque ad dignam satisfactionem & vinculo excommunicationis adstringas, & temporaliter etiam præsumptionem eorum debita severitate castiges.

*R A I N. C A N O N I C O
Fereniati.*

Querelam venerabilis fratris nostri B. Fereniatis Episcopi recepimus continentem quòd tu, eo non consentiente, immo contra prohibitionem ipsius, post appellationem ad nos interpositam, Ecclesiam sancti Silvestri, quæ in tua dicitur possessione fundata, sibi que diocesana est lege subjecta, cui lapidem dederat benedictum, B. & I. monachis Casamarij præsumpsisti ad opus monasterij assignare. Nos autem monachos ipsos ad nostram præsentiam accedentes super iis corripimus sicut decuit, & quod per eos factum fuerat decrevimus irritum & inane. Ne autem alij exemplo tui ejusmodi præsumant de cetero attentare, per apostolica tibi scripta mandamus quatenus infra quinque dies post receptionem præsentium nostro te conspectui repræsentes, nobis super tanto contemptu, si poteris, respondens.

*P R I O R I E T F R A T R I B V S
juxta specum beati Benedicti regularem
vitam servantibus.*

Accedentes causa devotionis ad locum quem beatus Benedictus suæ conversionibus primordio consecravit, & invenientes vos ibi secundum institutionem ipsius laudabiliter Domino famulari, ne pro temporalis sustentationis defectu spiritualis observantiæ disciplina torperet, apostolicum vobis subsidium duximus impendendum, sperantes quòd idem beatissimus Benedictus nostræ devotionis affectum suis meritis & precibus apud piissimum patrem & justissimum judicem commendabit. Vestris itaque cupientes necessitatibus providere, sex libras usualis monete vobis & successoribus vestris de camera beati Petri singulis annis percipiendas concedimus donec in aliquo certo loco vobis fuerint utiliter assignatæ, statuentes ut ea quæ ad sustentationem vestram consuevistis percipere de monasterio Sublacensi, vobis & successoribus vestris nullatenus subtrahantur. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ concessionis & constitutionis infringere &c. Datum apud monasterium Sublacense Kalendis Septembris.

O R C H A D E N S I E P I S C O P O.

EX literis tuæ fraternitatis accepimus quòd Lombard laicus lator præsentium cum Comite suo Catensiam in expeditione perrexit: ubi castello ab exercitu Comitum expugnato, & interfectis fere omnibus qui erant in ipso, captus est Episcopus Catensiam, cujus ut linguam abscideret à quibusdam, ut dicit, de exercitu Comitum est coactus. Quia verò gravis est & grandis excessus, nos ei secundum formam Ecclesiæ absoluto talem & ad satisfactionem suam & ad terrorem aliorum injunximus penitentiam, ut cum festinatione revertens in patriam, discalceatus & nudus præter brachias & laneum vestimentum curtum & sine manicis, lingua subtili funiculo religata & paulisper extracta, ut promineat extra labia, summitatibus ejusdem funiculi nexis in collo, cum virgis in manu, quindecim diebus continuis per terram suam, unde ipse est oriundus, & terram illam unde erat Episcopus mutilatus, & circumpositam regionem, videntibus universis, manifestè procedat, veniensque ad ingressum Ecclesiæ, sed nequaquam ingrediens, prostratum in terram

*Epist. 76.
Eis concedit
annuatim sex
libras usualis
monete.*

*Vide Bullarium
Casin. 10.
2. c. 22 p. 7*

*Epist. 77.
De Episcopo
Catensiam, cui
lingua abscisa
fuerat.
Oder. Raynald.
ad an. 1102.
§. 10.*

*Epist. 75.
Ecclesiæ tradi
non possunt
monasteriis sine
licentia
proprij Episcopi.*

disciplinari se faciat cum virgis quas in manu gestabit, sicque in silentio & jejunio usque post vesperam diem ducat, & tunc ad sustentationem naturæ pane tantum reficiatur & aqua, illis verò quindecim diebus peractis, præparet se ut infra mensem incipiat Hierosolymitanam provinciam proficisci, ubi per triennium defudet in obsequio crucifixi, arma de cetero contra Christianos minimè assumpturus, & per duos annos omnibus sextis feriis in pane & aqua jejuret, nisi fortè per indulgentiam alicujus discreti Pontificis, vel propter debilitatem corporis, vel propter fervorem ætatis, hæc abstinentia temperetur. Tu ergo redeuntem hoc modo recipias, & injunctam sibi pœnitentiam eum facias observare. Datum apud monasterium Sublacense.

ARCHIEPISCOPIS,
*Episcopis, Abbatibus, Prioribus, ad quos
istæ litteræ pervenerint.*

Epist. 78.
De pœnitentia
injuncta ei qui
propter mortem
suam, deinde
uxorem occi-
dit propter fa-
mem.
Odor. Raynald.
ad an. 1202.
§. 11.

AD apostolicæ sedis clementiam lator præsentium Robertus accedens, peccatum suum grande quidem & grave lacrymabiliter est confessus, quòd cum captus à Sarracenis cum uxore detineretur & filia, mandatum exiit à Principe, quem ipsi nominant Admiratum, ut quia famis inualescebat inedia, quicumque captivus prolem haberet, illam occideret; cujus occasione mandati miser ipse, cum famis angustia perurgeret, occidit filiam & comedit. Cumque iterum aliud exisset edictum, propriam interfecit uxorem; sed de carnibus ejus gustare non potuit, cum ad vescendum coctæ sibi fuissent oblatae. Nos igitur tanti criminis horrore turbati, talem ei pœnitentiam duximus injungendam ut nunquam de cetero carnibus pro quacunque necessitate vesceretur, sed singulis sextis feriis in pane & aqua jejuret, similiter in secunda & quarta feria quadragesimæ quæ antecedit natalem, & ejus quæ pascha præcedit, ceteris autem diebus utriusque quadragesimæ devotè jejunans, uno tantum sit pulmento contentus, quod & in sanctorum vigiliis diligenter observet. Discalceatus incedat cum tunica lanæ, brevissimo scapulari, pœnitentialem baculum ad mensuram unius cubiti gestans in manu, nihil ampliùs à quocunque accipiens nisi quantum ad esum sibi sufficiat uno die, nec unquam per duas noctes in eodem loco moretur, nisi fortè articulus necessitatis ingruerit, & propter infirmitatem vel hostilitatem aut etiam intemperiem tran-

fire non possit, sicque sanctorum limina visitet per triennium, & cum venerit ad Ecclesiam, prostratus, non intret nisi priùs cum virga vel corrigia susceperit disciplinam, sine spe conjugij perpetuò perseveret, & publicis luctis nunquam interfir, orationem dominicam centum vicibus dicat in die, & toties ac quoties genu flectat, peracto verò triennio cum literis istis ad sedem apostolicam revertatur misericordiam petiturus, & quod ab ea sibi fuerit injunctum satagat observare. Vos ergo, fratres & filij, misero misericordiam impendentes, in necessitatibus aperiatis ei viscera caritatis. Datum ut supra III. Nonas Septembris.

ABBATI ET CAPITULO
sancti Iohannis Senonensis.

EX susceptæ nobis imminet officio servitutis Ecclesiarum utilitatibus studio. sius imminere sicque præcavere ipsarum gravaminibus & jacturis ut sub regimine nostro debita gaudeant libertate, ac ab aliquibus contra justitiam non graventur. Eapropter, dilecti in Domino filij, vestris justis postulationibus inclinati, devotioni vestræ auctoritate præsentium indulgemus ut nullus in vos vel Ecclesias vestras, nisi pro manifesta & rationabili causa, interdicti vel excommunicationis audeat sententiam promulgare. Nulli ergo &c. hanc paginam nostræ concessionis &c. Datum apud monasterium Sublacense Non. Septembris, pontificatus nostri anno quinto.

Epist. 79.
Indulget ne
quis sententiam
interdicti vel
excommunicationis
ferre possit in illud
monasterium.

ABBATI ET CONVENTUI
Sublacensi.

CVM ad monasterium Sublacense personaliter venissemus. Et infra. Firmiter inhibuimus ne quis de cetero monachorum lineis camisis uteretur. Ad defectum autem hospitalitatis suppleendum mouturam unius molendini concessit, ampliora pro tempore concessurus, ita tamen quòd ad necessitatem pauperum sublevandam eleemosyna de cellario conferratur. Nos autem præfatas Ecclesias, quæ Clericis secularibus in beneficium fuerant assignatæ, ad usum revocavimus infirmorum, concessionem hospitalis quæ facta fuerat Episcopo Anagnino irritam decernentes, & statuentes ne cuiquam ulterius in beneficium concedatur, sed infirmarius disponat de illis Ecclesiis prout ad necessitates infirmorum magis noverit expedire. Prohibemus ergo districtè in virtute obedientiæ, sub obtestatione divini judicij, ne quis

Epist. 82.
De quibusdam
vitiis emen-
dandis quæ rite
monachos
irrepleant.
*Cap. Cùm ad
monaster. De
statu monachor.*

quis de cetero monachorum proprium aliquo modo possideat, sed si quis aliquid habet proprij, totum incontinenti resignet. Si verò post hæc proprietatem aliquam fuerit deprehensus habere, regulari admonitione præmissa, de monasterio expellatur; nec recipiatur ulterius, nisi pœniteat secundùm monasticam disciplinam. Quòd si proprietates apud quemquam inventa fuerint in morte, ipse cum ea in signum perditionis extra monasterium in sterquilinio subterretur, secundùm quod beatus Gregorius narrat in dialogo se fecisse. Abbas tamen & Prior frequenter inquirent & diligenter explorent ne quis fratrum proprietatem possit habere. Unde si quicumque alicui fuerit specialiter destinatum, non præsumat illud accipere, sed Abbati vel Priori vel Cellarario assignetur. In oratorio verò, refectorio, & dormitorio continuum semper silentium observetur, in claustris quoque certis horis & locis secundùm antiquam consuetudinem monasterij laudabiliter observatam, sed amodo laudabilius observandam. In refectorio verò nullus omnino carne vescatur; nec in quibusdam solemnitatibus, sicut aliquando fieri consuevit, conventus exeat cum Abbate, paucis ibi relictis, ut extra refectorium edant carnes, cum in illis diebus præcipuè regularis disciplina sit studiosius observanda; sed nec extra refectorium, nisi in infirmitorio, esum carniùm credant sibi licere, quamquam ex indulgentia possit Abbas interdum aliquos fratrum, nunc hos, nunc illos, prout necessitas postulaverit, advocare, ipsosque secum in camera sua melius & plenius exhibere. Porro debiles & infirmi, qui * minutione indigent vel aliqua medicina, non seorsum in cameris, sed omnes in infirmitorio, quæ necessaria fuerint sibi tam in carnibus quàm in aliis recipiant competentem. Quòd si quisquam eorum debilitatis fuerit aut delicatus ut non possit communibus cibis esse contentus, sic ei provideatur sine scandalo aliorum ut si Abbas vel Prior voluerit in refectorio misericordiam facere, specialem cibum aliquem competentem non ante illum sed ante se faciat apportari, de quo ipse faciat illi pitanciam pro sustentatione naturæ. Tales autem ad agenda officia monasterij deputentur qui fideles sint & discreti, nec alicui committatur aliqua obediencia perpetuò possidenda, tamquam in sua sibi vitæ locetur, sed cum oportuerit amoveri, sine contradictione qualibet revocetur.

Tom. I.

Prior autem præ ceteris post Abbatem potens sit in opere & sermone, ut exemplo vitæ verbòque doctrinæ fratres suos & instituere possit in bono & à malo revocare, zelum religionis habens secundùm scientiam, ut delinquentes corripiat & castiget, obediens verò foveat & confortet. Abbas verò, cui omnes in omnibus reverenter obediant, quanto frequentius poterit sit cum fratribus in conventu, vigilem curam & diligentem sollicitudinem gerens de omnibus, ut de officio sibi commissio dignam Deo possit reddere rationem. Quòd si prævaricator ordinis fuerit aut contemptor seu negligens aut remissus, pro certo se noverit non solum ab officio deponendum, sed etiam alio modo secundùm regulam castigandum, cum offensa non solum propria verùm etiam aliena de suis manibus requiratur. Nec æstimet Abbas quòd super habenda proprietate possit cum aliquo monacho dispensare: quia abdicatio proprietatis, sicut & custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali ut contra eam nec summus pontifex possit licentiam indulgere.

GVALTERIO COMITI, RECTORI
Apulie & Campanie.

Hoc est consilium & beneplacitum nostrum, quod tibi sub obtentu gratiæ nostræ mandamus, ut quia tibi locus offertur & tempus, & tam urgens necessitas quàm evidens utilitas hoc requirit, omni excusatione cessante festines in Siciliam proficisci contra perfidum Marcualdum, qui proculdubio te non expectabit in campo, sed in aliquo recludetur castello, sicque de facili totam terram tibi faventem inveniens, & tam in expensis quàm aliis tibi & tuis sufficienter poteris providere, tantumque bonum inde proveniet quantum nec possumus nec volumus literis explicare. Quòd si fortè non ires, tantum inde malum accideret quantum omnipotens Deus accidere non permittat. Dum ergo te fama præcedit, & succedit fortuna, res non solum difficiles sed penè impossibiles aggredi non formides. *Et infra:* In tua præterea ponimus voluntate utrum velis dilectum filium nobilem virum Iacobum consobrinum & Marescalcum nostrum tecum venire, an ad custodiam terræ in Apulia remanere. Apud Comites etiam & Barones aliosque fideles, & præcipuè nobiles viros Rogerium Theatinum & Iacobum Tricaricensem Comites, quibuscunque modis poterimus, studebimus pro-

P P P P

Epist. 84.
De negotiis regni Siciliae.

Vide supra lib. 2. epist. 154.

Gregor. lib. 4. dial. c. 4.

*Vide capitula 73. an. 789. c. 3. & capitulare Aquilg. an. 817. c. 11.

ina
ad
tus
pli.
ve.
fir,
di,
at,
ad
or.
rit
go,
en-
ce-
nas

O

ser.
tio.
um
ine
ad
tur,
tris
ioni
nus
nifi
rer.
en-
anc
um
ep.
to.

VI

ense
fir-
na.
efe-
lum
am-
ta.
a su-
nfe-
quæ
rant
mo-
sa. ca
cer-
erius
arius
effi-
dire.
obe-
j, ne
quis

curare ut Diuuldum impediunt & impugnent ne terram tuam possit offendere vel intrare, tūque per treguas & alias conventiones placabiles componere studeas cum adjacentibus, & vicinis; nec timeas pro terra quam personaliter deseres, quia si oporteret te damnum incurere ex hac parte, tanto majus erit commodum quod consequeris ex illa ut damnum æquanimitè sit commodo postponendum &c. Datum Velletri xviii. Kal. Octobris.

A R C H I E P I S C O P O
Montis regalis & Parisio Episcopo in Archiepiscopum Panormitanum electo, Regis Siciliae familiaribus.

Epist. 89.
De morte
Marcualdi.

Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui post nubilum fecit serenum, & post lacrymationem & fletum gaudium & exultationem induxit, qui non dereliquit virgam peccatoris super sortem iustorum, sed causam vestram discrevit à gente non sancta, & eripuit vos ab homine iniquo pariter & doloso, qui non posuit Deum adiutorem sibi, sed in sua prævaluit vanitate, ut omnipotens Deus vos aliosque fideles tamquam aurum in fornace probaret: quatenus probatio vestri multò pretiosior esset auro, quod per ignem probatur, similis grano synapis, quod quantum plus tunditur, tantò fortius inardescit. Vnde flagellato tandem miserabiliter pestilentia viro, qui iusto iudicio dies suos finivit in malum, nunc fidei vestrae sinceritas invenitur in laudem & gloriam & honorem. Licet enim ad tempus propter nubis objectionem solis radius non illuxerit, ex quo tamen nubes evanuit, splendor ipsius gratius elucescet; & vos, qui non curvastis genua vestra coram Baal, postquam nefandæ memoriæ Marcualdus interiit, quæ vestrae circa nos voluntatis impediēbat effectum, ea tam vigili studio quàm studiosa vigilantia studebitis operari quæ ad apostolicæ sedis honorem & regis personæ salutem totiusque regni commodum magnificè redundabunt &c. Datum Velletri viii. Kal. Octobris.

C A P I T V L O A U X I T A N O .

Epist. 96.
Quod epileptici non possunt esse Episcopi.
Vide infra lib. 13. epist. 88. & lib. 14. epist. 32.
Vide etiam Gratian. 7. q. 2.

Vacante Ecclesia Auxitana, Canonici Episcopum Lectorensem, qui morbo committali laborare ferebatur, sibi postularunt Archiepiscopum dari. Qua occasione hæc ad eos inter alia scripsit Innocentius. Nos igitur sanctorum patrum nolentes institutionibus obviare, qui morbo epileptico labo-

rantes à Missarum solemnibus arcendos esse decernunt, & præsertim bonæ memoriæ Gelasii Papæ prædecessoris nostri, qui edidit in simili casu canonicum institutum, quod est ultimum septimæ causæ capitulum in corpore decretorum, jamdictis Xantonensi Episcopo & Notario & dilecto filio Abbati de Corona nostris damus litteris in mandatis ut veritate diligentius inquisita, quæ secundum institutionem ejusdem Gelasii Papæ viderint facienda, Deum habentes præ oculis, faciant auctoritate nostra suffulti appellatione remota. Si verò propter præmissam occasionem postulatio jamdicti Lectorenensis Episcopi juxta institutionem canonicam non fuerit admittenda, ea penitus non obstante vobis eligendi Pontificem auctoritate nostra tribuant facultatem.

P E N N E N S I E P I S C O P O .

Tacti sumus dolore cordis intrinsecus & gravi mœrore turbati quòd tu, sicut accepimus, in injuriam ordinis tui & infamiam ordinationis nostræ agis in pluribus ut apostata, qui, teste scriptura, vir inutilis appellatur. Si enim diligenter attenderes quòd te de monacho non simplici sed Abbate duximus in Episcopum assumendum, reprobatis successivè duobus quos dilecti filij Pennense capitulum nobis præsentarunt electis, eam deberes servare tam in vita quàm moribus honestatem quæ ad salutem tibi proficeret & subditis ad exemplum. Verùm, de quo miramur non modicum & movemur, propriæ conditionis oblitus, quòd post acceptum episcopatum quædam illicita liceas & expedias quæ fratrum Cisterciensium observantia reputat inhonesta, picturata sella & chirothecis uteris sericatis, amplo te galero coronas, & carnibus publicè usque ad saturitatem te repleas, ei forsitan per insignia hujusmodi comparandus de quo data ei tunica pellicia scriptum esse legitur: *Ecce Adam factus est sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum.* Præterea cum quidam prædecessorum tuorum pro libertate Pennensis Ecclesiæ non dubitarint etiam exilium sustinere, Pennensis civitatis dominium secundum justitiam potenter & viriliter defendentes, tu, sicut dicitur, de civitate ipsa nobili viro B. Laureti & Cuperfani Comiti fidelitatem & hominum præstitisti; & quasi non sufficiat iniquitas tua tibi, ea nobis niteris imputare ad excusandas excusationes in peccatis, allegans quòd super hoc mandatum apostolicum recepisses, tam in his quàm in aliis tantum ex-

Epist. ...
Eum reprehendit de excessibus.

Vide supra lib. 2. epist. 185. & collect. Rainieri. 4.

cedens ut jam contra te verbum Domini assumere compellamur: *Pœnitent me fecisse hominem.* Quod à sanctis patribus sic exponitur: Faciam quod solent facere pœnitentes, destruendo quod feci. Et nos forsitan quod construximus destruere compellemur. Meminimus quidem, & tu debueras meminisse qualiter in recessu tuo coram fratribus nostris districtè tibi duximus injungendum ut Cisterciensis ordinis observantias custodires, cum pontificalis susceptio dignitatis non abolveret te à voto; ex qua, licet cum honore sit, sic onus sibi magis auxerit ut religioni nihil penitus deperiret, per quod ejus habenas taliter relaxares. Ideoque fraternitati tuae per apostolica scripta mandamus atque præcipimus quatenus usque ad quindecim dies post susceptionem præsentium cum conscientia dilectorum filiorum Archidiaconi & capituli Pennensis tam formam juramenti quod prædicto Comiti præstitisti quàm litteras quas super hoc nos asseris direxisse per nuntios tuos ad præsentiam nostram omni excusatione cessante transmittas, ut super hoc prout expedire videbitur procedamus. In ceteris autem ita corrigas vitam tuam & te sic observantia regulari conformes ut non rediisse ad seculum sed in seculo potiùs ipsum & pompas ejus contemnere videaris. Alioquin, cum admonitio præcesserit, de cetero vindicta sequetur. Datum Laterani 1 v. Kalend. Novembris.

DILECTIS FILIIS ABBATI sanctæ Columbae Senonensis & Magistro Scholarum Aurelianensis.

Cum inter venerabilem fratrem nostrum Parisiensem Episcopum & dilectos filios Abbatem sanctæ Genovefæ ac eorum Capitula & Ecclesias super jure parochiali in parochia de Monte super capella sanctæ Genovefæ sita in civitate Parisiensi & super procurationibus quas dictus Episcopus in parochialibus Ecclesiis Parisiensi diocesis ad prædictam Ecclesiam sanctæ Genovefæ de Monte pertinentibus requirebat, dudum fuisset controversia ventilata, tandem post labores varios & fatigationes multimodas quas propter hoc sustinuerunt utrinque, de utriusque partis assensu, mediantibus bonis viris, salva sedis apostolicæ reverentia, eo fuit inter eos tenore compositum quem suis nobis litteris plenius expresserunt, pari desiderio & voluntate unanimi supplicantes ut eidem compositioni ipsi & eorum Ecclesiis ne-

Tom. I.

cessariæ manum confirmationis apponere dignaremur. Nos ergo ipsorum precibus inclinati compositionem ipsam, sicut sine pravitate providè facta est & ab utraque parte sponte recepta & in scriptis authenticis continetur, dummodo non vergat in præjudicium apostolicæ sedis, ad quam Ecclesia sanctæ Genovefæ nullo mediante dinoscitur pertinere, mandavimus atque præcepimus inviolabiliter observari. Quocirca discretioni vestræ per apostolica scripta mandamus quatenus cognita plenè veritate, si compositionem ipsam secundum præscriptum modum factam inveneritis & receptam, eam auctoritate nostra confirmare curetis, id nobis postmodum per vestras litteras intimantes, ut & nos ipsam, per vestram relationem instructi, auctoritate apostolica confirmemus. Datum Laterani V. Idus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

VENERABILI FRATRI Archiepiscopo Bisuntinensi & dilectis filiis Archidiacono Salinensi & aliis Ecclesiarum rectoribus per Bisuntinensem diocesem constitutis.

Non sine grandi cogimur admiratione referre quæ nuper dilectis filiis fratribus de Roseriis Cisterciensis ordinis in vestra diocesi accepimus contigisse. Sunt enim nonnulli de parochianis vestris, quemadmodum nostris est auribus intantum, qui ad ea quæ Dei sunt respectum debitum non habentes, eos ad secularia pertrahere judicia non formidant, & examen aquæ frigidæ ignisque candentis ventumque duellum subire compellunt, nullatenus attendentes sacros canones non censere confessionem à quolibet per hujusmodi extorquendam, & quod sanctorum patrum non est documento sancitum non esse superstitiosis adventionibus præsumendum. Nos ergo quæ præmissa sunt circa prædictos viros religiosos attentari de cetero districtius inhibentes, universitati vestræ per apostolica scripta mandamus & districtè præcipimus quatenus parochianos vestros monere studiosius & inducere procuretis ut ab hujusmodi conatibus illicitis penitus abstinentes similia de cetero non præsumant, quæ in contemptum Dei & ecclesiasticæ libertatis dispendium attentari noscuntur; alioquin eos ad id per excommunicationis sententiam appellatione remota cogatis, quam usque ad satisfactionem condignam præcipimus inviolabiliter observari. Datum Laterani.

P P P P ij

Vide cap. Olim inter. De vestitu. spoliat. & appendicem totius libri.

Epist. 107. Ne monachi Cisterc. ad secularia judicia pertrahantur.

Epist. 100. Confirmatur concordia inter Episcopum Parisiensem & Abbatem S. Genovefæ.

esse
oraz
edi-
um,
situ-
licis
di-
mus
ritus
nem
ada
redo-
nota.
nem
scopi
fue-
ante
e no-
O.
secus
di tu,
ui & bu-
plu-
e, vir
r at-
mpli-
assu.
nobis
nobis
rvar
n que
is ad
r non
ditio-
pico-
medias
pantia
chiro-
o co-
satu-
signa
ata ei
e. Ecce
us bo-
p præ-
nentis
im fu-
im se-
er de-
vitate
eriani
præsti-
is tua
culan-
quod
rece-
m ex-

ni Idibus Novembris, pontificatus nostri anno quinto.

*EPISTOLA CALOIOHANNIS
Imperatoris Bulgarorum ad Papam.*

*Epist. 117.
Respondet
epist. 266. lib.
2.
Vide gesta In-
nocentij III.
cap. 66.*

Venerabili & sanctissimo patri summo Pontifici ego Calojohannes Imperator Bulgarorum & Blacorum gaudium & salutem mando tibi. Notum facimus sanctitati vestre quod nos recepimus vestras sacrosanctas litteras, quas nobis portavit religiosus Archypresbyter Brundusinus, & nos reputavimus eas caras super omne aurum & quemlibet lapidem pretiosum. Vnde multas egimus gratias omnipotenti Deo, qui visitavit nos servos suos indignos secundum suam ineffabilem bonitatem, & respexit humilitatem nostram, & reduxit nos ad memoriam sanguinis & patrie nostrae, a qua descendimus. Et nunc, sancte Pater, tanquam bonus pastor & caput omnium fidelium Christianorum, filios sanctae catholicae & apostolicae sedis congregare volens in unum, requisisti nos remotos secundum corpus. Et quamvis fratres mei bonae memoriae jamdudum voluerint mittere sanctitati vestrae, non tamen ad vos pervenire propter multos nostros contrarios potuerunt, & nos similiter probantes semel, secundo, & tertio ad vos dirigere, deducere non potuimus quod optabamus in fructum. Et nunc videntes quod sanctitas vestra dignata est mittere imperio nostro, tamquam proprii & dilectissimi filij, sicut amantissimo & desiderantissimo patri mittimus misericordiae vestrae religiosum electum Brandizuberensem fidelem Presbyterum Blasium una cum fidei nuntio vestro Archipresbytero Brundusino, referentes vobis ex parte nostra gratiarum actiones & amicitiam & servitium sicut patri spirituali & summo Pontifici. Sanctissime pater, significastis nobis per sacras litteras vestras quod nos significaverimus vobis quid ab Ecclesia Romana petamus. Hoc autem petit imperium nostrum ab apostolica sede, ut nos simus in Ecclesia Romana sicut matris filialitate firmati. In primis petimus ab Ecclesia Romana matre nostra coronam & honorem tamquam dilectus filius, secundum quod Imperatores nostri veteres habuerunt. Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel, & alij qui eos in imperio praecesserunt, sicut in libris nostris invenimus esse scriptum. Nunc autem, si placitum est sanctitati vestrae nobis istud implere, quidquid im-

perio nostro duxeris injungendum, illud ad honorem Dei & Ecclesiae Romanae complebitur. Nec miremini quod nuntius vester citò non rediit, quia nos suspicati fuimus aliquid contra eum, quia multi venerunt in imperium nostrum nos decipere cogitantes, sed nos ab omnibus bene novimus praecavere. Sed nos pro eo testimonium recepimus Praetaxati, & ei acquievimus. Verum si placet vobis, sanctissime pater, mittite nobis magnos nuntios de quibus nobis per vestras litteras intimastis, & istum destinate cum eis, & tunc certisbabitur de prima missione pariter & secunda. Det vobis Dominus multos annos.

*CALOIOHANNI DOMINO
Blacorum & Bulgarorum.*

Apostolica sedes, cui licet immeriti praesidemus, evangelici verbi memor quo beato Petro Apostolorum principi & cuilibet successori ejus intelligit esse dictum, *Si diligis me, pascere oves meas*, ut purae dilectionis affectum habere circa Dominum se ostendat, oves ejus pascere satagit & in unius Ecclesiae gremio mittere etiam congregare, ut sit unum ovile & unus pastor. Cum enim mater sit omnium generalis, ut circa filios matris exhibeat lenitatem, convocare ipsos & congregare conatur in unum, sicut gallina congregat pullos suos, & eos tum per Legatum per litteras suas visitat, ut & pastor suas oves agnoscat & cognoscant oves ovile pariter & pastorem. Hoc igitur attendentes, jampridem nobilitatem tuam per nuntium & litteras nostras duximus visitandam, ut intellecto devotionis affectu quem habes ad Romanam Ecclesiam matrem tuam, majores ad te nuntios postmodum mitteremus, qui tam te, qui ex nobili Romanorum prosapia diceris descendisse, quam degentem sub te populum verbo pascere & exemplo, & de benivolentia & gratia sedis apostolicae redderent certiore. Et licet de nuntio nostro primum tua nobilitas dubitaverit, sciens quod angelus Sathanae interdum in lucis angelum se transfiguratur, intellecta tamen postmodum per nobilis viri Praetaxati testimonium veritate, benignè ac honorificè ipsum recipere procurasti, sicut transmissae ad nos tuae litterae continebant. Rescripsisti autem nobis per eum & humiliter intimasti quod litteras nostras reputaveras pretiosas super omne aurum & quemlibet lapidem pretiosum, & Deo

*Epist. 116.
Respondet
epistola super-
riori.*

gratiarum exsolueras actiones quod te dignatus fuerat visitare. Addidisti etiam quod licet inclita recordationis fratrum tuorum secutus exemplum, semel & secundo & tertio ad nos nuntios dirigere tentavisses, non potueras tamen quod desideraveras adimplere, sed nunc per nostras litteras confortatus B. Presbyterum Branduberensem electum cum nostro nuntio destinabas, quamvis idem electus ad nos propter viarum discrimina non potuerit pervenire. Petitisti verò humiliter ut coronam tibi Ecclesia Romana concederet, sicut illustri memorie Petro, Samueli, & aliis progenitoribus tuis in libris tuis legitur concessisse. Nos igitur ut super hoc majorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi fecimus diligenter, ex quibus evidentèr comperimus quod in terra tibi subiecta multi Reges fuerint coronati. Præterea continebatur in eis quod tempore bonæ memorie Nicolai Papæ prædecessoris nostri Rex Bulgarorum, ad cujus consulta sapissime respondebat, cum toto regno sibi commisso ad prædicationem ejus fuerat baptizatus, & Rex ipse ab eo Archiepiscopum postularat. Legatus quoque Michaelis Regis Bulgarici cum donis regalibus Adriano Papæ prædecessori nostro regias litteras præsentarat, & postularat ab eo ut aliquè ex Cardinalibus in Archiepiscopum deligendum dirigeret, quem post approbationem eorum ad sedem apostolicam remeantem ipse postmodum consecraret. Cùmque idem Adrianus illuc cum duobus Episcopis quendam Subdiaconum direxisset, Bulgari corrupti donis Græcorum & promissionibus circumventi, Romanis ejectis Græcos Presbyteros receperunt. Licet igitur tantæ memoria levitatis nos usque adeo induxerit ad cautelam ut nullum ex fratribus nostris, Cardinalibus scilicet, ad tuam præsentiam mitteremus, nihilominus tamen dilectum filium Iohannem Capellanum & familiarem nostrum apostolicæ sedis Legatum, virum providum & discretum, quem nos & fratres nostri suæ religionis & probitatis obtentu inter ceteros Capellanos nostros specialis in Domino dilectionis brachiis amplexamur, ad te duximus destinandum, cui etiam commissimus vices nostras, ut in tota terra tua quoad spiritualia corrigat quæ corrigenda cognoverit, & statuatur quæ secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque Archiepiscopo terræ tuæ palleum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis

officij, destinamus, ei juxta formam quam sub bulla nostra dirigimus conferendum. Eidem quoque Legato nostro dedimus in mandatis ut si qui forsam in terra tua promovendi ad ordines fuerint vel in Episcopos consecrandi, per vicinos catholicos duntaxat Episcopos & ordinandos ordinet & consecret consecrandos. Mandamus quoque ipsi ut de corona progenitoribus tuis ab Ecclesia Romana collata tam per libros veteres quam alia documenta inquirat diligentius veritatem & de omnibus tecum tractet quæ fuerint pertractanda, ut cùm per ipsum & nuntios tuos de omnibus redditi fuerimus certiores, consultius & maturius prout procedendum fuerit procedamus. Monemus igitur nobilitatem tuam & hortamur in Domino quatenus Legatum ipsum sicut personam nostram benignè suscipias & honorificè studeas pertractare, salubria monita & statuta ipsius & tu ipse recipiens & ab universa Bulgarorum & Blacorum multitudine recipi faciens & servari. Expedi enim tibi tam ad temporalem gloriam quam salutem æternam ut sicut genere, sic sis etiam imitatione Romanus, & populus terræ tuæ, qui de sanguine Romanorum se asserit descendisse, Ecclesiæ Romanæ instituta sequatur, ut etiam in cultu divino mores videantur patrios redolere. Data V. Kal. Decembris.

EPISTOLA BASILII
Archiepiscopi Zagorensis ad Papam.

Honorantissimo & sanctissimo summo Pontifici Papæ ego Basilius indignus Archiepiscopus sanctitatis vestræ & pastor de Zagora salutem, gaudium, & adorationem merito vobis tamquam patri nostro spirituali. Quamvis non possimus vos corporaliter adorare, vos tamen spiritualiter adoramus, notificantes sanctitati vestræ quod cùm nos vidimus missum à vobis Dominicum Archipresbyterum Brandusinum, Deo gratias egimus, qui non despexit nos humiles & indignos servos suos esurientes & sitientes gratiam & benedictionem sanctæ catholicæ & apostolicæ sedis: quia Domini nostri Imperatores & nos volumus à multis annis mittere ad vos, sed non potuimus, Et nunc per voluntatem omnipotentis Dei & vestræ sanctitatis, quia misistis Domino nostro Imperatori orationem & benedictionem, valde bene fecistis. Nos autem hæc ab Imperatore discentes, qui fecit nos vocari, levavimus manus ad cælum cum universis
P P P P iij

Epist. 117.
Gratias agit
Papæ.
Vide gesta In-
noc. III. cap.
67.

Vide gesta In-
noc. III. cap.
70.

populo sic dicentes : Memor fuit nostri Dominus, quod nos non cogitavimus. Unde nos omnes parvi & magni, sicut boni filij, rogamus vos sicut bonum patrem ut Dominus noster Imperator quod petit à vobis obtineat, quia dignus est hoc obtinere; quia ipse ac totum imperium ejus bonam devotionem ad Ecclesiam Romanam habent, tamquam heredes descendentes à sanguine Romanorum. Item rogamus sanctitatem vestram quòd sint vobis recommendati filius & socius noster Blasius Presbyter Brandizuberensis electus unà cum fidelissimo nuntio vestro Dominico Archipresbytero Brundusino, quia eis commisit Dominus noster Calojohannes Imperator sua secreta; & quod isti dixerint vobis & nostræ litteræ, firmum habeatis. Et precamur sanctitatem vestram quòd festinetis vestros nuntios destinare.

BASILIO ARCHIEPISCOPO
de Zagora.

Epist. 119.
Respondet epi-
stolæ superio-
ri.

Q Via nobis in beato Petro Apostolorum principe intelligimus esse dictum, *Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos*, cum ab innumeris sollicitudinibus quæ nobis incumbunt ad tranquillitatem convertimur nostræ mentis, remotos etiam fratres & coepiscopos nostros, quos etsi habeamus absentes corpore, præsentem tamen spiritu reputamus, confirmamus in his quæ ad salutem eorum & Ecclesiæ pertinent unitatem; ut sicut sunt in partem sollicitudinis evocati, sic etiam nostris monitis roborentur. Sanè cum unum sit Ecclesiæ sanctæ corpus, juxta illud Apostoli, *Omnes unum corpus sumus in Christo*, æstimari non debet in uno corpore capita esse plura, sed is duntaxat post Dominum intelligendus est Ecclesiæ Dei caput quem Iesus Christus Dominus noster Vicarium sibi substituit & caput etiam nominavit, dicens ad Petrum: *Tu vocaberis Cephas*, quod & Petrus interpretatur & caput. Sanè cum ei Dominus pascendas commiserit oves suas, *Pasce*, inquit, *oves meas*, ab ovili Christi, quod est Ecclesia, extraneum se demonstrat qui caput eum habere noluerit & pastorem. Nos ergo, quos Dominus, licet immeritos, Vicarios suos esse voluit & Apostolorum principis successores, ut paternæ dilectionis affectum circa Bulgarorum & Blacorum Ecclesiam, quæ ex Romanis secundum carnem & sanguinem descendisse dicitur, per effectum etiam operis monstraremus, jampridem dilectum filium Archipresbyterum

Brundusinum ad dilecti filij nobilis viri Calojohannis domini Bulgarorum & Blacorum præsentiam duximus destinandum, qui tam ipsum quam degentem sub eo populum Christianum in devotione sedis apostolicæ roboraret, & nos de puritate fidei & sinceritate devotionis ipsius rediens redderet certiores. Gaudemus autem & tuam prudentiam in Domino commendamus quòd apostolicæ sedis magistrum recognoscens scripsisti gratiam & benedictionem sanctæ catholicæ & apostolicæ Ecclesiæ testificari ac Deo gratiarum actiones egisse quòd prædictus nobilis nostris meruerat litteris visitari. Volentes igitur adhuc plenius te ac Ecclesiam tibi commissam in ecclesiastica unitate ac devotione sedis apostolicæ roborare, dilectum filium Iohannem Capellanum & familiarem nostrum apostolicæ sedis Legatum, virum providum & discretum, quem nos & fratres nostri suæ religionis & probitatis obtentu inter ceteros Capellanos nostros specialis in Domino dilectionis brachiis amplexamur, ad te ac nobilem memoratum duximus destinandum; cui etiam commissimus vices nostras, ut in tota terra ejusdem nobilis corrigat quæ corrigenda cognoverit, & statuatur quæ secundum Deum fuerint statuenda. Per ipsum quoque fraternitati tuæ palleum, insigne videlicet plenitudinis pontificalis officij, destinamus, tibi juxta formam quam sub bulla nostra dirigimus conferendum. Monemus igitur fraternitatem tuam & exhortamur attentius & per apostolica tibi scripta mandamus quatenus magistrum & primatum sedis apostolicæ recognoscens, & in nostrâ & Ecclesiæ Romanæ devotione persistas, & Legatum ipsum sicut personam nostram benignè recipias & honorificè studeas pertractare, salubria monita & statuta ipsius & ipse recipiens & ab universa Bulgarorum & Blacorum multitudine recipi faciens & servari; ut qui à Romanis traxerunt originem, Ecclesiæ Romanæ instituta sequantur. Noveris autem quòd eidem Legato nostro dedimus in mandatis ut si qui forsan in provincia tua promovendi ad ordines fuerint vel in Episcopos consecrandi, per vicinos catholicos duntaxat Episcopos & ordinandos ordinet & consecrandos consecret. Mandavimus quoque ipsi ut de corona progenitoribus ejusdem nobilis ab Ecclesia Romana collata tam per libros veteres quam alia documenta inquirat diligentius veritatem, & de omnibus tecum tractet quæ fuerint pertractanda; ut cum

per ipsum & nuntios tuos de omnibus red-
diti fuerimus certiores, consultius & matu-
rius prout procedendum fuerit proceda-
mus.

IOHANNI QVONDAM
Archiepiscopo Lugdunensi.

CVM Martha circa plurima satagentis
officia in cura regiminis pastoralis
pro majori parte renuntians, in domo Do-
mini quasi abjectus eligens habitare cum il-
lis qui partem optimam elegerunt, sedentes
ad pedes Domini cum Maria, ut in ejus
legē jugiter meditentur, lippitudini Liæ
Rachelis pulchritudinem præferentes, eam
in te credimus vigere intelligentiam
scripturarum ut non solum parvulis fran-
gere possis panem, sed provectis etiam ci-
bum solidum ministrare ac nodos solvere
difficilium quæstionum. Verum quoniam
in primatu Apostolorum principis aposto-
licæ sedis magisterium recognoscens, ad
eam credis majores causas Ecclesiæ refe-
rendas, consultationibus tuis, quas non
ob commodum utilitatis terrenæ, cum non
civilem contineant quæstionem, sed ani-
marum profectum, ut videlicet in lucem
prodeant obscura scripturæ, novimus te
movisse, libenter quod nobis inspirat Do-
minus respondemus. Quæstisti siquidem
quæ sit forma verborum quam ipse Chri-
stus expressit, cum in corpus & sangui-
nem suum panem transubstantiavit & vi-
num, cum illud in canone Missæ, quo
Ecclesia utitur generalis, adjecerit quod
nullus Evangelistarum legitur expressisse.
Cum enim in evangelio sic legatur, *Acci-
piens calicem, gratias agens benedixit, & de-
dit discipulis suis, dicens, Bibite ex hoc omnes,
hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui
pro vobis & pro multis effundetur in remissionem
peccatorum*, in canone Missæ sermo
iste, videlicet *mysterium fidei*, verbis ipsis
interpositis invenitur. Vnde cum non
Evangelista Christum hoc dixisse testetur,
moveris non modicum & miraris quod
aliquis asseverare tentaverit eum aliquid
plus dixisse quam Evangelistarum ali-
quis asseveret. Verum si formam ipsius
canonis inspicias diligenter, præter hoc
de quo tua fraternitas requisivit, alia duo,
videlicet, *elevatis oculis in cælum, & æter-
ni testamenti*, poteris in ipso canone repe-
rire, quæ in textu evangelico non legun-
tur. Sanè multa tam de verbis quam factis
dominici invenimus ab Evangelistis om-
missa, quæ Apostoli vel supplevisse verbo
vel facto expressisse leguntur. Paulus enim

in actibus Apostolorum sic ait: *Meminisse
vos oportet verbi Domini Iesu, quod ipse dixit:
Beatius est magis dare quam accipere.* Hoc
nullus quatuor Evangelistarum descripsit.
Nullus etiam eorundem expressit quod
Paulus de Christo ad Corinthios scribens
ait: *Visus est plusquam quingentis fratribus
simul, deinde visus est & Iacobo, novissimè
autem, tamquam abortivo, visus est & mihi.*
Ipsi etiam Evangelistæ inter se mutuò sup-
plevisse leguntur quæ ab eorum aliquo
vel aliquibus sunt ommissa. Vnde cum tres
Evangelistæ posuerint, *Hoc est Corpus
meum*, solus Lucas adjecit: *quod pro vobis
tradetur.* Et cum Matthæus & Marcus
dicant, *pro multis*, Lucas dicit: *Pro vobis.*
Matthæus autem in remissionem peccatorum
adjungit. Ceterum ea quæ adduntur in
canone Missæ, possunt ex aliis locis evan-
gelij comprobari. Iohannes enim suscita-
tionem Lazari descripturus, Iesum sursum
oculos elevasse asserit & dixisse: *Pater,
gratias ago tibi quoniam audisti me.* Alibi
etiam idem dicit: *Hæc locutus est Iesus, &
sublevatis oculis in cælum dixit: Pater, clari-
fica filium tuum.* Si tunc igitur oculos in cæ-
lum levavit ad patrem cum ad corpus
exanime animam Lazari revocabat, proba-
bilius esse videtur quod tunc oculos le-
vaverit ad patrem in cælum cum panem
& vinum in corpus & sanguinem proprium
commutavit. Ceterum, sicut superius est
expressum, cum in textu evangelico *novi
testamenti* ponatur, hic interponitur &
æterni. Nam vetus testamentum, quod
hircorum & vitulorum fuit sanguine dedi-
catum, temporalia promittebat; novum
autem, quod est Christi sanguine conse-
cratum, promittit æterna. Et ideo testa-
mentum illud fuit vetus & transitorium,
hoc autem novum est & æternum; vel ut
utamur alia ratione, unde novum id est
ultimum esse describitur, æternum inde
id est perpetuum comprobatur. Novissi-
mum etenim hominis testamentum immo-
bile perseverat, quia testatoris obitu con-
firmatur, juxta quod Apostolus testamen-
tum in morte asserit confirmatum, alio-
quin non valere dum vixerit qui testatur.
Præterea non solum scriptura, sed & pro-
missio dicitur testamentum, juxta quod
Apostolus ipse scribit: *Ideo novi testamen-
ti mediator est ut repromissionem accipiant qui
vocati sunt hereditatis æternæ.* Sic ergo in-
telligi debet quod in ipso canone reperit-
ur: *Hic est enim sanguis meus novi & æter-
ni testamenti*, novæ & æternæ promissionis
scilicet confirmator sicut Dominus re-

Epist. 121.
Respondet ad
ejus consulta.
Cap. Cùm
Matthæ. de ce-
lebr. miss.

promittit, *Qui manducat, inquit, carnem meam & sanguinem meum bibit, habet vitam æternam.* Ex eo autem verbo de quo movit tua fraternitas quæstionem, videlicet *mysterium fidei*, munimentum erroris quidam trahere putaverunt dicentes in sacramento altaris non esse corporis Christi & sanguinis veritatem, sed imaginem tantum & speciem & figuram, pro eo quod scriptura interdum commemoret id quod in altari suscipitur esse sacramentum & mysterium & exemplum. Sed tales ex eo laqueum erroris incurrunt quod nec auctoritatem scripturæ convenienter intelligunt, nec sacramenta Dei suscipiunt reverenter, scripturas & virtutem Dei pariter nescientes. Si enim ideo quia figura est sacramentum altaris, veritas esse negatur, ergo nec mors nec resurrectio Christi, cum figura sit, veritas est credenda, siquidem mortem & resurrectionem Christi similitudinem & imaginem esse Apostolus manifestat, *Christus, inquit, mortuus est pro delictis nostris, & resurrexit propter justificationem nostram.* Apostolorum etiam princeps Petrus sic in epistola sua scribit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus.* Sic ergo tam mors Christi quam ejus resurrectio est exemplum, ut & nos peccato mortui, justitia jam vivamus. Quare si non fuit veritas, quia fuit exemplum, ergo nec verè mortuus fuit Christus, nec verè à mortuis resurrexit. Sed absit à fidelium cordibus error iste, cum ipse Propheta de Christo testetur quod verè languores nostros ipse tulit & dolores nostros ipse portavit. Dicitur tamen *mysterium fidei*, quoniam & aliud ibi creditur quam cernatur, & aliud cernitur quam creditur. Cernitur enim species panis & vini, & creditur veritas carnis & sanguinis, ac virtus unitatis & caritatis. Quod autem *mysterium fidei* dicitur in hoc loco, alibi secundum Iohannem spiritus & vita narretur. Nam spiritus est *mysterium*, juxta illud: *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Fides autem est vita, secundum quod legitur: *Iustus meus ex fide vivit.* Propter quod ipse Dominus dicit: *Verba quæ locutus sum vobis spiritus & vita sunt.* Distinguendum est tamen subtiliter inter tria quæ sunt in hoc sacramento discreta, videlicet forma visibilis, veritas corporis, & virtus spiritualis; forma panis & vini, veritas carnis & sanguinis, virtus unitatis & caritatis. Primum est sacramentum, & non res; secundum est sacramentum & res; tertium res, & non sacramen-

tum. Sed primum est sacramentum geminæ rei, tertium verò gemini sacramenti, secundum autem sacramentum unius & alterius res existit. Credimus igitur quod formam verborum, sicut in canone reperitur, & à Christo Apostoli & ab ipsis eorum acceperint successores. Nam sicut superius est expressum, multa de verbis & factis dominicis ab Evangelistis ommissa & sermonibus suppleverunt Apostoli & operibus expresserunt.

Quæstisti etiam utrum aqua cum vino in sanguinem convertatur. Super hoc autem opiniones apud scholasticos variantur. Aliquibus enim videtur quod cum de latere Christi duo præcipua fluxerint sacramenta, redemptionis in sanguine, ac regenerationis in aqua, in illa duo vinum & aqua, quæ commiscentur in calice, divina virtute mutantur, ut in hoc sacramento plene sint veritas & figura. Alij verò tenent quod aqua cum vino transubstantiatur in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino; licet phisici contrarium asseverent, qui aquam à vino per artificium posse asserunt separari. Præterea potest dici quod aqua non transit in sanguinem, sed remanet prioris vini accidentibus circumfusa, ita quod vini saporem assumit. Quod inde conjicitur quia si post calicis consecrationem aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, nec sanguini commiscetur, sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet undique circumfunditur, non madidans circumfusum. Ipsa tamen accidentia vinum appositum videtur afficere, quia si aqua pura fuerat apposita, vini saporem assumit. Contingit igitur accidentia permutare subjectum, sicut & subjectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Sed nec inconueniens creditur aut absurdum, si aqua in corpore Christi esse credatur, cum legatur de ipsis latere processisse. Illud est autem nefarium opinari quod quidam dicere præsumperunt, aquam videlicet in flegma converti. Nam & de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum mentiuntur exisse, non attendentes quod de latere Christi duo fluxerunt sacramenta, & quod non baptizant in flegmate, sed in aqua, juxta quod Dominus protestatur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei.* Verum inter opiniones prædictas illa probabilior videtur quæ asserit aquam cum vino in san-

Vide lib. 12.
epist. 7.

fanguinem transmutari ut expressius eluceat proprietates sacramenti. Nam cum aqua multae sint populi multi iuxta quod alibi legitur, *Beati qui seminant super aquas*, ideo vino aqua unitur ut Christo populus adunetur. Per hoc enim quod & suscepit ipse de nostro & accipimus ipsi de suo, tam insolubili nexu conjungimur ut qui est unum cum patre per ineffabilem unitatem, fiat unum nobiscum per admirabilem unionem, ac per hoc ipso communiter mediante cum patre unum efficimur.

Pater, inquit, sancte, serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Non pro eis rogo tantum, sed pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut & ipsi in nobis unum sint, & mundus credat quia tu me misisti.

Tertio verò loco fraternitas tua requisivit quis mutaverit, vel quando fuerit mutatum, aut quare, quod in secreta beati Leonis secundum antiquiores codices continentur, sic videlicet, *Annue nobis, Domine, ut anima famuli tui Leonis haec pro te oblatio, cum in modernioribus sacramentariis habeatur: Annue nobis, Domine, quae sumus, ut intercessione beati Leonis haec nobis pro te oblatio.* Super quo tibi taliter respondemus, quòd quis illud mutaverit, aut quando mutatum fuerit, ignoramus. Scimus tamen qua fuerit occasione mutatum, quia cum sacrae scripturae dicat auctoritas quòd injuriam facit martyri qui orat pro martyre, idem est ratione consimili de sanctis aliis sentiendum, quia orationibus nostris non indigent, pro eo quòd cum sint perfectè beati, omnia eis ad vota succedunt; sed nos potius orationibus eorum indigemus, quos, cum miseri simus, undique mala multa perturbant. Vnde quod in plerisque orationibus continetur, *prosit videlicet vel proficiat huic sancto, vel illi talis oblatio ad gloriam vel honorem*, ita sanè debet intelligi ut ad hoc prosit quod magis ac magis à fidelibus glorificetur in terris, aut etiam honoretur: licet plerique reputent non indignum sanctorum gloriam usque ad iudicium augmentari, & ideo Ecclesiam interim sanè posse augmentum glorificationis eorum optare. Vtrum tamen in hoc articulo locum habeat illa distinctio qua docetur quòd defunctorum alij sunt valde boni, alij sunt valde mali, alij mediocriter boni, & alij mediocriter mali, unde suffragia quae fiunt à fidelibus in Ecclesia pro valde bonis actiones sunt gratiarum, pro valde malis, consolationes vivorum, expiationes verò pro mediocriter bonis, & propitiationes pro mediocriter malis, tua

discretio investiget. De cetero tuis orationibus adjuvari petimus apud Deum.

I L L U S T R I
Constantinopolitano Imperatori.

Litteras & nuntios imperatoriae dignitatis ea qua decuit benignitate recepimus, & tam ea quae iidem nuntij proponere voluerunt quam quae in litteris continebantur eidem intelleximus diligenter. Proposuerunt siquidem nobis dicti nuntij tui & id etiam tuae litterae continebant, quòd cum Christianorum exercitus, qui venturus est in subsidium terrae sanctae, praeposuerit tuae magnitudinis terram invadere & contra Christianos arma movere, nostro conveniebat officio ut eos à tali deberemus proposito revocare, ne fortè manus suas de Christianorum nece scedantes, & Dei exinde offensam incurrent, ac inimicos Christi, debilitati non modicum, non possent aliquatenus impugnam. Ex parte insuper tuae celsitudinis adjecerunt quòd Alexio filio Isachij Angeli quondam Imperatoris, qui ad Philippum Ducem Sueviae accessit ut imperium contra te ipsius possit auxilio obtinere, favorem nullatenus praestaremus, quia imperium non debet ad eum aliqua ratione devolvi, cum illud non per successionem, sed per electionem nobilium conferatur, nisi fortè genitus esset post adeptum fastigium imperatoriae dignitatis, quod utique idem Alexius non poterat allegare, cum priusquam pater ejus esset in Imperatorem promotus, natus fuerit, & quia pater ejus tunc privata erat persona, in imperio non poterat sibi jus aliquod vindicare. Id etiam ex parte tuae celsitudinis fuit propositum coram nobis, quòd cum Fridericus Imperator multum offenderit Romanam Ecclesiam, & eam odio iniquo fuerit persecutus, & filij sui patris vestigiis inhaerentes eam non modicum aggravarint, praedicto Duci Sueviae, ut regnum posset modo quolibet obtinere, non praestaremus subsidium vel favorem, ad quod efficiendum de facili debebamus induci, cum idem Philippus clericali fuerit caractere insignitus, & personae hujusmodi nec contrahere possint nec militari cingulo decorari vel dignitate aliquam in populo obtinere, cum sint excommunicationis vinculo innodati. Nos autem imperiali prudentiae taliter duximus respondendum, quod praedictus Alexius olim ad praesentiam nostram accedens, gravem in nostra & fratrum nostrorum praesentia, multis nobilium Romanorum

*Epist. 121.
De causa imperij CP.
Vide gesta Innoc. III, cap. 82.*

*Augustinus
serm. 17. de
verbis Apostoli.*

adstantibus, proposuit quæstionem, asserens quòd patrem ejus injustè ceperis, & feceris etiam nequiter excæcari, eos diù detinens carcerali custodia mancipatos, & quia ad superiorem nobis non poterat habere recursum, & nos juxta Apostolum eramus tam sapientibus quàm insipientibus debitores, ei justitiam facere tenebamur. Cùmque nos eidem dedissemus responsum juxta quòd vidimus expedire, recessit à nobis, & ad prædictum Philippum sororium suum concitus properavit, cum quo deliberato consilio sic effecit quòd idem Philippus nuntios suos ad Principes exercitus Christiani sine qualibet dilatione transmisit, rogans eos & petens ut quia pater suus & ipse fuerant jure suo & imperio nequiter spoliati, cum eo Constantinopolitanum deberent regnum intrare ac ad illud recuperandum eidem præstare consilium & favorem, promittens eisdem quòd tam in subsidium terræ sanctæ quàm in expensis & donativis eis magnificè responderet, paratus etiam in omnibus & per omnia nostris stare mandatis, & quòd sacrosanctam Romanam Ecclesiam vellet juxta posse suum modis omnibus honorare ac ea efficere quæ nostræ forent placita voluntati. Ceterum dicti Principes deliberato consilio responderunt quòd cùm in tam arduo negotio sine mandato & auctoritate nostra non possent procedere nec deberent, nos volebant consulere super his, ac exinde prætolari nostræ beneplacitum voluntatis, inducentes dilectum filium nostrum Petrum tituli sancti Marcelli Presbyterum Cardinalem, qui cum eis transfretare debebat, ut ad præsentiam nostram rediret, & super prædictis omnibus nostram inquireret voluntatem. Verùm idem Cardinalis ad præsentiam nostram accedens, omnia nobis curavit proponere diligenter, & cùm nuntij tui ad nostram accesserint præsentiam, super his cum fratribus nostris habebimus tractatum, & illud statuemus quòd tibi poterit meritò cõplacere, quamquam plures assererent quòd hujusmodi postulationi benignum deberemus præstare favorem, pro eo quòd Græcorum Ecclesia sit apostolicæ sedi minùs obediens & devota. Super eo autem quòd de juvando illo ad Romanum imperium obtinendum qui Romanam Ecclesiam deberet diligere & nostris obsecundare mandatis tua nos celsitudo voluit commonere, noveris quòd licèt prædictus Philippus potens sit & multum abundet, tamen Rex Otho adeo nostro studio & diligentia mediante per

Dei gratiam est promotus quòd contra eum ille hactenus non potuit prævalere, ad quòd exequendum quantum nobis subveneris, licèt multa fuerint nobis promissa, imperialis excellentia non ignorat, quòd utique tantò gratius deberes habere quantò id te non promerente noscitur procuratum. Si enim idem Philippus obtinisset imperium, multa tibi ex imperio suo gravamina provenissent, cùm per terram carissimi in Christo filij nostri Friderici illustris Regis Siciliae nepotis sui in imperium tuum insurgere de facili potuisset, sicut Henricus olim Imperator frater suus per Siciliam tuam proposuerat imperium occupare. Licèt autem à tempore inclytæ memoriæ Manuelis prædecessoris tui Constantinopolitanum imperium non meruerit ut talia efficere deberemus, cùm semper nobis & prædecessoribus nostris per verba responsum fuerit, & nihil operibus demonstratum, in spiritu lenitatis & mansuetudinis duximus procedendum, credentes ut inspecta gratia quam tibi fecimus emendare celeriter debeas quòd tam à te quàm à prædecessoribus tuis minùs providè hactenus est omisium, cùm & secundum humanam industriam id deberes studiosissimè procurare, ut ignem in remotis partibus extingueres, non nutires, ne usque ad partes tuas posset aliquatenus pervenire. Rogamus igitur imperialem excellentiam, monemus, consulimus, & hortamur, quatenus quicquid super his duxeris statuendum, operibus nobis & non verbis dumtaxat studeas respondere, quia nos dilectionem quam ad te habemus in opere demonstrare curavimus & effectu. Disposuimus autem nostrum propter hoc nuntium destinare, qui si fortè tardaverit, tu tamen nos tardes super hoc nobis sicut expedire cognoveris, respondere. Datum Laterani xvi. Kalend. Decembris.

NOBILI VIRO WILLELMO
Domino Montispeffulani.

PER venerabilem fratrem nostrum Arelatensem Archiepiscopum ad sedem apostolicam accedentem tua nobis nobilitas supplicavit ut filios tuos legitimæ dignaremur titulo decorare, quatenus, eis quò minùs tibi succederent, natalium objectio non noceret. Quòd autem super hoc apostolica sedes plenam habeat potestatem, ex illo videtur quòd cùm diversis causis inspectis cum quibusdam legitimè genitis, non naturalibus tantum, sed adulterinis etiam dispensarit, sic ad

Epist. 118.
De legitimatione liberorum.
Cap. Per venerabilem. Qui fil. si legit. Vide lib. 2. de concord. sacerdot. & imp. c. 3.

actus spirituales ipsos legitimans ut possent in Episcopos promoveri, verisimilius creditur & probabilius reputatur ut eos ad actus legitimare valeat seculares, præsertim si præter Romanum Pontificem inter homines superiorem alium non agnoscunt qui legitimandi habeat potestatem: quia cum major in spiritualibus tam prudentia quam auctoritas & idoneitas requiratur, quod in majori conceditur, licitum esse videtur etiam in minori. Per simile quoque idem videtur posse probari, cum eo ipso quod aliquis ad apicem episcopalis dignitatis extollitur, eximitur à patria potestate. Præterea si etiam simplex Episcopus scienter servum alterius in Presbyterum ordinaret, licet ordinator satisfacere domino iuxta formam canonicam teneretur, ordinatus tamen jugum evaderet servitutis. Videretur siquidem monstruosum ut qui legitimus ad spirituales fieret actiones, circa seculares actus illegitimus remaneret. Unde cum quo in spiritualibus dispensatur, consequenter intelligitur in temporalibus dispensatum. Id autem in patrimonio beati Petri liberè potest apostolica sedes efficere, in quo & summi Pontificis auctoritatem exercet & supremi Principis exequitur potestatem. Cum ergo videatur ex his legitimandi auctoritas, non tantum in spiritualibus, sed in temporalibus etiam, penes Romanam Ecclesiam residere, ut super hoc filius tuis gratiam faceremus ob tua & progenitorum tuorum merita, qui semper in devotione sedis apostolicæ persistitis, humiliter ex parte tua idem Archiepiscopus requirebat. Videbatur autem ex eo trahere majorem audaciam postulandi quod non longè petere cogebatur exemplum, sed in favorem petitionis hujusmodi quod nos ipsos in causa simili fecisse dicebat poterat allegare. Cum enim carissimus in Christo filius noster Philippus Rex Francorum illustris carissimam in Christo filiam nostram Ingeburgem Francorum Reginam illustrem dimiserit, & ex alia postmodum superducta puerum susceperit & puellam, & tu similiter exclusa legitima superduxeris aliam, ex qua filios suscepisti, sicut cum filiis Regis ejusdem, sic cum tuis credebatur de benignitate sedis apostolicæ dispensandum, præsertim cum major id necessitas suaderet, & tu nobis specialius sis subiectus. Siquidem Rex Francorum ex inclytæ recordationis * Regina Francorum legitimum olim suscepit heredem, qui ei optatur & creditur in

Tom. I.

regni solio successurus. Tu verò ex legitima conjuge masculinum non habes heredem, qui tibi & in devotione nostra & propria hereditate succedat. Insuper cum Rex ipse in spiritualibus nobis subiaceat, tu nobis & in spiritualibus & in temporalibus es subiectus, cum partem terræ tuæ ab Ecclesia Magalonensi possideas, quam ipsa per sedem apostolicam temporaliter recognoscit. Quare Magalonensi Ecclesia mediante te nobis idem Archiepiscopus assererat temporaliter subiacere. Verum si veritas diligenter inspicitur, res non similis, sed valde dissimilis invenitur. Nam Rex ipse à prædicta Regina per bonæ memoriæ Archiepiscopi Remensis apostolicæ sedis Legati fuit sententiam separatus. Tu verò uxorem tuam à te, sicut dicitur, temeritate propria separasti. Ipse quoque prius quam ad eum prohibitio de non contrahendo cum altera perveniret, aliam superduxit, ex qua prolem geminam nascitur suscepisse. Tu in contemptum Ecclesiæ aliam superinducere attentasti. Propter quod ipsa in te gladium exercuit ecclesiasticæ ultionis. Præterea Rex ipse prædictæ Reginæ contra matrimonium affinitatem objecit, & coram præfato Archiepiscopo testes induxit, cujus sententia quia cassata fuit solummodo propter judiciorum ordinem non servatum, nos ei post restitutionem præfate Reginæ super hoc venerabilem fratrem nostrum Octavianum Hostiensem Episcopum & dilectum filium Iohannem tituli sanctæ Priscæ Presbyterum Cardinalem cognitores duximus concedendos. Tu verò uxori tuæ nihil quod divortium induceret, sicut asseritur, objecisti; cum etsi fides thori sit unum de tribus bonis conjugij, non tamen ipsorum violatio conjugale vinculum violasset. De filiis quoque Regis ejusdem, utrum legitimi an illegitimi fuerint, quandiu pendet questio affinitatis objectæ, potest non immeritò dubitari. Nam si affinitas fuerit comprobata, prædictam Reginam non esse Regis conjugem apparebit, & per consequens alia videretur sibi legitime copulata & filios ei legitimos peperisse. De tuis verò, quod sint legitime nati, nec tu ipse proponis, nec ulla præsumitur ratione. Insuper cum Rex ipse superiorem in temporalibus minime recognoscat, sine juris alterius læsione in eo se jurisdictioni nostræ subicere potuit & subiecit in quo forsitan videretur aliquibus quod per se ipsum, non tamquam pater cum filiis, sed tamquam Princeps cum subditis, potuerit dispensare. Tu au-

QQ 99 ij

* Isabella.

tem aliis nosceris subiacere. Vnde sine ipsorum forsan injuria, nisi præstarent assensum, nobis in hoc subdere te non posses, nec ejus auctoritatis existis ut dispensandi super his habeas potestatem. Rationibus igitur his inducti, Regi gratiam fecimus requisiti, causam tam ex veteri quam ex novo testamento tenentes quod non solum in Ecclesia patrimonio, super quo plenam in temporalibus gerimus potestatem, verum etiam in aliis regionibus, certis causis inspectis, temporalem jurisdictionem causaliter exercemus; non quod alieno juri præjudicare velimus vel potestatem nobis indebitam usurpare, cum non ignoremus Christum in evangelio respondisse: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari & quæ sunt Dei Deo.* Propter quod postulatus ut hereditatem divideret inter duos, *Quis*, inquit, *constituit me judicem super vos?* Sed quia sic in Deuteronomio continetur, *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram, & judicium intra portas tuas verba videris variari, surge, & ascende ad locum quæ elegerit Dominus Deus tuus, veniensque ad sacerdotes Levitici generis & ad judicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicij veritatem, & facies quæcunque dixerint qui præfuit loco quem elegit, & docuerint te juxta legem ejus, sequerisque sententiam eorum, nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbia nolit obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministraverit Domino Deo tuo, decreto judicis morietur, & auferes malum de Israël.* Sanè cum Deuteronomium lex secunda interpretetur, ex vi vocabuli comprobatur in hoc quod ibi decernitur ut in novo testamento debeat observari. Locus enim quem elegit Dominus apostolica sedes esse cognoscitur, sic quod eam Dominus in se ipso lapide angulari fundavit. Cum enim Petrus urbem fugiens exisset, volens eum Dominus ad locum quem elegerat revocare, interrogatus ab eo, *Domine, quò vadis*, respondit: *Venio Romam iterum crucifigi.* Quod intelligens pro se dictum, ad locum ipsum protinus est reversus. Sunt autem sacerdotes Levitici generis fratres nostri, qui nobis jure Levitico in executione sacerdotalis officij coadjutores existunt. Is verò super eos sacerdos sive iudex existit cui Dominus inquit in Petro, *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in caelis*, ejus vicarius qui est sacerdos in æternum secundum

ordinem Melchisedech, constitutus à Deo iudex vivorum & mortuorum. Tria quippe distinguunt judicia; primum inter sanguinem & sanguinem, per quod criminale intelligitur & civile; ultimum inter lepram & lepram, per quod ecclesiasticum & criminale notatur; medium inter causam & causam, quod ad utrumque refertur tam ecclesiasticum quam civile; in quibus cum aliquid fuerit difficile vel ambiguum, ad judicium est sedis apostolicæ recurrendum, cujus sententiam qui superbiens contempserit observare, mori præcipitur & auferri malum de Israël, id est, per excommunicationis sententiam velut mortuus à communione fidelium separari. Paulus etiam, ut plenitudinem potestatis exponeret, ad Corinthios scribens ait: *Nescitis quoniam angelos judicabimus; quanto magis secularia.* Porro secularis officium potestatis interdum & in quibusdam per se, nonnunquam autem & in nonnullis per alios exequi consuevit. Licet igitur cum filiis sæpe dicti Regis Francorū, de quibus an fuerint legitimi ab initio dubitatur, duxerimus dispensandum, quia tamen tam lex Mosæ quam canonica sobolem susceptram ex adulterio detestatur, restante Domino, *Manzer & spurvius usque in decimam generationem in Ecclesiam non intrabunt*, canone verò vetante tales ad sacros ordines promoveri, secularibus quoque legibus non solum repellentibus eos à successione paterna, sed negantibus ipsis etiam alimenta, super sedendum adhuc duximus petitioni prædictæ, nec ad præsens super hoc tuis precibus annuendum, donec, si fieri poterit, & culpa levior & jurisdictio liberior ostendatur, licet personam tuam specialis dilectionis brachiis amplectemur, & in quibus cum Deo & honestate possumus specialem tibi velimus gratiam exhibere.

IOHANNI ILLUSTRIS REGIS
Angliæ.

Cum inclytæ recordationis Richardus Rex Angliæ frater tuus sedi apostolicæ cum multa precum instantia supplicavit ut promotioni carissimi in Christo filij illustris Regis Othonis nepotis ejusdem Regis & tui in Romanum Imperatorem electi efficaciter intendere dignamur, promittens se ad id operam efficacem impensurum, eodem Rege, prout Domino placuit, sublato de medio, tu, qui eadem in regni solio successisti, non solum precibus, sed etiam promissionibus per literas plures & nuntios apud nos & fratres

Epist. 160.
De electione
Othonis IV.
Imp.
Fide Raynald.
ad an. 1198. §
53. 54.

nostros pro eodem negotio instare curasti, asserens te & terram tuam expositurum omnino ad ejsdem negotij complementum. Nos verò credentes ut quod promittebas verbo, curares opere adimplere, promotioni ejsdem Regis sollicitius intendere procuravimus, sicut per Dei gratiam effectus operis manifestat. Sed qualiter tu postmodum deserens nos & Romanam Ecclesiam, eidem Regi manum auxilij tui subtraxeris, & juraveris contra ipsum, utinam nescirent alij, quia non potuit nos latere.

*E X E R C I T V I
cruce signatorum.*

DOlemus non modicum & movemur quòd iis quibus remissionis impendere gratiam solebamus & aeterna polliceri retributionis augmentum, nunc, quod sine mœrore multo non dicimus, nostræ salutationis alloquium & apostolicæ benedictionis præsidium cogimur denegare. Ecce etenim aurum versum est in scorium, & penè penitus aruginavit argentum, cum à puritate vestri propositi recedentes, & in invium declinantes à via, quasi manum retraxistis ab aratro, & retrorsum cum Loth conjuge respexistis. Cùm fugientes Ægyptum festinare debuissetis ad terram melle ac lacte manantem, errantes ad solitudinem divertistis, ubi reducentes ad animum qualiter in Ægypto super ollas carniū federatis, non solum esuristis alia & pepones, sed fraternum sanguinem sitivistis. Sanè rememorans serpens antiquus qualiter inter semen mulieris & eum inimicitias Deus posuerit, post hominis primi lapsū, quia in caput prævalere non potuit, insidiatus calcaneo, seipsum occultavit in via, ut vel equorum ungulas tangeret, & cum equo prosterneret ascensorem, consueta fraudis astutia & solitæ nequitiae malignitate procurans ut saltem modicum fermenti corrumpere totam massam, & omnium facti rei, cum offenderetis in uno, totius laboris vestri meritum perderetis. Attendens siquidem ipse hostis antiquus, qui est diabolus & sathanas, qui seducit universum orbem, quòd majorem caritatem nemo habet quàm ut animam suam ponat quis pro amicis suis, ut vos tantæ caritatis affectu & mercede privaret, contra fratres vestros bellum movere vos fecit & signa vestra primum contra fideles populos explicare, quatenus sic ei peregrinationis vestræ solveretis primitias, & tam vestrum quàm fratrum vestro-

rum sanguinem demonibus funderetis. Habentes igitur faciem non euntis in Hierusalem, sed descenditis potius in Ægyptum, in Hierico ab Hierosolymis descendistis, & incidistis ideo in latrones, qui & vos virtutum spoliaverunt amictu, & peccatorum plagas imposuerunt spoliatis, nec abire tamen voluerunt hætenus nec relinquere semivivos, cum adhuc apud vos immisiones per angelos malos fiant, ut tamquam pro necessitatibus vestris divertatis ad insulas, & in sumptus vestros Christianorum spolia convertatis, sicut nuper apud Iaderam accepimus vos fecisse. Cùm enim illuc navigio venissetis, signa vestra contra civitatem protinus expandentes, tentoria in obsidione fixistis, vallavistis undique civitatem, & muros ipsius non sine multa effusione sanguinis suffodistis. Cùmque cives subire cum Venetis iudicium nostrum vellent, nec in hoc etiam apud vos potuissent misericordiam invenire, circa muros suos crucis imagines suspenderunt. Sed vos in injuriam crucifixi non minus civitatem impugnastis & cives, sed eos ad deditonem violenta dextera coëgistis. Debuerant autem vos à tam nequissimo proposito vel reverentia crucis assumptæ vel carissimi in Christo filij nostri Henrici Regis Vngarorum illustris & nobilis viri Andrea Ducis fratris ejus devotio, qui pro terra sanctæ subsidio crucis signaculum assumpserunt, vel saltem apostolicæ sedis auctoritas, quæ vobis curavit districtius inhibere ne terras Christianorum invadere vel lædere tentaretis nisi vel ipsi vestrum iter nequiter impedirent, vel alia causa justa vel necessaria forsitan occurreret propter quam aliud agere, accedente consilio Legati, possentis. Ne verò præmissa inhibito segniter audiretur, si qui contra eam venire præsumerent, eos denuntiavimus excommunicationis vinculo innodatos & beneficiis indulgentiæ quam apostolica sedes cruce signatis indulgit immunes. Ceterum licet dilectus filius noster Petrus tituli sancti Marcelli Presbyter Cardinalis apostolicæ sedis Legatus prohibitionis nostræ tenorem quibusdam ex vobis exponere curavisset, & tandem litteræ nostræ vobis fuissent publicè præsentatæ, nec Deo nec sedi apostolicæ detulistis, sed ut se redderent coëgistis miseris Iadertinos. Veneti ergo in oculis vestris subverterunt muros civitatis ejsdem, spoliaverunt Ecclesias, ædificia destruxerunt, & vos cum eis Iadertinorum spolia divisistis. Ne igitur addatur pecca-

Epist. 161.
De captione
Iaderæ.
Vide gesta In-
noc. III. cap.
86. 87.

Epist. 161.
De captione
Iaderæ.
Vide gesta In-
noc. III. cap.
86. 87.

to peccatum, & in vobis quod legitur impletur, *Peccator contemnis cum in profundum venerit vitiorum*, universitatem vestram monemus & exhortamur attentius & per apostolica vobis scripta mandamus & sub interminatione anathematis districte præcipimus quatenus Iaderam nec destruat amplius quam hætenus est destructa, nec destrui faciatis, aut quantum in vobis fuerit permittatis, sed nuntiis Regis ejusdem ablata omnia restituere procuretis. Alioquin vos excommunicationis sententiæ subjacere noveritis, & à promissa vobis venia remissionis immunes.

APPENDIX
LIBRI QVINTI.

*DILECTIS FILIIS MATTHÆO
Abbati & fratribus sancti Laurentij de
Aversa tam presentibus quam futuris re-
gulariter substituendis in perpetuum.*

Commiffæ nobis sanctæ & apostolicæ sedis hortatur auctoritas ut locis & personis ipsius auxilium devotione debita implorantibus tuitionis præsidium impendere debeamus: quia sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus assensus, sic legitima & justa desiderantium nulla est differenda petitio, præsertim eorum qui cum honesta & laudabili morum compositione gaudent omnipotenti Deo deservire. Eapropter, dilecti in Christo filij, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, cœnobium sancti Laurentij de Aversa, in quo divino estis obsequio mancipati, sub beati Petri & nostra protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, atque ab omni tam ecclesiasticæ quam secularis personæ jugo ita omnino liberum manere decernimus ut soli sanctæ & apostolicæ Romanæ Ecclesiæ nullo medio perenniter sit subjectum. Statuimus quoque ut illa monasteria, Ecclesiæ, sive cellæ quæ cœnobio vestro concessa sunt, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant; quæ quidem his nominibus annotantur, videlicet cœnobium sancti Laurentij de Aversa prædictum, situm extra mœnia civitatis Averse, cum Ecclesia sancti Petri sistente prope portam ejusdem monasterij, cum burgo quod est juxta dictum monasterium,

ac cum alio burgo quod dicitur Verzalus; cum omnibus juribus, rationibus, & pertinentiis, & plures alias Ecclesias quas brevitate causa prætermisso. Quas quidem Ecclesias, sive parochiales, sive populum non habentes, cum suis juribus vobis & eidem cœnobio auctoritate apostolica confirmamus; ipsas, & si quas alias cum suis hominibus & parochianis poteritis in futurum canonicè adipisci, in favorem religionis vestræ, & ut quietius & tranquillius omnium creatori pro salubri statu universalis Ecclesiæ serviat, ab omni jure episcopali eximimus de speciali gratia & plenitudine potestatis, ita quod in nullo episcopali jure seu contentiosa jurisdictione monachi seu clerici seculares & parochiani in vestris Ecclesiis sive cellis commorantes respondere dioecesani Episcopis teneantur, neque coram eorum ordinariis conveniri valeant, etiam si in loco non exempto delinquant forsitan, contrahant, vel res litigiosæ existant. Et in majorem vestræ religionis favorem similiter indulgemus ne quisquam Episcopus vel Archiepiscopus monasterij vestri monachos & homines, domesticos, fervitores ipsius laicos pro ulla causa ullòve modo sine Romani Pontificis licentia suspendere aut excommunicare præsumat. Volumus etiam ac perpetua stabilitate firmamus ut nullus Episcoporum vel Archiepiscoporum audeat ædificare Ecclesiam sive capellam in locis quibus possit vestro monasterio, Ecclesiis sive cellis, vel earum parochianis aliquod præjudicium vel scandalum generari. Confirmamus etiam vobis & jam dicto cœnobio privilegia donationis ipsarum Ecclesiarum, sive à laicis sive viris ecclesiasticis factæ sint: quarum Ecclesiarum instrumenta nostro conspectui ut authentica & legitima præsentastis apostolico judicio approbanda; quibus diligenter visis & intellectis, ipsa approbavimus & ratificavimus & ex certa scientia confirmavimus; quibus etiam etsi quod fortè injuria seu negligentia minus firmitatis insertum est, vires plenissimæ notionis ex hac nostra suscipiant auctoritate. Nihilominus etiam confirmamus vobis & prælibato cœnobio privilegium centenariæ præscriptionis quod felicis memoriæ * Urbanus Papa eisdem cœnobio de benignitate apostolica indulget, decernentes eos qui possessiones libertatesque ejusdem cœnobij vassallorumque suorum jura seu redditus detinuerint occupatos, exinde fore penitus amovendos, ipsisque nullum omnino jus per de-

* Hæc non sunt Papa, sed scribæ festinantis.

* Urbanus II.